

**T.C.
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**ABD VE KANADA’NIN TERÖRLE MÜCADELE
POLİTİKALARI: ROL TEORİSİ
PERSPEKTİFİNDEN OBAMA VE TRUDEAU
YÖNETİMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Yüksek Lisans Tezi

MERVE DURSUN

İZMİR-2022

T.C.
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ABD VE KANADA’NIN TERÖRLE MÜCADELE
POLİTİKALARI: ROL TEORİSİ
PERSPEKTİFİNDEN OBAMA VE TRUDEAU
YÖNETİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMALI
ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

MERVE DURSUN

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SEÇKİN BARIŞ GÜLMEZ

İZMİR-2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "ABD ve Kanada'nın Terörle Mücadele Politikaları: Rol Teorisi Perspektifinden Obama ve Trudeau Yönetimlerinin Karşılaştırmalı Analizi" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/07/2022

Merve DURSUN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**ABD VE KANADA’NIN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKALARI: ROL
TEORİSİ PERSPEKTİFİNDEN OBAMA VE TRUDEAU
YÖNETİMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Merve DURSUN

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Bu çalışma, çok sayıda ortak işbirliği ve anlaşmaya dahil olan, benzer siyasi, kültürel ve tarihi yapıları ile benzer yaşam biçimlerine sahip iki yakın müttefikin neden farklı dış politikalar benimsediği sorusuna yanıt aramaktadır. Buradan hareketle yapılan bu çalışma, benzer yaşam biçimlerine de sahip olan sınır komşuları Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada’yı karşılaştırmıştır. Özellikle iki müttefikin birbirine yakın bir imaj çizen liberal liderleri Barack Obama ve Justin Trudeau dönemleri analiz edilmiş, terörle mücadele kapsamında farklı yaklaşımları ve farklı uygulamaları benimseme nedenleri incelenmiştir.

Ele alınan bu konu, literatürdeki benzer devletlerin ve benzer liderlerin paralel politika izlemesine dair genel eğilimin her zaman doğru olmadığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda yapılan karşılaştırmada farklılık nedenleri değerlendirilirken uluslararası sistemde her devletin farklı bir rolü olduğu belirlenmiştir. Bu rollerin sabit olmaması ve tek bir rol ile sınırlı kalmaması sonucu dış politikada farklı duruş gösterildiği sonucundan yola çıkılarak Obama ve Trudeau yönetimleri karşılaştırılmıştır. Dünyayı algılama biçimleri ve siyasi görüşleri benzer olmasına karşın beklentinin aksine birbirlerinden ayrılan terörle mücadele politikaları izledikleri ve bunun belirledikleri ulusal rol kavramları ile doğrudan ilişkili olduğu savunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Terörle Mücadele, Rol Teorisi, ABD, Kanada.

ABSTRACT

Master's Thesis

THE COUNTER TERRORISM POLICIES OF THE USA AND CANADA: THE COMPARATIVE ANALYSIS OF GOVERNMENTS OF OBAMA AND TRUDEAU FROM THE PERSPECTIVE OF ROLE THEORY

Merve DURSUN

İzmir Katip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of International Relations

This study is searching for an answer to why two close allies, who have similar way of life with their similar political, cultural and historical structures and involve in several common agreements and cooperations, adopt different foreign policies. Starting from this point of view, this study compares the United States of America and Canada, the borders that have similar way of life. Especially, the periods of the liberal leaders Barack Obama and Justin Trudeau who build a close image to each other are analysed, different approaches within counter terrorism and the reasons of adaptation of different implementations are examined.

This topic declares that overall tendency on the parallel policies of similar states and leaders is not always true. Within the framework of this comparison, it is determined that each states has a different role on international system by evaluating the different reasons. The methods of Obama and Trudeau are compared on the basis of different attitudes on foreign policies in the result of not limited to only one role and unstable of these roles. It is argued that they adopt different policies of counter terrorism in contrary to expectations and this is directly related to national role concepts which they determine even though the way of perception of world and the political views are similar.

Key Words: Terrorism, Counter Terrorism, Role Theory, The USA, Canada

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI: TERÖRİZM VE TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKALARI

1.TERÖRİZM	7
2. DEVLETLERİN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI KONUSUNDA AMPİRİK ÇALIŞMALAR	14

İKİNCİ BÖLÜM

ABD VE KANADA LİTERATÜRÜ

2.1. ABD ve Terörle Mücadele Politikası Hakkında Çalışmalar.....	27
2.1.1.George W. Bush.....	30
2.1.2.Barack Obama.....	33
2.1.3.Donald Trump.....	37

2.2. Kanada ve Terörle Mücadele Politikası Hakkında Çalışmalar	44
3. Kanada ve ABD Terörle Mücadele Politikaları	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE

1.Rol Teorisi.....	63
--------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANALİZ

4.1. Obama Dönemi Terörle Mücadele Politikaları.....	76
4.1.1. Obama Dönemi (2009 – 2017)	77
4.1.2 Obama Dönemi: Söylemlerin ve Rollerin Dönüşümü.....	80
4.2. Trudeau Dönemi Terörle Mücadele Politikaları.....	100
4.2.1. Trudeau Dönemi (2015 –).....	100
4.2.2. Trudeau dönemi söylemlerin ve rollerin istikrarı	102
4.3. Obama ve Trudeau Dönemi Karşılaştırması.....	110
SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA	117

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1 Terörle mücadele literatüründe hakkında çalışma sayısı en fazla olan ilk 20 ülke	19
Tablo 2. ABD başkanları ve politikalarının karşılaştırılması.....	43
Tablo 3 Obama Dönemi ABD rolleri	99
Tablo 4 Trudeau Dönemi Kanada'nın Rollerini	110

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.** Terörle mücadele konusunda yapılan akademik çalışmaların 2001'den önce ve sonraki değişimi.....17
- Şekil 2.** Terörle mücadele hakkındaki akademik çalışmaların 2000, 2001 ve 2002 yılına göre değişimi.....18

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
CSIS	: Canadian Security Intelligence Service
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
NATO	: The North Atlantic Treaty Organization

ÖN SÖZ

Bu çalışma yoğun ve bir o kadar da ufuk açıcı bir sürecin sonunda ortaya çıkmıştır. Tüm bu zorlu süreçte belirttiği fikirlerle yolumu aydınlatan, motivasyonumun düşmesine izin vermeyen, hem akademisyen hem de insan olarak kendime örnek aldığım çok değerli danışman hocam Seçkin Barış Gülmez'e emekleri için ne kadar teşekkür etsem azdır. Öğrencisi olmaktan gurur duyduğum ve danışman hocam olmamasına rağmen hem akademik hem de manevi desteğini her daim üzerimde hissettiğim değerli hocam Didem Buhari Gülmez'e de ayrıca teşekkür ederim. Akademiye yönelmemin, inancımın ve umudumun artmasının en büyük sebebi onlardır.

Tez sürecinin yalnız bir süreç olduğu söylenir ancak bana bu yalnızlığı kesinlikle hissettirmeyen, hayatım boyunca olduğu gibi maddi- manevi desteklerini esirgemeyip tüm bu süre zarfında yanımda olan canım annem Kadriye Dursun ve canım babam Halil İbrahim Dursun başta olmak üzere sevgili geniş aileme çok teşekkür ederim. Yeri geldiğinde bana benden çok güvendikleri ve motive ettikleri için hepsine ayrı ayrı minnettarım. Onlar olmadan bu ilerlemeyi kaydedemezdik, bu nedenle çalışmamı hayattaki en büyük şükür sebebim olan canım aileme ithaf ediyorum.

Merve DURSUN

İzmir-2022

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada, yaşam biçimleri, tarihi ve kültürel yapıları bakımından birbirine oldukça benzeyen yapılara sahiptir. Gerek sınır komşuları olmaları gerekse de bu benzer yapıları çeşitli işbirliklerine, anlaşmalara imza atmalarını sağlamıştır. Bu sayede birbirlerinin en önemli müttefiklerinden biri olmuşlardır. Özellikle neoliberal bir duruşa sahip Barack Obama ve Justin Trudeau yönetime geçtiğinde bu benzerliğin dış politikada, terörle mücadele kapsamında da yansıtacağı düşünülmüştür. Ancak izlenen politikalar ve yapılan müdahaleler dikkate alındığında Obama ve Trudeau dönemi terörle mücadele politikalarının birbirinden ayrıştığı gözlemlenmiştir.

Bu çalışma, “benzer yaşam biçimleri, tarihi, kültürü ve değeri olan ABD ve Kanada’da, aynı dönemlerde benzer siyasi görüşe sahip Obama ve Trudeau başa geçmesine rağmen neden terörle mücadele politikaları farklıdır?”sorusunu araştırmak ve yanıtlamak için yapılmıştır. Araştırmada ABD ve Kanada’nın seçilme nedeni, genel olarak benzer yapıların dış politikada da benzer eğilimler göstermesi beklenmesine dayanmaktadır. Literatürdeki bu genel görüşün aksine benzer ülkelerin farklı politikaları yansıttığı ve bunun da farklı sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Devletlerin politikaları yönetimdeki siyasi liderlerinin benimsediği görüşe göre değiştiği ve yeniden şekillendiği için, Barack Obama ve Justin Trudeau dönemlerinin incelenmesi, araştırma sorusunun cevabını bulmak için büyük önem arz etmektedir. Bu iki liderin seçilmesinin ardındaki bir diğer neden ise neoliberal iki liderin aynı dönemlere denk gelmesine karşın ayrı yolları takip etmesidir. Bu çalışmada bunun gerekçeleri derinlemesine incelenmektedir.

Terörle mücadele literatürünün büyük bir kısmı ABD’ye odaklanırken Kanada’nın terörle mücadele politikalarına dair yapılan çalışmaların sayıca çok az olduğu görülmektedir. Literatürde Kanada ile ilgili yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu terörle mücadele politikalarını hukuki boyutuyla incelemiş, diğer çalışmalar ise politikaların toplumsal ve kültürel yönüyle ilgilenmiştir. ABD’yi konu

alan çalışmaların ise sayıca fazla olmasının yanı sıra genel olarak 11 Eylül'de gerçekleşen terör saldırıları üzerinden yapıldığı görülmüştür. 11 Eylül saldırılarına ABD'nin verdiği tepkiyi ve dünyaya yansımalarını inceleyen çalışmalarda dolayısıyla George W. Bush dönemi ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmalar genel hatlarıyla Bush doktrini ve sonuçları çerçevesinde ele alınmıştır.

ABD ile Kanada'nın terörle mücadele politikalarına dair literatüre liderler açısından bakıldığında, Justin Trudeau'ya dair terörle mücadele çalışmaları oldukça sınırlı kalmıştır. Trudeau'ya daha çok günümüz teknolojilerini ve eğilimlerini kullanarak çizdiği lider imajı bakımından odaklanılmış, kullandığı yumuşak güç unsurları incelenmiştir. Terörle mücadelede izlediği politikalar ve bunların olumlu veya olumsuz yanlarına dair yapılan araştırmalar yok denecek kadar azdır. Obama döneminde ise çalışma sayısı fazla olmasına rağmen Trudeau ile birlikte değerlendiren çalışmalarda konu bağlamında kısıtlı kaldığı görülmüştür. Yapılan araştırmaların çoğu Obama ile Trudeau arasındaki benzerliğe, iletişime odaklanmış, ABD ve Kanada'nın muhafazakar parti dönemlerinde yaşadıkları gerilim yerine bu iki liberal lider döneminde kurulan dostluk ve iş birliklerini ele almıştır. Bu nedenle literatürde Obama ve Trudeau dönemlerinin terörle mücadele politikaları çerçevesinde incelenmesi kapsamında bir boşluk olduğu görülmektedir. Her iki liderin terörü algılama biçimi, ulusal güvenliklerini sağlamak adına attıkları adımlar, uluslararası çapta yaşanan terör olaylarına karşı verdikleri tepkilerin değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda yazılan bu tezin amacı, Obama ve Trudeau yönetimindeki ABD ve Kanada'nın terörle mücadele politikalarını karşılaştırarak aralarındaki farklılıkları ortaya koymak ve literatüre bu anlamda bir katkı sağlamaktır.

Bu çalışma ile konu açısından literatüre katkı sağlamanın yanı sıra teorik bir perspektif ile yeni bir bakış açısı kazandırmak hedeflenmiştir. Dış politika analizi yapılırken yararlanılan önemli teorilerden biri rol teorisidir ve rol teorisi ile terörle mücadele çok az bağdaştırılmıştır. Rol teorisine dair özellikle Türkçe literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında genel olarak seçilen vakaların Türkiye ile ilgili olduğu, ulusal rol kavramlarından yararlanarak Türk dış politikasının açıklandığı gözlemlenmiştir. Yabancı kaynaklarda ise Kanada dış politikasını rol teorisi ile birlikte inceleyen çalışmalar sınırlı kalmıştır. ABD ile Kanada'yı karşılaştırırken rol

teorisi üzerinden analiz eden çalışmalar ise genel olarak dış politikalarına odaklanmış, terörle mücadele politikaları özelinde analiz yapmamıştır. Bu alışmada ABD ve Kanada'nın terörle mücadele politikalarına farklı yaklaşmalarının ve farklı uygulamalara yönelmelerinin sebepleri rol teorisi ile mercek altına alınmaktadır.

ABD ve Kanada'nın Obama ve Trudeau yönetimlerinde teröre karşı duruşu, takip ettiği politikalar ve bunların farklılıklarını ortaya koymak, araştırma sorusuna dair uygun verileri toplayabilmek adına bu çalışmada çeşitli yöntemlerden yararlanılmıştır. Bu yöntemlerden ilki nitel bir analiz türü olan söylem analizidir. Söylem analizi, dış politikayı lider düzeyinde inceleyen araştırmalar için önemli bir metodolojik araçtır. Söylem analiziyle liderlerin yaptığı konuşmalar doğrudan değerlendirilerek verdikleri mesaj, karşı tarafı nasıl konumlandırđına dair çıkarım yapılmaktadır. Kullandıkları kelimeler, ifade etme biçimleri, yaptıkları 'ben' ve 'öteki' ayrımı ortaya koyularak, satır aralarından liderlerin dünya görüşüne uzanan bir analiz türüdür. Buradaki en temel amaç, liderlerin söylemlerinin işaret ettiği politikaları ve onlar için ne anlama geldiğini belirlemektir.

Literatürde söylem analizinden ziyade içerik analizinin ön plana ıktığđ görülmektedir. İçerik analizi ile metinler bütüncül bir şekilde ele alınırken söylem analizi ile her bir kelimenin amaladığđ bir hedef kitle ve verdiği mesaj ele alınmaktadır. Bu tez ile özellikle ABD ve Kanada'nın terörle mücadele politikalarını söylem analizi ile karşılaştıran çalışmaların yokluğundan doğan boşluğun giderilmesi amaçlanmıştır. Obama ve Trudeau'nun yaptığđ açıklamalar, ulusa sesleniş konuşmaları, basına verdiği demeçler analiz edilerek ifade ettikleri politikalar belirlenmiştir. Bu nedenle tezde söylem analizini yaparken doğru ilerlemek adına arşiv taraması yapılmıştır. Arşiv taraması ile dünyanın önde gelen haber siteleri, ülkelerin resmi web sayfaları, başkanlığın-başbakanlığın resmi uzantılı sitelerinden yararlanılmıştır. Bunlar tez için birincil kaynak olması bakımından büyük önem arz etmektedir.

Bu çerçevede oluşturulan tezin ilk bölümünde 'terör' kavramı derinlemesine incelenmiştir. Genel olarak oldukça tartışmalı olan 'terör' kavramının literatürdeki yeri ortaya koyulmuştur. Buna göre birden fazla tanımđ bulunan terörün, literatürdeki önde gelen tanımlamalarına yer verilmiştir. Aynı bölüm içinde terör türleri,

sınıflandırılma şekilleri, amaçları, kurbanlarını seçme şekillerinin literatürdeki tartışması yansıtılmıştır.

İkinci bölümde ise terörle mücadele politikalarına yer verilmiştir. Terörle mücadele politikalarıyla ilgili yapılan ampirik çalışmalar ele alınmıştır. Bu kapsamda terörle mücadelede izlenen yollar, belirlenen politika türleri, alınan önlemler ve yapılan müdahaleler değerlendirilmiştir. Özellikle 11 Eylül sonrası artan çalışmalarda ön plana çıkan devletlere dair bir analiz yapılarak ABD ile karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Ancak, Kanada bu anlamda öne çıkan bir ülke olmadığından ABD ile yapılan karşılaştırmalar arasına yer almamaktadır.

Bir diğer bölümde ise doğrudan ABD'nin terörle mücadele politikaları ele alınmıştır. Bunun için ABD'de yaşanan önemli terör olaylarına da yer verilerek ABD tarihi ve siyasi yapısının terörle mücadele politikalarını belirlemedeki rolü vurgulanmıştır. ABD'nin ulusal güvenlik anlayışı lidere göre değişiklik göstermiş, bu da belirlediği politikalara doğrudan etki etmiştir. Bu bağlamda Obama döneminden bir önceki başkan Bush, Obama ve son başkan Donald Trump dönemleri ayrı alt başlıklarda incelenmiş ve terör anlayışları, güvenliklerini sağlama yolunda attıkları adımlar analiz edilmiştir. Üç liderin de birbirinden farklı duruşları olduğu ancak hepsinden de öte ABD'nin kendisine ait bir duruşunun olduğu gözlemlenmiştir.

Dördüncü bölümde Kanada'nın terörle mücadele politikalarına yer verilmiştir. Hakkında yapılan çalışma sayısının az olmasına rağmen Kanada'nın yaşadığı terör saldırıları ve bu saldırılara karşı verdiği tepki incelenmiştir. İzlenen terörle mücadele politikalarının toplumsal ve güvenlik açısından değerlendirilmesi yapılmış ortaya çıkan sonuçların olumlu ve olumsuz tarafları ortaya koyulmuştur. Geçmişten Trudeau yönetimine kadar uzanan sürede Kanada terörle mücadele politikalarının dönüm noktalarına değinilmiştir.

Bir diğer bölüm hem ABD hem de Kanada'yı birlikte inceleyen ve karşılaştıran çalışmalardan oluşmaktadır. ABD- Kanada literatüründe terörle mücadele anlamında oldukça eksik kalındığı gözlemlenmiştir. Yapılan az sayıda çalışma değerlendirildiğinde ABD ve Kanada'nın belirli noktalarda örtüşen ancak bir yerde ayrışan politikalara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. 11 Eylül saldırıları, Suriye'de yaşanan savaş ve mülteci krizi gibi önemli gelişmelere her iki ülkenin verdiği yanıt bu bölümde incelenmiştir.

Ardından tezin teorik çerçevesi çizilmiştir. Rol teorisi literatürüne giriş yapılan bu kısımda rol teorisi tanımlanmıştır. Kalevi Holsti'nin dış politika analizine yaptığı bu katkı ile belirlediği ulusal rol kavramları tek tek açıklanmıştır. Ayrıca 'rol performansı', 'rol reçetesi' ve 'pozisyon' kavramlarına yer verilmiş rol teorisi literatüründeki tartışmalar ele alınmıştır. Devletlerin birden fazla rol sergileyebildiği uluslararası arenada farklı rollerin birbiri ile çatışma veya rekabet halinde olabileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda rol teorisinin, devletlerin dış politika kararlarının ardındaki nedenleri analiz edebilmek, rolleri aktif- pasif olma açısından değerlendirip dış politikada oluşturulmak istenen profilin belirlenmesi adına büyük önem taşıdığı görülmektedir.

Tezin diğer bölümü ise analiz kısmından oluşmaktadır. Öncelikle Obama döneminde ABD'de yaşanan kilit olaylar belirlenmiştir. Obama başkanlığının genel bir değerlendirmesi sonrasında öne çıkan ulusa sesleniş konuşmaları, basın açıklamaları söylem analizinde kullanmak üzere seçilmiştir. Bu çerçevede özellikle dünyada yankı uyandıran açıklamalarının yanı sıra başkanlığının tek bir dönemine değil, tümünü kapsayan yıllar aralığında yaptığı konuşmaların seçilmesine özen gösterilmiştir. Başkanlık konuşması, Kahire'de yaptığı konuşma, Afganistan ve Pakistan'ı ele alan konuşması 2009 yılı için seçilen önemli konuşmalardır. 2011'de Usame Bin Ladin'in öldürülmesi ve 2013'te yaptığı konuşmanın yanı sıra 2015'de IŞİD'e odaklanan ulusa sesleniş konuşması incelenmiştir. Söylem analizi yapılan bu konuşmalarda seçtiği kelimeler, 'ben' ve 'öteki'yi konumlandırma şekli değerlendirilerek rol teorisi perspektifinden ele alınmıştır. Bu bağlamda ifadelerin hangi role işaret ettiği, neden o rolün belirlendiği açıklanmıştır.

Aynı şekilde diğer kısımda Justin Trudeau dönemi analiz edilmiştir. Justin Trudeau liderliğindeki Kanada'da yaşanan önemli gelişmelere yer verilmiştir. Ardından Trudeau döneminin genel hatlarıyla çerçevesi çizilmiş, dikkat çekici konuşmaları, basın açıklamaları belirlenerek söylem analizi yoluna gidilmiştir. Trudeau dönemi söylem analizinde kullanmak için çeşitli konuşmaları seçilmiştir. Bunlar arasında 2015'te terörü kınadığı, 2016'da IŞİD'i gündemine alan konuşması ile Kanada'da yaşanan terör saldırısının yıl dönümünde yaptığı konuşma, 2017'de cami saldırısına yönelik ve son olarak 2021'de Londra saldırısıyla ilgili açıklamaları yer almaktadır. Söylem analizi ile değerlendirilen bu açıklamaların hangi rolü

yansıttığı, hangi politikalarının bu rolüne örnek teşkil ettiği kullandığı kelimeler ve ‘ben’ -‘öteki’ ayrımı ile açıklığa kavuşturulmuştur.

Son kısımda ortaya çıkan resim değerlendirilerek iki lideri konu alan analizlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Ardından sonuç bölümünde araştırma sorusunun yanıtı değerlendirilerek, iki liderin benimsediği roller arasında birkaç tanesi hariç tümünün farklı olduğu ve bunun da tamamen farklı söylemlerde bulunarak desteklendiği gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda yapılan bu araştırma ABD ve Kanada’nın terörle mücadele politikalarına Obama ve Trudeau dönemi kapsamında yaklaşılarak benzer yapılara sahip iki yakın müttefikin neden ayrı politikalar sergilediğini açıklayabilmek adına yapılmıştır. Çalışma Obama ve Trudeau yönetimlerine terör konusunda yaklaşılarak literatüre katkı sağlarken metodolojik ve teorik boyutu ile literatürdeki boşluğu gidererek yeni bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır. Liderlerin söylemlerindeki satır aralarını yakalayıp, rol karşılığının belirlenmesi dış politika analizi için farklı bir yol çizmektedir. Argümanların söylem analizi ve rol teorisi senteziyle desteklendiği; belirlenen rollerin söylemlere, söylemlerin dış politikaya yansıdığı görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI: TERÖRİZM VE TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKALARI

1.TERÖRİZM

“Terör” kelimesinin kökeni, “birisini büyük bir korku ile ürpertmek, titretmek ” anlamına gelen Latincedeki “terrere” kelimesine dayanmaktadır (Schmid, 2011:41). Terör kelimesinin temel karakteristiği bu nedenle şiddet değil korkudur, şiddet sadece geniş bir nüfusa korku yaymak için bir araçtır (Bolz, Dudonis & Schulz, 2016: 4). Terör kelimesinin modern olarak ilk kullanımı Edmund Burke tarafından 1793 ve 1794’te Fransız devrimcilerin iç düşmanlarına karşı eylemlerini ifade etmek için kullanılmasıyla gerçekleşmiştir (Novotny, 2007: 2; Tilly, 2004: 8). Fransız Devrimi’nden günümüze terör kelimesi oldukça genişlemiş, insanların yaptığı çeşitli işkence ve zulüm için kullanılmaya başlanmıştır (Tilly, 2004: 9).

Milletler Cemiyeti tarafından 1937 yılında resmi bir tanım önerilmesine rağmen günümüzde terörizm ile ilgili tartışmalar hala devam etmektedir (Schimid, 2011: 39). Terörizm literatürü incelendiğinde, terör kavramının üzerinde fikir birliğine varılmış tek bir tanımı olmadığı görülmektedir. Terörizmin küresel çapta kabul edilmiş, kesin ve açık, popüler, yasal ya da akademik herhangi bir tanımı yoktur (Meisels, 2009:331). Schmid’e göre literatürde yapılan yüzlerce tanımda, temelde terörizmin aynı unsurlarına vurgu yapılmaktadır. Bunlar siyasi ya da dini bir amaç taşıyan, bu amaç doğrultusunda sivil ve silahsız kişileri hedefleyerek savaş ve ceza kurallarına uymaksızın toplum düzenini bozmaya ve toplumun güvenliğine yönelik bir tehdit oluşturan, toplum içinde korku yaratma, hedef kitleyi ise etkileme amacı taşıyan yapısını içermektedir (Schmid, 2011: 39). Ancak Schmid, yapılan

terörizm tanımlarının aynı faktörleri içermesinin ortak bir tanım oluşturmaya yetmediğini belirtmiştir. Terörizm kelimesi, günümüzde çok fazla politize olmuştur ve bu nedenle Schmid'e göre, yapılan tanımlar, tanımlı yapan kişinin siyasi çıkarlarını ve ahlaki yargılarını yansıtmaktadır (Schmid, 2011:40). Benzer bir şekilde terörizm kavramının politik değerinin daha çok ön planda olduğunu vurgulayan Zeidan, tanımdaki zorluğun görüş bildirme riskinden kaynaklandığını ifade etmiştir (Zeidan, 2004:491). Cooper da geçmişten günümüze yapılan tanımların eleştirileri karşılamak ve kavramları mükemmelleştirmek için değişime uğradığını belirtmiştir (Cooper, 2001: 883).

Terörizm ile ilgili tanımlamaya farklı bir perspektiften bakan Young ve Findley, terörizmin tek bir tanımı üzerinde anlaşmaya gerek olmadığını, çoklu tanımların var olabileceğini savunmaktadır (Young & Findley, 2011: 416). Ancak terörizmin tanımlanması problematik bir hale gelmiştir. Tanımlanamama sorunu, son zamanlarda karmaşık biçimlerde ve aslında terör olmayan şiddet eylemlerini (insan kaçırma, fidye, cinayet vb.) ifade etmek için kullanılması nedeniyle daha da artmıştır (Jenkins, 1980:1-2). Gibbs ise terörizm olarak nitelendirilen eylemlerin kötü olması ve kınamayı beraberinde getirmesi nedeniyle tanımların ideolojik ya da politik önyargıları yansıtabileceğini vurgulamaktadır (Gibbs, 1989:329). Tanımın keskin çizgilerle belirlenememesinin bir diğer nedeni de devletlerdir. Tanım yapma gücü devletlerdedir (Schmid, 2011:41). Özellikle güçlü hegemonyaya sahip devletler tanımı uluslararasılaştırma, kolayca uygulama yetkisine sahiptir (Butko, 2006:150). Dolayısıyla siyasi olmayan, güçle belirlenmeyen ve objektif bir şekilde terör ve teröristler üzerine tanım yapmanın güç olduğu ortadadır. Ancak, tanım arayışı hala sürmektedir. Literatürde bu tanım arayışları ile ilgili iki eğilim vardır. Bu eğilimlere göre kimi araştırmacılar terörizmin kesin bir tanımının yapılması gerektiğini savunurken kimi araştırmacılar terörizmin tanımlanmasına ihtiyaç duyulmadığı görüşünü savunmaktadır. Terörizm, şüphesiz zararlı, aşağılayıcı bir terimi ifade etmektedir, bu nedenle önyargılardan, yanılmadan kaçınmak için objektif bir terör tanımı yapmaya gerek yoktur (Meisels, 2009:341). Ramsay ise, terörizmin gerçek anlamının, kendi anlamı ve önemi konusunda kendi ürettiği tartışmalarda yattığını, bu nedenle tanımlanmaması gerektiğini savunmaktadır (Ramsey, 2015:16). Fletcher'a göre ise, tüm insanlar terörizmin ne olup olmadığını bilmektedir (Fletcher,

2006: 896). Terörizmi etkileyen şiddet, niyet, kurbanların doğası, suçlunun devletle olan bağlantısı, meşru veya dürtüsel nedenleri, örgütlenme seviyeleri, suçluluk olmaması gibi en az sekiz faktör olduğunu ortaya koyan Fletcher, tüm bunların her zaman geçerli olamayacağı sebebiyle terörizmin bu faktörlere dayanarak basitçe tanımının yapılmasının mümkün olmadığını belirtmiştir (Fletcher, 2006: 910).

Fletcher'ın aksine Hoffman, insanların çoğunun terörün ne olduğu konusunda belirsiz bir fikre sahip olduğunu, net bir tanımdan yoksun olduklarını belirtmiştir (Hoffman, 2013:1). Hoffman'a göre, topluma karşı yönlendirilmiş, hükümet karşıtı muhaliflerin ya da hükümetlerin faaliyetleri, organize suç gruplarının, isyancı çetelerin, suçluların, militan protestolarda yer alan, psikopatların eylemleri genellikle terörizm olarak adlandırılır (Hoffman, 2013:1). Hoffman terörizmin normal suç ve suçlulardan ayrıldığını belirtmiştir (Hoffman, 2013: 40). Bunun nedenleri olarak ise amaçlarının, nedenlerinin siyasi olması, şiddet içermesi, mağdurun ve hedefin de ötesinde psikolojik etkilere sebep olan, planlanmış, belirli bir komuta zincirine sahip, terörist grupların ya da liderlerin ideolojik amaçlarından etkilenen bir ulusaltı grup veya devletdışı aktörler tarafından uygulanması gibi özellikleri ortaya koymuştur (Hoffman, 2013:40).

Cooper da terörizmin tanımının yapılması gerektiğini belirten araştırmacılardandır. Cooper'a göre terörizmle daha iyi bir şekilde başa çıkabilmek için tanımlanması gerekmektedir; doğası net anlaşılamadığı, üzerinde fikir birliğine varılamadığı takdirde etkili bir biçimde başa çıkmak mümkün değildir (Cooper, 2001: 887). Aynı şekilde, BM Genel Kurulu 1987 tarihli kararında genel olarak kabul edilmiş uluslararası terörizm tanımının, terörle mücadeleyi daha etkin kılacağı belirtilmiştir (Zeidan, 2004: 492).

Terörizmin net bir tanımı olması gerektiğini savunan Schmid, 1988 yılında, yapılan 109 terör tanımına dayanarak yeni bir tanım oluşturmuştur (Frank, 2015:93). Bu tanıma göre terörizm, rasgele ya da sembolik olarak seçilmiş kurbanların, şiddetin asıl hedefi için bir araç olarak kullanıldığı bir mücadele yöntemidir (Schmid, 2011:61). Terörizmin daha açıklayıcı ve akademik konsensüsün oluşturulduğu bir tanımını yapmak için akademisyenlerle yapılan çeşitli anketler ve terörizm literatüründeki 250 tanım ışığında yeni bir tanım oluşturmuştur. Buna göre terörizm, korku yaratan ve zorlayıcı siyasi şiddetin etkin bir yolunu ifade etmektedir (Schmid,

2011:86). Bu tanım, sivilleri ve savaşçı olmayanları hedefleyen, propaganda amaçlı, izleyiciler ve çatışan taraf üzerinde psikolojik etki bırakan, hesaplanmış, gösterici ve herhangi bir ahlak veya hukuk kurallarıyla sınırlanmaksızın doğrudan şiddet içeren eylemlerin uygulanmasını kapsamaktadır (Schmid, 2011: 86).

Terörizm, genellikle politik ya da ideolojik açıdan motive edilmiş talepleri bir topluma veya hükümete zorla kabul ettirmek amaçlı, bir kitleye kasten şiddet kullanmak olarak ifade edilmiştir (Krieger & Meierrieks, 2011:4). Jenkins, terörizm kavramının, asıl amacı korku ve panik yaratarak, çeşitli amaçlara hizmet eden belirli eylemler için kullanılmasının daha uygun olacağını savunmaktadır (Jenkins, 1980:2). Bunun yanında Jenkins, ‘birinin teröristi, diğeri için özgürlük savaşçısıdır’ fikrine karşı çıkmaktadır. Jenkins’e göre, savaş konusunda ülkelerin uyması gereken savaş kuralları vardır, ancak teröristler kural tanımadıkları için, birinin teröristi diğeri için özgürlük savaşçısı değıl; herkesin teröristidir (Jenkins, 1980:2).

Gibbs, terörizmi en az bir normu değıştirmek ya da sürdürmek amacıyla emredilen veya üstlenilen, katılımcıların kişisel kimliklerini ve konumlarını gizlediğı, bir alanın kalıcı savunulmasının emredildiğı, geleneksel savaşa uygun olmayan, hedef dışındakilere de korku aşıl原因, insan veya insan olmayanlara yönelik yasadışı şiddet veya şiddet tehdidi olarak tanımlamaktadır (Gibbs, 1989:330). Cooper ise terörizmi, insanlar tarafından, diğeri insanlar üzerinde kontrol sağlamak ve bunu sürdürmek amacıyla kasıtlı olarak üretilen büyük bir korku olarak tanımlamıştır (Cooper, 2001:883).

Terörizmi, savaşçı olmayanların politik amaçlı kasıtlı bir şekilde hedeflenmesi olarak tanımlayan Richardson, dünya üzerinde çok farklı ülkelerde, farklı statülerde, inançlarda ve siyasi görüşte olan çok fazla terörist olduğı için, terörizmin nedenlerini açıklamanın zor olduğunu belirtmiştir (Richardson, 2007:2-3). Kısaca terörizmin nedenlerini, hoşnutsuz, muhalif bir birey, ona imkan veren bir topluluk ve bunu meşrulaştıran bir ideolojinin sentezi olarak görmektedir (Richardson, 2007:3). Ayrıca Richardson, ikincil neden olarak teröristlerin ün, tepki ve intikam istemelerini işaret etmiştir (Richardson, 2007:4).

Tilly’e göre teröristler çeşitli örgütlerden, inanç ve koşullara kadar geniş bir çerçevede değışim göstermektedirler (Tilly, 2004:11-12). Terörizm ise tutarlı bir nedeni olmayan, bir inançtan ziyade verdiğı zarar ne olursa olsun çeşitli sinyaller

gönderme mantığına sahip bir stratejidir (Tilly, 2004:9-11). Hedefin kendisine, faillerin potansiyel müttefiklerine, biri ya da diğeriyle iş birliği yapabilecek üçüncü tarafa yönelik bu sinyaller hedefe savunmasız olduğunu, faillerin varlığını ve tekrar saldırıda bulunabileceklerini ifade etmektedir (Tilly, 2004: 9).

Amerika Birleşik Devletleri Dış İşleri Bakanlığının 2006 yılında yaptığı tanıma göre ise terörizm, ulusaltı grupların ya da gizli kişilerin önceden planladığı ve politik amaçlarla motive edilmiş, genellikle bir kitleyi etkileme amacı taşıyan, silahlı/ sivil hedeflere karşı uygulanan şiddettir (Schmid, 2011:44).

Milletler Cemiyeti 1937 yılında terör eylemlerini “belirli kişi, grup veya halkın bir devlete karşı, terör durumu yaratmaya yönelik kasıtlı ya da hesaplanarak yaptığı suç eylemleri” olarak tanımlamıştır (Schmid, 2011:50). Bu tanım üye devletlerin tamamı tarafından kabul edilmediğinden kavram üzerine tartışmalar devam etmiştir. 1994 yılında Birleşmiş Milletler üyeleri, devlet ve toplum arasındaki iyi ilişkilere, devletlerin toprak bütünlüğüne ve güvenliğine yönelik her türlü suç içeren, haksız terör eylemlerini, nerde ve kim tarafından yapılırsa yapılsın kınama kararı vermiştir (UNG Assembly, 1999).

Terörizm ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde 11 Eylül 2001’de İkiz Kuleler’e yapılan saldırıların terörizm kavramını dönüştürdüğü, yapılan araştırmalara yeni bir boyut kazandırdığı görülmektedir. 2001 yılı itibariyle devletler ve uluslararası örgütler terör üzerine yeni tanımlar yapmıştır. Özellikle bu tarihten sonra politikacılar ve kamuoyu, terörü tetikleyen nedenleri ortaya çıkarmaya çalışmıştır (Krieger & Meierrieks, 2011:3). Kimi araştırmacılar terörizmin nedenlerini ülke içi ekonomik eşitsizliğe ve yoksulluğa bağlarken, kimi araştırmacılar modernleşme sürecinin, modernleşme ile birlikte gelen ekonomik büyüme, gelişmiş iletişim araçları ve yeni yaşam tarzının terörü teşvik ettiğini savunmaktadır (Krieger & Meierrieks, 2011:6). Ayrıca araştırmacılar siyasi ve kurumsal sistemlerin terörle mücadele yöntemlerinin de terör saldırılarını artırabileceğini, siyasi dönüşüm ve istikrarsızlığın da terörizmin nedenleri içinde yer aldığını ifade etmektedir (Krieger & Meierrieks, 2011:7). Küreselleşmenin getirdiği siyasi ittifaklar, ekonomik entegrasyonlar da terörizmin nedenleri arasında sayılmaktadır (Krieger & Meierrieks, 2011:8). Zamansal ve mekânsal bulaşma ile terör saldırılarının ortaya çıktığı ülkede yeniden ortaya çıkma ve diğer ülkelere bulaşma olasılığı fazladır, bu nedenle

terörizmi teşvik ettirici nedenlerdendir (Krieger & Meierriecks, 2011:8). Krieger ve Meierrieckes'in yaptığı çalışma, terörizm nedenleri arasında ekonominin daha az etkiye sahip olduğunu, siyasi rejimlerin ise hangisinin daha çok terörizme neden olduğunun belirsiz olduğunu ortaya koymuştur (Krieger & Meierriecks, 2011:19).

Noricks, terörizmin temel nedenlerini çeşitli faktörlerle açıklamıştır. Bu nedenler, davranış değişikliğine, şiddete yol açan tetikleyici nedenler ile geleneksel olarak teröre dayanak oluşturan seçmeli nedenlerdir (Noricks, 2010:13). Seçmeli nedenler arasında uluslararası sistemin baskılarını vurgulayan küresel sistem açıklamaları, devlet içindeki siyasi ve ekonomik şartları vurgulayan devlet düzeyindeki yapısal açıklamalar, sosyal ve kültürel faktörler sayılabilir (Noricks, 2010:14). Samuel Huntington ise medeniyet çatışmasının, farklı kimliklerin ve kültürlerin daha çok çatışmaya neden olabileceğini savunmuştur (Krieger & Meierriecks, 2011:7).

Literatürde pek çok farklı tanımla bulunan terörizm kavramının sınıflandırılması konusunda da tek bir görüş olmadığı, çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde, terörizm sınıflandırmaları, terörün türü, aktörü, amacı, kurbanları ya da siyasi yönelimi esas alınarak farklılık göstermektedir.

Uluslararası terörizmi, devlet, kurban ve aktör arasındaki ilişkiye dayanarak açıklayan Dror, terörizmi ithal terörizm, geçici terörizm ve sınır ötesi terörizm olarak üçe ayırmaktadır (Marsden & Schmid, 2011:170). Buna göre ithal terörizm yabancılar adına ve yabancılar tarafından gerçekleştirilen şiddeti, ikinci tür olan geçici terörizm ise yabancılar tarafından ve yabancılarla karşı gerçekleştirilen terör eylemlerini ifade ederken, sınır ötesi terörizm ise dış temsilcileri ve demokrasinin sembollerini hedef alan terör eylemlerini ifade etmektedir (Marsden & Schmid, 2011:170). Jenkins'in uluslararası terörizm tanımı ise, uluslararası sonuçlar doğuran, teröristlerin saldırı için yurtdışına gittiği, yabancı bir devlete ve temsilcilerine, uluslararası uçaklara yapılan saldırıları kapsamaktadır (Jenkins, 1980:3). Badey'in 1998 yılında yaptığı tanıma göre uluslararası terörizm, birden fazla ülkeyi etkileyen, siyasi olarak motive edilen şiddetin devlet dışı aktörler tarafından tekrarlanmasıdır (Badey, 1998: 92).

Siyasi yönelim farklılıklarına odaklanarak yapılan terör sınıflandırmaları, ulusal veya sömürge karşıtı, ayrılıkçı, sosyal devrimci ve muhalif hareketleri, ya da

daha da özel olarak Marxist Leninist, anarşist, neo- faşist, etnik, dini ve milliyetçi grupları içermektedir (Marsden & Schmid, 2011: 170). Günümüzde ise bu grupların yerini radikal İslamcılık almıştır (Bolz, Dudonis & Schulz, 2016: 11).

Lizardo ve Bergesen ise terörizmi dünya sistemi çerçevesinde yorumlamıştır. Buna göre merkez aktörler tarafından merkez hükümet örgütlerine uygulanan, çevre ve yarı çevre kaynaklı olup çevre ve yarı çevre hükümetlerine yönelik olan ve son olarak da çevre ve yarı çevreden merkez devletlere yönelen terörist faaliyetleri olarak üç kategoriye ayırmıştır (Lizardo & Bergesen, 2016: 163).

Gus Martin, terörizmi sekiz ayrı başlık altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma yeni terörizm, devlet terörizmi, muhalif terörizmi, dini terörizm, ideolojik terörizm, uluslararası terörizm, suçlu muhalif terörizmi ve cinsiyet seçici terörizmdir (Martin, 2017:2). Yeni terörizm, özellikle 11 Eylül sonrası yükselişe geçen modern terörizmi ifade ederken; devlet terörizmi, devletin algıladığı düşmana yönelik terörizmi ifade etmektedir (Martin, 2017:2). Muhalif terörizm, devlet dışı hareketlerin devlete veya düşman olarak gördüğü bir gruba yönelik terörü; dini terörizm inançla motive olunan terör eylemlerini, ideolojik terörizm ise siyasi bir ideoloji nedeniyle motive olmuş, çıkarları doğrultusunda bazı gruplara yönelik terörü yansıtmaktadır(Martin, 2017:2). Uluslararası terörizm, uluslararası çıkarlar doğrultusunda belirlenen hedeflere uygulanan, dünyayı etkileyen terörü; suçlu muhalif terörizmi, siyaset ve suçun, karın bir araya geldiği terörü ve son olarak da cinsiyet seçici terörizm, doğrudan bir grup erkeği ya da kadını cinsiyetleri nedeniyle hedef alan terör eylemleridir (Martin, 2017:2).

Literatür taramasında da görüldüğü gibi terörizm üzerine devletlerin ya da akademisyenlerin fikir birliğine vardığı, kesin ve net bir tanımı yoktur. Literatürde görülen ilk eğilime göre araştırmacılar terörizm tanımını ortaya koymaya çalışmışlardır. İkinci eğilime yönelik çalışmalarda ise terörizm tanımına ihtiyaç duyulmadığı vurgulanmıştır. Oldukça karmaşık ve farklı unsurlar içeren terörizm kavramının bu bağlamda objektif, evrensel bir tanımını oluşturmak, genel suçlardan, şiddetten ve devletin uyguladığı eylemlerden kesin çizgilerle ayırmak mümkün görünmediği gibi, yine aynı şekilde tek bir biçimde sınıflandırmasını yapmak da mümkün görünmemektedir.

2. DEVLETLERİN TERÖRİZMLE MÜCADELE POLİTİKALARI KONUSUNDA AMPİRİK ÇALIŞMALAR

Terörle mücadele, herhangi bir ayırım gözetmeksizin tüm devletleri ilgilendirmektedir. Yıllar geçtikçe daha büyük bir önem kazanmıştır. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde terörle mücadele için evrensel bir tanım ya da strateji olmadığı görülmektedir.

Terörle mücadele genel hatlarıyla; doğrudan teröristlere, sponsorlarına ve destekçilerine yönelik çeşitli stratejileri, politikaları ve önlemleri içermektedir (Bellasio vd., 2018: 20). Schmid' e göre terörle mücadele; terör eylemlerini durdurmak, engellemek amacıyla siyasi, ekonomik, psikolojik, sosyal ve askeri müdahale yöntemlerini kullanmayı ifade etmektedir (Schmid, 2011: 620). Bu müdahaleler hükümetler, uluslararası örgütler, askeri ittifaklar, özel kurum ya da vatandaşlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Sandler, 2015: 12). De Graaf ise terörle mücadelenin iletişim boyutuna dikkat çekmiştir. Bu kapsamda De Graaf, terörle mücadele önlemlerini neyin tehdit oluşturduğu, hangi eylemlerin yasal hangilerinin düşmanca olduğunun ve olması gereken toplum düzeninin tanımlandığı bir çeşit iletişim yolu olarak değerlendirmektedir (De Graaf, 2011: 13). Bu bağlamda literatürdeki çalışmalar değerlendirildiğinde, terör kavramına benzer bir şekilde terörle mücadele üzerine de araştırmacıların uzlaşma sağlayamadığı görülmektedir. De Graaf'a göre terörün tartışmalı bir kavram olması, terörle mücadele kavramının da sorunlu olmasına neden olmaktadır (De Graaf, 2011: 6). Wilkinson'a göre, her terör eyleminin kendine özgü nitelikleri olması nedeniyle demokrasilerde evrensel olarak uygulanan bir terörle mücadele politikasından söz etmek mümkün değildir (Wilkinson, 2011: 204). Bunun yanı sıra terörle mücadelenin etkinliğinin veya başarısının ölçütü de tartışma konusudur. Mahadevan'a göre, bir devletin terör tehdit düzeyini, dolayısıyla terör eylemlerinden kaynaklanan savaş dışındaki ölüm sayılarını bir önceki yıla oranla azaltmayı başarması, terörle mücadele konusunda başarılı olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (aktaran Nalbandov, 2017: 91). Ayrıca önlenen operasyonlar, tutuklanan veya öldürülen teröristlerin sayıları da terörle mücadelede bir başarı ölçütü olarak kabul edilmektedir (Nalbandov, 2017: 91).

BM ve üye devletlerin, terörle mücadele stratejisine dair ortak bir çerçeve oluşturmalarına rağmen terör eylemlerinin tek tip olmaması, her devletin terör konusunda farklı bakış açısına sahip olması, teröre karşı verilen tepkiyi çeşitlendirmektedir. Bir terör eylemine verilebilecek çok sayıda karşılık mevcuttur. Terör tehdidinin devletlere göre farklılık gösteren yapısı, terörle mücadele politikalarının ve yapılan operasyonların değişkenlik göstermesine neden olmaktadır (Rineheart, 2010: 32). Dolayısıyla devletler terör tehditlerini algıladıkları yönde yasalar, istihbarat önlemleri belirlemektedir (Omand, 2005: 108).

Terörle mücadele kapsamında yapılanlar ilk olarak teröristlerin eylemlerinden vazgeçmesi veya şiddet kullanmaması; ikinci olarak da teröristlerin iletişim ağını yok etme hedefi taşımaktadır (Royster, 2017: 1060). Schmid, devletlerin terörle mücadele kapsamında ceza adaleti modeli veya savaş modelini benimsediklerini vurgulamaktadır (Schmid, 2004: 202). Savaş modeli, bir devletin silahlı kuvvetlerinin terörle mücadelede büyük rol oynamasını ifade etmektedir ve terörizmi devrimci bir savaş eylemi olarak değerlendirmektedir (Rineheart, 2010: 37; Pedahzur & Ranstrop, 2001: 3). Ceza adaleti modeli ise terörle mücadelede demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün ön plana çıktığı, terörizmi bir suç eylemi olarak kabul eden bir modeldir (Rineheart, 2010: 37; Pedahzur & Ranstrop, 2001: 3). Bu bağlamda savaş modeli terörle mücadeleyi askeri bir perspektif ile ele alırken, ceza adaleti modeli hukuki perspektifle ele almaktadır. Benzer bir şekilde Heymann da terörle mücadele kapsamında ceza adaleti modeline dikkat çekmiştir. Heymann'a göre devletler, önceden meydana gelmiş bir terör olayına adalet yoluyla ceza vermeyi ya da henüz gerçekleşmemiş, gerçekleşme olasılığı bulunan bir terör olayını önlemeyi hedeflemektedirler (Heymann, 2002: 26). Bu şekilde devletler gelecekte yaşanabilecek bir saldırının önüne geçmeyi veya zararı en aza indirmeyi başarmayı amaçlamaktadır. Özellikle demokratik ülkeler, yapısı ve savunduğu değerler kapsamında ceza adaleti modelini benimsediklerini ortaya koymaktadır. Ancak savaş modelini kullanmaktan kaçınmalarına rağmen teröre verdikleri karşılık çoğu zaman ceza adaleti modelinin sınırlarını aşmaktadır (Pedahzur & Ranstrop, 2001: 2).

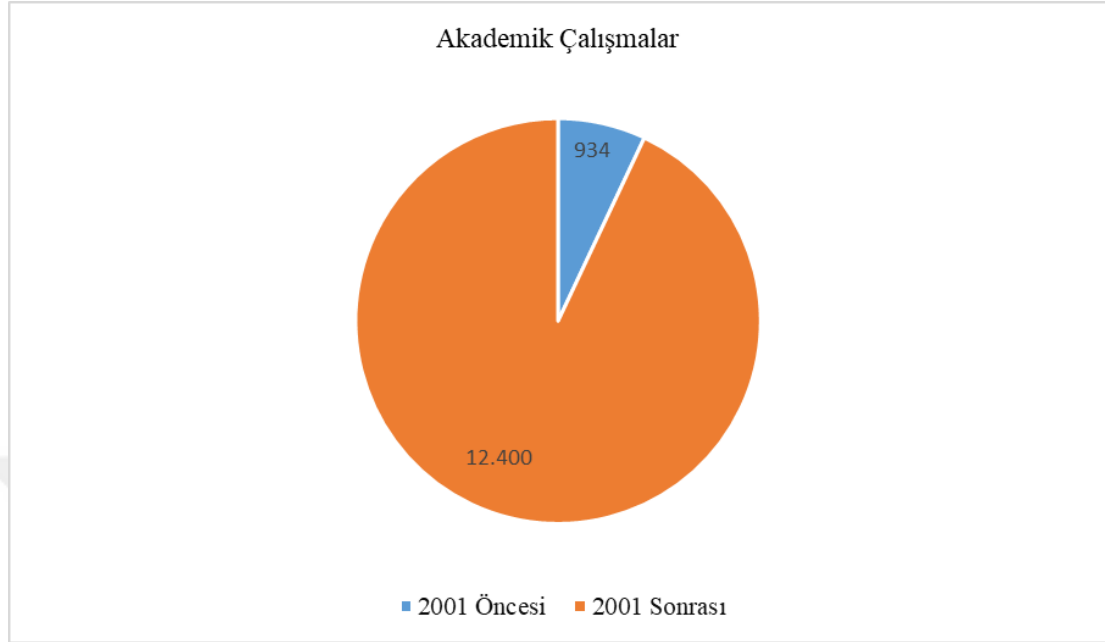
Sandler'e göre terörle mücadele savunma önlemleri ve proaktif önlemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Savunma önlemleri olası hedefleri korumak ve kayıpları azaltmayı amaçlarken, proaktif önlemler daha çok terör kamplarını ortadan

kaldırmaya, teröristleri yakalamaya veya öldürmeye yönelik önlemleri içermektedir. (Sandler, 2015: 13).

Terörle mücadele çalışmaları incelendiğinde, teröre karşı alınan önlemlerin genel olarak sert önlemler (hard measures) ve yumuşak önlemler (soft measures) olarak kategorize edildiği görülmektedir. Sert önlemler çeşitli gözetim teknolojilerinin, bilgi toplama faaliyetlerinin kullanılarak askeri gücün, istihbaratın geliştirilmesini içermektedir (Spalek & Weeks, 2017: 1). Bu bağlamda askeri müdahaleler, yapılan gizli operasyonlar, çeşitli tutuklamalar ve ekonomik yaptırımlar sert önlemlere girmektedir ve bu önlemler hükümetin sorumluluğunda bulunmaktadır (Schnader, 2019: 52). Sert önlemler genellikle terör saldırıları gerçekleşmeden önleme amacı taşımaktadır. Yumuşak önlemler ise, hem insanları terörizme ve radikalleştirmeye iten sebeplerden uzak tutmayı hem de okul, hastane gibi toplum için önem teşkil eden ortamlarda terörü önlemeyi amaçlamaktadır (Spalek & Weeks, 2017: 2; Schnader, 2019: 54). Aynı zamanda yumuşak önlemler kapsamında terör örgütlerinden ayrılmak isteyen teröristler için örgütlerden çıkış süreçleri ve topluma uyum sağlamaları kolaylaştırılmaktadır (Rineheart, 2010: 39). Bu şekilde insanların topluma katılımı sağlanarak muhtemel bir terör eyleminin gerçekleşmesinin önüne geçilmektedir. Yumuşak önlemler, devlet ve devlet dışı aktörlerin sorumluluğuna girmektedir (Spalek & Weeks, 2017: 2).

Yıllar içinde terörizmin doğası değiştikçe terörle mücadele de değişmiştir (Rineheart, 2010: 34). Terörist grupların hedefleri, kurbanları, taktikleri ve kullandıkları yöntem zamanla gelişmiştir, dolayısıyla bu da terörle mücadelenin evrilmesine yol açmıştır. Özellikle 11 Eylül 2001 yılında yaşanan terör saldırıları, terörle mücadele literatürünü geliştirmiştir. Bu bağlamda Şekil 1’de gösterildiği gibi 2001 sonrası akademik çalışmaların sayısında önemli bir artış olmuştur. Gösterilen Şekil 1’de, akademik çalışmalar için önemli bir veri tabanı olan Google Akademik kullanılmıştır. Google Akademik kapsamında, başlığında “counterterror”, “counterterrorism”, “antiterror”, “antiterrorism”, “countering terror” veya “countering terrorism” kelimelerinden herhangi birini içeren 2001 öncesi ve sonrası akademik çalışma sayısı araştırılmıştır. Google Akademik veri tabanının kesin bir sayı vermemesi ve başlığında yukarıda belirtilen kelimelerden herhangi birini

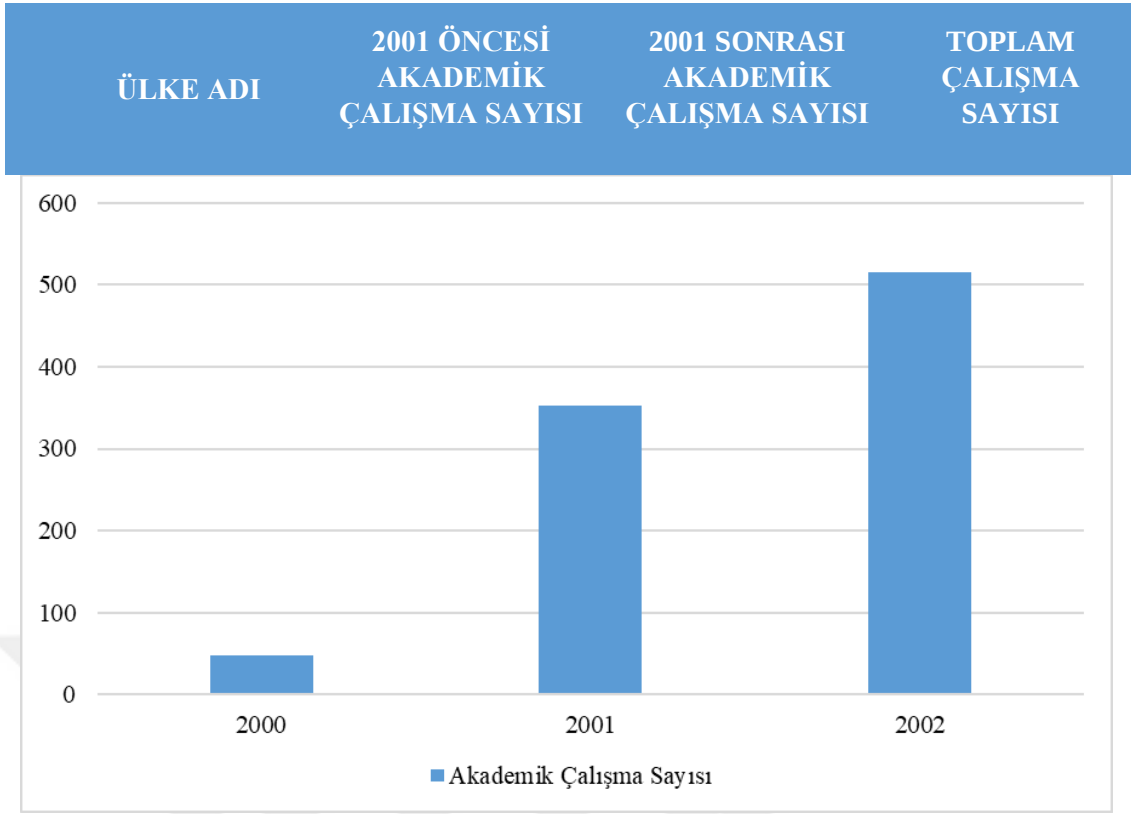
içermemesine rağmen terörle mücadele konusunda yapılmış akademik araştırmaların da var olması nedeniyle verilen Şekil ve tablolar yaklaşık verileri yansıtmaktadır.

Şekil 1: Terörle mücadele konusunda yapılan akademik çalışmaların 2001'den önce ve sonraki değişimi

Şekil 1'de de gösterildiği gibi terörle mücadele ile ilgili yapılan çalışma sayısı 2001 yılı öncesinde yaklaşık olarak 934 iken, 2001 yılı sonrasında 12.400'lere kadar artış göstermiştir. Bu da 2001'de yaşanan saldırıların literatüre büyük ölçüde katkı sağladığını ortaya koymuştur.

2000, 2001 ve 2002 yıllarında yayımlanan akademik çalışma sayısını gösteren Şekil 2'de bu katkı daha net bir şekilde yansıtılmıştır. Terörle mücadele hakkında sadece 2000 yılı içinde yapılan akademik çalışma sayısı yaklaşık 47, 2001 yılında ise önemli bir artış kaydederek yaklaşık olarak 353'e ulaşmıştır. 2002'de bu sayı %46 artarak 516'ya yükselmiştir.

Şekil 2: Terörle mücadele hakkındaki akademik çalışmaların 2000, 2001 ve 2002 yıllına göre değişimi

Terörle mücadele literatüründe yapılan çalışmalar analiz edildiğinde, araştırmaların bazı ülkelere daha fazla odaklandığı görülmektedir. Odak noktası, terör kaynaklı yaşanan ölümlerin, terör saldırılarının ve terörist grupların bulunduğu yere göre değişim göstermektedir. Bu bağlamda kimi ülkeler 2001’de yaşanan saldırılardan önce, kimi ülkeler ise 2001 sonrasında daha fazla akademik çalışmaların merkezi olmuştur. Şekil 1 ve 2’deki gibi benzer bir çalışma yürütülerek oluşturulan Tablo 1’de bu değişim incelenmiştir. Tablo 1 oluşturulurken Google Akademik’te “counterterror”, “counterterrorism”, “antiterror”, “antiterrorism”, “countering terror” veya “countering terrorism” kelimelerinden herhangi birini ve ülkelerin adlarını içeren çalışma sayısı dikkate alınmıştır. Araştırma, BM üyesi ülkeler kapsamında ele alınmış olup, ülkeler hakkında terörle mücadele ile ilgili çalışmalar 2001 öncesi ve sonrasında yaklaşık olarak verilmiştir. Tablodaki ülkeler en çok çalışılana en az çalışılana doğru listelenerek en çok çalışılan 20 ülke ile sınırlandırılmıştır.

1. Amerika Birleşik Devletleri	75	1109	1184
2. Birleşik Krallık	6	308	314
3. Çin	1	131	132
4. Pakistan	3	123	126
5. Endonezya	1	120	121
6. Hindistan	2	98	100
7. Avustralya	-	88	88
8. Kenya	-	80	80
9. Nijerya	-	80	80
10. Afganistan	3	68	71
11. Rusya Federasyonu	3	67	70
12. Fransa	1	66	67
13. Kanada	4	63	67
14. Türkiye	2	58	60
15. İsrail	9	48	57
16. Almanya	4	47	51
17. Yemen	-	47	47
18. İrlanda	9	31	40
19. Somali	-	37	37
20. Malezya	1	35	36

Tablo 1: Terörle mücadele literatüründe hakkında çalışma sayısı en fazla olan ilk 20 ülke.

Tablo 1’de yansıtıldığı gibi, terörle mücadele ile ilgili literatürdeki çalışmalar ülkelerle farklı oranda ilgilenmektedir. Tabloya göre terörle mücadele çalışmalarının başlığında bu ülkelerden en çok ABD’nin adı geçmektedir. Hakkında en çok çalışma yapılmış 20 ülkede de 2001 sonrası bir artış görülmektedir. 2001’de yaşanan saldırılar, literatürü büyük ölçüde şekillendirmiştir.

11 Eylül saldırıları terörizm ve terörle mücadele literatüründe bir dönem noktası olmakla birlikte, devletlerin terörle mücadele politikaları için de önemli bir rol oynamıştır. Devletlerin yaşanan saldırılardan, değişen terör eylemlerinden farklı şekillerde etkilenmesi terörle mücadele politikalarına yansımaktadır. Bu tarihten sonra devletlerin terörle mücadele politikaları daha çok güvenlik üzerine kurulmuştur. Terörle mücadelede izlenen önleme politikası bir çeşit güvenlikleştirme uygulamasıdır (De Goede, 2008: 163). Güvenlikleştirme, genel olarak bir tehdidin söylem aracılığıyla ortaya konularak daha geniş kapsamlı güvenlik önlemleri alınmasının önünü açmaktadır (Stritzel & Chang, 2015: 550). İlk olarak Kopenhag Okulu'nda ortaya çıkan güvenlikleştirme, devletlerin bir tehdidi, ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak göstermeyi başarması durumunda, normalde kabul edilemez olan bazı olağanüstü önlemlerin uygulanmasını sağlamaktadır (Bright, 2012: 863; De Graaf, 2011: 11). Özellikle ABD, güvenlikleştirme açısından önemli bir örnek olmuştur (Salter, 2011: 126). ABD'nin 11 Eylül saldırıları sonucunda terörle küresel savaş, ulusal güvenlik söylemleri ile ortaya koyduğu tehdit algısı sonucunda, terörle mücadele kapsamında yapılan müdahaleleri, uygulanan politikaları meşru kılmıştır.

Küresel etki yaratan 11 Eylül gibi saldırıların yanı sıra devletlerin geçmiş tecrübeleri, siyasi ve ekonomik yapısı, çıkarları da terörle mücadele politikalarını şekillendirmektedir. Her devletin karşı karşıya olduğu terörün farklı sebepleri, amaçları ve kurbanları olduğu düşünüldüğünde çeşitli terörle mücadele politikalarının varlığından söz etmek mümkündür.

Tabloda ilk sırada yer alan ABD için terörizm, 1960'lardan itibaren bir dış politika unsuru olmaya başlamıştır (Jacobs, 2017: 166). 2001'e kadar olan süreçte ABD, terörist eylemlerini hukuki yaptırım açısından değerlendirmiş, uluslararası terörizmi uzak bir tehdit olarak görmüştür (Thrall & Goepner, 2017: 3). Ancak 11 Eylül 2001 sabahı, 4 ABD uçağı teröristler tarafından ele geçirilmiş, Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a çarparak yaklaşık 3000 insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur (Jacobs, 2017: 169). Saldırılarından sonra Bush, teröre karşı küresel savaş ilan ederek, terörü kaynağında bitirmeyi amaçlayan, savunma ve saldırı odaklı terörle mücadele politikası ortaya koymuştur (Jacobs, 2017: 171). Bu tarihten itibaren ABD askeri müdahalelere önem vermiş, Afganistan ve Irak'a operasyonlar düzenlemiştir (Thrall & Goepner, 2017: 3). Obama yönetimi ise askeri güç ile hukuki

yaptırımlar arasında bir denge sağlamayı tercih etmiştir (Jacobs 2017: 188). Her iki yönetim de demokrasinin teşvik edilmesini, uzun vadede terörizmle mücadele etmenin en iyi yolu olarak değerlendirmiştir (Thrall & Goepner, 2017: 5). Günümüzde ise ABD terörle mücadele politikası daha çok radikal İslamcılara ve sınır güvenliğine odaklanmıştır (Addicott, 2017: 224).

Çoğu Batılı ülkeler gibi İngiltere de terörle mücadele politikalarını hukuki boyutta geliştirmektedir. 90'lı yıllara kadar İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun (IRA) saldırılarına maruz kalan İngiltere, 2001 itibariyle cihatçı saldırılarla mücadele etmiştir (Bartolucci,& Skoczylis, 2017: 338-339). Bunu izleyen süreçte, Terör Eylemlerinin Önlenmesi kapsamında yasalar çıkarmış, terör amacı taşıyan kişilere, nükleer maddelerle ilgili suçlara yönelik cezai yaptırımları artırmıştır (Bellasio vd., 2018: 16). Terörle mücadele stratejisi için takip, önleme, koruma, hazırlama olarak dört temel unsur belirlemiştir (Bartolucci,& Skoczylis, 2017: 340). Bu çerçevede, tehdit ve saldırıların takibi, insanların terörizme yönelmesinin önlenmesi, güvenliğin güçlendirilerek koruma sağlanması ve saldırı durumunda acil servislerin hazır olması sağlanmaya çalışılmaktadır (Bartolucci,& Skoczylis, 2017: 340). Çeşitli iş birliklerine dayanan bu strateji, terör riskini en aza indirgeyerek insanların günlük yaşamına güven içinde devam edebilmesini amaçlamaktadır (Bartolucci,& Skoczylis, 2017: 341)

Çin ise terörizmi ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak görmektedir (Liu & Chang, 2017: 667). 1970'lere kadar baskıcı yöntemlere başvuran Çin hükümeti devlet terörizmini yansıtmaktadır (Liu & Chang, 2017: 668). Sonrasında terörle mücadele konusunda çeşitli uluslararası sözleşmelere katılan Çin'e göre, özellikle 11 Eylül sonrasında terörle mücadele politikalarına katılım çıkarlar ve diplomatik ilişkiler bakımından önem arz etmektedir (Liu & Chang, 2017: 670). Çin, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası, uluslararası iş birliğine önem vermiş, uluslararası sözleşmelere, BM eylemlerine destek vermiştir (Liu & Chang, 2017: 679). Terörle mücadele kapsamında attığı adımlar sayesinde Çin, hem ABD ile hem de bölgedeki çoğu ülke ile siyasi, ekonomik ve güvenlik konularında iş birliği sağlamıştır (Liu & Chang, 2017: 670). Bunların yanı sıra Çin, 2001 sonrası süreçte idari düzenlemelere ek olarak terörü önlemeyi hedefleyen önleyici tedbirler almaktadır (Liu & Chang,

2017: 677). Bu bağlamda sınırdaki terör olaylarının önüne geçmek için sınır güvenliğini artırmaya başlamıştır (Liu & Chang, 2017: 676).

Pakistan, terörle hem askeri hem de askeri olmayan yöntemleri kullanarak mücadele etmiştir (Ahmed, 2014: 7). Bu bağlamda Pakistan çeşitli güvenlik operasyonlarının yanı sıra yasalarını geliştirmiş ve militanlarla barış anlaşmaları imzalamıştır (Ahmed, 2014: 7). Özellikle 11 Eylül sonrasında militanlara karşı askeri operasyonları artıran Pakistan, daha çok sert tedbirler uygulamıştır (Ahmed, 2014: 7; Khattak & Mushtaq, 2015: 32). Ancak çok sayıda insani ve maddi kayıp vermesi üzerine terörle mücadele stratejisini değiştirmiş, müzakerelere yönelmiştir (Khattaq & Mushtaq, 2015: 33). Pervez Müşerref yönetimi, aşırılık ve terörizm yanlısı grupları yasaklarken, bir sonraki yönetim terörle mücadelede caydırma, geliştirme ve diyalog olmak üzere 3 temel unsuru benimsemiştir (Khattaq & Mushtaq, 2015: 37; 40). Bu dönemde ABD baskısı ile birkaç önemli askeri operasyon gerçekleştirilse de Pakistan, barışçıl çözümlerden yana bir duruş sergilemiştir (Khattaq & Mushtaq, 2015: 40). Pakistan Müslüman Lig hükümeti ise terörle mücadelede güvenlik güçlerinin elini güçlendirecek yasalar geliştirmiştir (Khattaq & Mushtaq, 2015: 44). Bu bağlamda Pakistan'da yönetimle birlikte terörle mücadele de değişmiştir. Bu nedenle de terörle mücadele politikaları hem askeri operasyonları hem çeşitli müzakereleri içeren geçici çözümlere dayanmıştır (Ahmed, 2014: 18).

Tabloda 5.sırada yer alan Endonezya, yıllar boyunca terörizmle ve islamcı radikalizm ile mücadele etmiştir. Teröre hem yumuşak hem sert önlemleri sentezleyerek karşılık vermeye çalışmıştır (Hasan, Hendriks, Janssen, & Meijer 2012: 51). Bu bağlamda çeşitli güvenlik kurumları kuran ve askeri güce önem veren Endonezya, terörle mücadele bütçesini artırmış, yabancı kurumlar ve hükümetlerle iş birliği içinde terörle mücadele kurumlarını geliştirmiştir (Hasan vd, 2012: 51). Bir yandan sert önlemlerle olası terör saldırılarının önüne geçmiş, bir yandan da ikna edici yöntemleri kullanarak yumuşak önlemlerle teröristlere yaklaşmıştır (Hasan vd, 2012: 52). Ancak 11 Eylül sonrasında terörizme karşı küresel savaş çağrısında bulunan ABD'nin baskısı ile radikallerle mücadele etmiş, karşılığında ABD silah ambargosuna son vermiştir (Choiruzzad, 2013: 101). Bunun sonucunda Endonezya'nın terörle mücadele politikalarının genel olarak militan İslamcı gruplara odaklandığı görülmüştür (Carnegie, 2017: 733). Sonrasında yapılan terörle mücadele

yasaları ise büyük ölçüde 2002’de yaşanan Bali saldırısının bir ürünü olmuştur (Carnegie, 2017: 733). Bu bağlamda teröre karşı hukuki önlemler alan Endonezya, aşırı durumlarda ölüm cezasına kadar izin veren yasalar kabul etmiştir (Carnegie, 2017: 734). Bunun yanı sıra Endonezya, uzun vadede militanları terörizmden vazgeçirmenin daha yararlı olduğunu düşünerek sert ve yumuşak tedbirleri dengelemeyi amaçlamıştır (Carnegie, 2017: 744). Sonuç olarak Endonezya, terör tehdidini belirli bir dereceye kadar kontrol altına almıştır (Carnegie, 2017: 745).

Terörle mücadele kapsamında en çok çalışma yapılmış ülkelerden biri de Hindistan’dır. Hindistan, bağımsızlığından günümüze kadar terör sorunuyla karşı karşıya kalmıştır (Saroja, 2017: 614). 1980’li yıllarda Pencap’ta, 1990’larda Cemma Keşmir’de patlak veren terör olaylarını sol terörizmi ve daha sonra küresel cihatçı terörizm izlemiştir (Saroja, 2017: 614). Hindistan, bu süreçte terörle mücadelede askeri bir yaklaşımı benimsemiş, güvenlik güçlerini ve terörle mücadele yasalarını geliştirmiştir (Bhattacharyya, 2017: 579). Ancak terör olayları belirli bir toprak parçasıyla ya da bölgeyle ilintiliyken, 11 Eylül sonrası bu durum tamamen değişmiş ve terörle mücadeleye yeni bir boyut kazandırmıştır (Saroja, 2017: 614). Bu bağlamda yıllardır terörle mücadele eden Hindistan önemli bir destek kazanmış, teröre karşı küresel savaşta ABD ile iş birliği içinde olmuştur (Pant & Lidarev, 2018: 182). Özellikle 2001’de Hindistan parlamantosuna yapılan saldırı ile 2008 Mumbai saldırıları gibi birçok saldırının sonucunda Hindistan, kapsamlı terörle mücadele politikaları geliştirmiştir (Pant & Lidarev, 2018: 186). Bir yandan sert terörle mücadele yasalarını kabul eden Hindistan, bir yandan da istihbarat birimlerine önem vermiştir (Pant & Lidarev, 2018: 187). Bu bağlamda Hindistan, büyük saldırılara yanıt olarak terörle mücadele politikaları oluşturmuş, terörü bir suç olarak ele alan ceza adaleti modelini benimsemiştir (Pant & Lidarev, 2018: 188). Aynı zamanda ülkesini teröristler için daha zor bir hedef haline getirmeyi, saldırılara daha hızlı cevap vermeyi amaçlamıştır (Pant & Lidarev, 2018: 189).

Avustralya, özellikle son dönemlerde İşid’in etkisinin artmasıyla tehdit seviyesinin yüksek olduğu ülkelerden biri olmuştur ve buna rağmen terörle mücadele politikalarında belirli bir ölçüde başarı göstermiştir (Carroll, 2018: 14). Büyük bir saldırı yaşanması halinde zararı en aza indirmek için yatırımlar yapan Avustralya, uluslararası, bölgesel ve yerel düzeyde teröre karşılık vermektedir (Carroll, 2018: 14).

Bu bağlamda İşid'i Suriye ve Irak'tan çıkarmak ve diğer teröristlerle mücadele etmek adına bölgesel iş birliklerini, uluslararası düzeyde de BM Güvenlik Konseyi kararlarını ve teröre karşı çok uluslu her türlü çabayı desteklemiştir (Caroll, 2018: 14). Avustralya'nın bölgesel ve küresel çapta terörle mücadele için yaptığı yardımlar, hem yurt içinde hem yurt dışında terörizmin önlenmesinde büyük rol oynamıştır (Caroll, 2018: 15). Çevreyle uluslararası ve bölgesel düzeyde etkileşim içinde olması, terörle mücadele kapsamında iletişim bağlantılarını, teknik bilgi paylaşımını ve desteği teşvik etmiştir (Caroll, 2018: 16). Bu da Avustralya'nın terörle mücadele politikalarının başarılı olmasının nedeninin çevresiyle ve uluslararası örgütlerle iş birliği içinde olduğunu göstermiştir.

Kenya, coğrafi konumu, etnik yapısı, istikrarsız komşuları, etkisiz kanunları ve politikaları nedeniyle terörle sık karşı karşıya kalan ülkelerden biri olmuştur (Aronson, 2013: 28). Kenya'nın uluslararası terörle mücadelesi 11 Eylül öncesine dayanmaktadır. Yabancı teröristler tarafından otele, havalimanına yapılan çeşitli saldırılar Kenya'da bir alarm yarattıysa da ABD ve Batılı devletler saldırılara ilgisiz kalmıştır Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası küresel teröre karşı savaş için kritik bir pozisyonda olması terörle mücadeledeki rolüne büyük önem kazandırmıştır (Aronson, 2013: 24). 11 Eylül sonrasında ABD, Kenya'ya terörle mücadele için büyük ölçüde finansman sağlamıştır (Aranson, 2013: 31). Kenya aynı zamanda terörle mücadele yasaları da çıkarmış, ancak bunlar insan hakları ihlali, ayrımcılık, anayasaya aykırılık gibi nedenlerden dolayı başarısız olmuştur (Aronson, 2013: 31). Bu yüzden Kenya hükümeti terörle mücadelede hukuki boyutta yetersiz kalmıştır. Terör olaylarında genellikle olayla ABD ya da komşu ülkelerin ilgilenmesine olanak tanıyan Kenya'nın bu hukuki eksikliği ülkeye yapılan terörle mücadele yardımlarını önemsiz kılmıştır (Aronson, 2013: 31).Katzenstein, çalışmasında savaşta yenilgiye uğrayan, işgal edilen ve sonrasında yeniden yapılanmaya çalışan Almanya ve Japonya'nın birbirine benzer bir geçmişe sahip olmasına rağmen farklı terörle mücadele politikası izlediğini ortaya koymaktadır (Katzenstein, 2008: 217). Almanya 90'lı yılların sonuna kadar Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) ile mücadele etmiş, bu bağlamda daha çok polis gücü kullanmıştır (Çakmak, 2017: 356). Benzer bir şekilde Japonya da geçmişinde RAF, Japon Kızıl Ordusu (JRA) gibi tehditlerle karşı karşıya kalmıştır (Grice & Romaniuk, 2017: 649). 11 Eylül saldırıları, Almanya'nın ve

Japonya'nın da terörle mücadele politikalarında değişime yol açmıştır. Özellikle radikal İslamcılar ulusal güvenliğe bir tehdit olarak gören Almanya, bu çerçevede önleyici müdahaleler içeren yasalar çıkarmıştır (Çakmak, 2017: 357). Japonya ise özel tedbir yasaları kabul ederek ABD'ye tıbbi hizmet, ulaşım vb. alanlarda yardım etmiştir (Grice & Romaniuk, 2017: 654). Bu bağlamda 11 Eylül sonrasında terörle küresel savaşta Almanya, askeri gücü ile aktif bir şekilde ABD'nin yanında yer alırken, Japonya sembolik bir şekilde destek vermiştir (Katzenstein, 2008: 218). 11 Eylül sonrası dönemde hukuki düzenlemelere önem veren Almanya terörle mücadelede çok taraflılığı, Japonya ise tedbirli bir biçimde iki taraflılığı benimsemiş, bu şekilde politikalar izlemiştir (Katzenstein, 2008: 224).

Son yıllarda çeşitli terör saldırılarıyla karşı karşıya kalan ülkelerden biri de Fransa'dır. Fransa, hukuki çerçevede “bir suç işlemeye niyet etmeyi” içeren yasalardan yararlanarak, 21.yüzyıla kadar ciddi saldırılara maruz kalmamıştır (Bartolucci, 2017: 443). Çoğu devlet gibi 11 Eylül saldırılarından etkilenen Fransa'da, özellikle son 10 yılda, cihatçı teröristlerin neden olduğu çok sayıda saldırı yaşanmıştır (Bartolucci, 2017: 437). Fransa bu kapsamda güvenlik açısından çeşitli hukuki düzenlemeler yapmıştır. ‘Teröre karşı savaş’ politikasını benimseyen ABD'nin aksine terörle ceza adaleti sistemi çerçevesinde mücadele etmiştir (Bartolucci, 2017: 446). Bu bağlamda Fransa, terörle mücadelede özel yasalar oluşturmayı, ortaya çıkan tehditlere hızlı uyum sağlamayı, istihbarat, araştırma ve soruşturma çalışmalarını artırmayı planlamakta, kurumlar arası iş birliğini üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir (Bartolucci, 2017: 446).

Terörle mücadele çalışmalarında öne çıkan ülkelerden biri de Rusya'dır. Rusya, özellikle Çeçenya bölgesinde mücadele ettiği terör çerçevesinde politikalar geliştirmiş, çeşitli yasal düzenlemeler ve kurumsal reformlar yapmıştır (Omelicheva, 2009: 4). Ancak terörizmi net bir şekilde tanımlamayan, diğer suçlardan ayrımını ortaya koymayan Rusya'nın hukuki düzenlemeleri yetersiz kalmakta, bu kapsamda terörle mücadelede aldığı önlemleri daha çok askeri operasyonlar ve güvenlik hizmetleri şekillendirmektedir (Omelicheva, 2009: 5). Rusya'nın teröre karşı baskıcı çözümler getirmesi, zorlamayı bir tür politik araç olarak değerlendirmesi ve güç kullanımının ön planda olması emperyal geçmişe sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Omelicheva, 2009: 8). Bu bağlamda terörizmi, devlete ve

ıkarlarına yönelik bir saldırı olarak gören Rusya, terörle mücadelede sert tedbirleri benimsemektedir (Omeliicheva, 2009: 9).

Literatürdeki terörle mücadele politikalarına dair çalışmaların incelenmesi sonucunda, terör kavramında olduğu gibi terörle mücadelede de fikir birliğine varılan bir tanım bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Devletlerin geçmişleri, siyasi yapıları, karşı karşıya oldukları terör tehdidini ve bu tehdidi algılama biçimleri sonucu oldukça çeşitli terörle mücadele politikası olduğu görülmektedir. Bu bağlamda devletler terörle mücadele çerçevesinde proaktif veya savunma önlemleri, yumuşak ve sert tedbirler, savaş modeli ve ceza adaleti modeli olarak çeşitli stratejiler benimsemektedir. Literatürdeki terörle mücadele çalışmalarının büyük bir kısmında ABD n plana çıkmaktadır. Diğer devletleri inceleyen çalışmalarda dahi devletlerin ABD ile ilişkisinin, izlediği politikaların ABD politikaları ile karşılaştırılmasının yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu bilgiler ışığında ele alınacak bir sonraki başlıkta ABD ve terörle mücadele politikası ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ABD VE KANADA LİTERATÜRÜ

2.1. ABD ve Terörle Mücadele Politikası Hakkında Çalışmalar:

Terörle mücadele ile ilgili günümüze kadar çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğu ABD'nin terörle mücadele politikalarını kapsamaktadır. ABD'nin uluslararası ilişkilerdeki stratejik konumu, 11 Eylül saldırılarının hedefi olması ve dünyanın çeşitli yerlerinde terörle mücadeleye yönelik politikalar uygulaması, ABD'yi bu literatür içinde daha çok çalışılan ülke pozisyonuna getirmiştir.

Genel olarak ABD'nin terörle mücadele politikaları üzerine yapılan çalışmalar içinde Crenshaw', Amerika'nın terörle mücadele politikası sadece terör tehdidine bir karşılık değil, aynı zamanda Amerika'nın iç politikasının bir yansıması olmuştur (Crenshaw, 2001: 329). Donohue, algılanan tehdidin büyüklüğü ile devletin verdiği tepkinin doğru orantılı olduğunu ifade etmiştir (Donohue, 2001: 18). Crenshaw'a göre terör tehdidinin algılanması ve buna karşı politika uygulanması; devlet kurumları, medya, çıkar grupları ile kamuoyunun bir tür politika görüşmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır (Crenshaw, 2001: 329). Özellikle söz konusu çok sayıda can kaybına neden olan ya da ulusal sembollere yönelik bir terör saldırısı olduğunda, bu aktörler öncelikle halkın dikkatini teröre çekip, politika belirlemek için rekabete girmektedirler (Crenshaw, 2001: 335). Bu nedenle Amerika'nın terörle mücadele politikalarında, iç politikanın eğilimlerini görmek mümkündür.

ABD'nin geçmişten günümüze kadar politikaları incelendiğinde terörle mücadele politikalarının daha eskiye dayandığı ortaya koyulmuştur. Donohue, terörizmin ABD politikalarına saldırmak için çeşitli birey, grup ya da devlet tarafından yıllardır kullanıldığını savunmuştur (Donohue, 2001: 15). Bu bağlamda devlet, vatandaşları ve ülkeyi korumak adına politikalar geliştirmek durumunda

kalmıştır (Donohue, 2001: 17). Badey ise, ABD'nin terörle mücadele politikalarının genel olarak ekonomik izolasyon, çok taraflı işbirliği, kaynakları artırma ve misilleme çerçevesinde oluştuğunu vurgulamıştır (Badey, 2006: 321).

Kraft'a göre, uluslararası terörizme karşı savaş 1998 yılında Kenya ve Tanzanya'da ABD büyükelçiliklerine yapılan saldırılarla ya da 11 Eylül 2001'de başlamamıştır (Kraft, 2008: 2). ABD'nin terörizme karşı askeri güç kullanımını tercih etmesi yeni bir durum değildir; askeri gücün kullanımı ABD için her zaman seçenekler dahilinde olmuştur (Kraft, 2008: 2). Drezner da önleyici müdahalenin Theodore Roosevelt döneminden beri ABD ulusal güvenlik stratejileri ve doktrinlerinin önemli bir parçası olduğunu vurgulamıştır (Drezner, 2008: 34). Geçmiş dönem ABD başkanlarının doktrinlerinde net olarak kullanılsa da, yapılan müdahalelerde ortaya koyulmuştur. Eisenhower'ın Lübnan'a, Johnson'ın Dominik Cumhuriyeti'ne, Reagan'ın Libya'ya, Kennedy'nin Küba'ya ve Nixon'ın Kamboçya ve Laos'a yaptığı müdahaleler önleyici güç kullanımına örnek teşkil etmiştir (Leffler, 2003: 1052). Franklin D. Roosevelt, Soğuk Savaş dönemi başkanları ve Bill Clinton da önleyici müdahaleyi son çare olarak onaylayan ABD başkanları arasındadır (Drezner, 2008: 34).

Löfflmann, Soğuk Savaş'tan bu yana, ABD'nin dış politikasını yurtdışındaki askeri müdahaleleri meşrulaştıran, Amerikan gücünün rakipsiz, küresel üstünlüğünü destekleyen ve uluslararası sistemde ABD'nin kalıcı hegemonyasını arayan stratejik bir vizyon ile bağdaştırdığını vurgulamıştır (Löfflmann, 2019: 4). Bu çerçevede çoğu ABD başkanı, Amerika'nın ahlaki liderliğinin jeopolitik liderliği ile bir bütün olduğu, daha liberal bir dünya düzeninde daha güvenli ve daha güçlü olduğu inancı ile birlikte demokrasinin ve insan haklarının yayılmasını desteklemiştir (Brands, 2017: 10).

Literatüre bakıldığında ABD'nin belirli politika gelenekleri olduğu ve her başkanın sahip olduğu politika geleneğinin dış politikasını biçimlendirdiği görülmüştür. Bu bağlamda özellikle liberal uluslararasıılık ve yeni muhafazakarlık politika geleneklerinin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Özellikle 1940'lı yıllara kadar siyasi liderler ya gücü ya da iş birliğini tercih etmiştir (Kupchan & Trubowitz, 2007: 10). Örneğin Theodore Roosevelt, emperyalist bir gündemi, dolayısıyla gücü tercih ederken, Wilson kolektif güvenlik sağlayan işbirliklerini tercih etmiştir

(Kupchan & Trubowitz, 2007: 10). Franklin Roosevelt ise bu iki geleneği sentezleyerek liberal uluslararasııcılığı oluşturan ilk başkan olmuştur (Kupchan & Trubowitz, 2007: 11).

Drezner'a göre liberal uluslararasııcı yaklaşım serbest ticaretin, demokrasinin, insan haklarının ve hukukun üstünlüğüne bağlılığın teşvik edilmesi gibi görüşleri içermektedir (Drezner, 2008: 13). Yeni muhafazakarlar ise demokrasi teşviki ile küresel kurumların teşvikinin aynı anda olamayacağını düşünmektedirler (Mead, 2010). Liberal uluslararasııcılar, uluslararası hukuk ile şiddetin, savaşın önüne geçilebileceğine inanmaktadır (Mead, 2010). Bu kapsamda, demokrasinin teşviki gibi liberal uluslararasııcılık ilkeleri Amerika'nın ulusal kimliği ve ulusal güvenlik stratejilerinin temelinde yer almaktadır (Drezner, 2008: 13).

Walter Mead de ABD politikalarının yüzyıllar öncesine dayandığını ve hala günümüzdeki politika tercihlerini şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Mead'e göre ABD'nin iç politikası doğrultusunda, çıkarlarına uygun olarak belirlediği köklü dış politika yaklaşımları vardır (Mead, 2002: 86). ABD politikalarının derinlerine işleyen bu yaklaşımları Mead, Hamiltoncu, Wilsoncu, Jeffersoncu ve Jacksoncu yaklaşım olarak dört ABD lideri ile isimlendirmiştir. Hamiltoncu yaklaşım, Amerikan girişimini hem yurtiçinde hem de yurtdışında destekleyen, Amerika çıkarları için ticaret ve yatırıma önem veren anlayışı ifade etmektedir (Mead, 2002: 87). Hamiltoncular özellikle Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra küresel bir liberal düzen kurmanın ekonomik açıdan önemli olduğunu savunmuştur (Mead, 2017: 2). Wilsoncular ise ekonomiden ziyade dünya düzeni ve değerlerle ilgilenmektedir (Mead, 2002: 88). Wilsoncu yaklaşımda, ABD'nin kendi değerlerini dünyaya yaymak için ahlaki bir görevi olduğu inancı hakimdir (Mead, 2002: 88). Bu bağlamda Wilsoncular yurtdışındaki otoriter rejimleri çatışmaların sorumlusu olarak görmekte, demokratik yönetişimi ve hukukun üstünlüğünü teşvik ederek barış yanlısı bir tutum sergilemektedirler (Mead, 2017: 2). Liberal uluslararasııcıları da içeren Wilsoncular, demokrasinin yayılmasının yanı sıra dünya hükümetine benzeyen bir dünya düzeninin kurulmasının gerektiğine inanmaktadırlar (Mead, 2010). Jefferson yaklaşımına göre Amerikan halkının önceliği Amerikan demokrasisinin korunmasıdır (Mead, 2002: 88). Bu çerçevede Amerikan bağımsızlığını savunmanın en güvenli ve en az maliyetli yöntemini arayan Jeffersoncular, diğer ülkelere

Amerikan değerlerini empoze etme amacı gütmektedir (Mead, 2002: 88). Jeffersoncu bakış açısına göre tehlikeli bir dünyada Amerikan demokrasisinin korunması büyük önem arz etmektedir (Mead, 2002: 88). Bunu sağlamanın en iyi yolunun ise Amerika'yı, dünyadaki diğer ülkelerin taklit edeceği demokratik bir refah seviyesine ulaştırmaktan geçtiğine inanmaktadırlar (Mead, 2016: 1). Jacksoncu yaklaşım ise, Amerikan halkındaki köklü ve popülist bir bağımsızlık, cesaret, askeri gurur ve onur kültürünü yansıtmaktadır (Mead, 2002: 88). Buna göre Jacksoncular, hükümetin rolünü Amerikan halkının güvenliği ve ekonomik refahının, bireysel özgürlüğünün gözetilerek ülkenin kaderinin yerine getirilmesi olarak tanımlamaktadır (Mead, 2017: 4). Ayrıca Jacksoncu yaklaşıma göre, ABD'nin savaşmak için ahlaki bir nedeni olması gerekmez, ahlak ve savaş konularının birbirinden ayrı ele alınması gerekmektedir (Mead, 1999: 18).

Mead'e göre, bu dört yaklaşımın öncelikleri ve politika nerileri zaman içinde ABD'de ve dünyada yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlere karşılık değişip gelişe de, Amerikan dış politikası üzerinde hala önemli bir etkiye sahiptir (Mead, 2002: 89, 92). Bu nedenle ABD terörle mücadele politikaları ile ilgili literatürde ön plana çıkan George Bush ve onun ardından seçilen Barack Obama ile halefi Donald Trump dönemini bu dört yaklaşım perspektifinden analiz etmek yararlı olacaktır. Bu bağlamda öncelikle Bush, Obama ve Trump dönemi terörle mücadele politikaları ayrı ayrı ele alınacaktır.  başkan dönemleri incelendikten sonra ABD terörle mücadele politikalarının başarısı veya başarısızlığının literatüre nasıl yansıdığı ifade edilecektir.

2.1.1. George W. Bush:

2001 yılının başında George W. Bush ABD başkanı olarak görevine başlamıştır. O yıllarda, 21.yüzyılın başında çok fazla olay yaşanmamasına rağmen ABD için terörizm en büyük düşman olmaya başlamıştır (Donohue, 2001: 18). Donohue'a göre ABD; olası bir saldırı korkusu, önlemlerin alınması, daha fazla kaynak oluşturulması ve buna bağlı olarak artan korkunun yayılması ile terörle mücadele anlamında bir kısır döngüye girmiştir (Donohue, 2001: 18). Yaşanan her terör saldırısı sonrası yeni yasa koyulması, Beyaz Saray'ın uluslararası anlaşmaları görüşmesi ve ordunun yeni saldırı ekipleri kurması ABD'de sürekli artan bir terörle mücadele politikalarına neden olmuştur (Donohue, 2001: 47). Yapılan bir diğer

çalışmada ABD'nin terörle mücadele politikasının, 11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a yapılan saldırılardan sonra büyük değişiklikler geçirdiği vurgulanmıştır (Pilecki, Muro, Hammack, Clemons, 2014: 285). Böylece ABD'nin sahip olduğu çeşitli terörle mücadele politikalarına, 11 Eylül sonrası yenileri eklenmiştir.

Başkan Bush, 11 Eylül saldırılarının ardından, ABD'nin savaşta olduğunu açıklamış ve diğer devletlerin de ABD'nin yanında yer alması gerektiği bu savaşın küresel düzeydeki terörist grupların yenilmesine kadar devam edeceğini belirtmiştir (O'Connell, 2005: 536).). Bu çerçevede ABD, ahlaki ve siyasi açıdan dünyanın geri kalanından üstün olduğu, liderlik etmesi gerektiğine dair stratejik bir kültür geliştirmiştir (Rees & Aldrich, 2005: 908). ABD'nin stratejik kültürüne ek olarak maddi ve teknolojik açıdan yeterli olanaklara sahip olması müttefik bulmasını kolaylaştırmıştır (Rees & Aldrich, 2005: 908). Terörizme karşı savaş kapsamında saldırıların sorumlusu olarak El Kaide ve onu destekleyen Afganistan'ın Taliban lideri tutulmuş, bu çerçevede 2001'de İngiltere'nin desteğiyle birlikte Afganistan'a hava saldırıları başlatılmıştır (Gray & Wilson, 2006: 23). Teröristlere karşı önleyici savaş, ileri sorgulama teknikleri, süresiz tutuklama gibi stratejilerin yanı sıra silahlı insansız hava araçları da kullanılmaya başlanmıştır (Pilecki vd., 2014: 285). Cronin, bu durumu ABD'nin 11 Eylül sonrasında tehdidi ortadan kaldırarak cezayı kesinleştirme hedefinin giderek farklı bir boyut kazandığı şeklinde yorumlamıştır (Cronin, 2012: 12). Bu bağlamda Schmid ve Singh' e göre ABD, 11 Eylül sonrası aldığı desteği, 2003 yılında Irak'a yaptığı önleyici müdahalelerden sonra yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır (Schmid & Singh, 2009: 56).

Reese ve Lewis de teröre karşı savaş ile Irak işgaline bir gerekçe sunulduğunu savunmuştur (Rees & Lewis, 2009: 779). Hinnebusch, Bush yönetiminin teröre karşı savaşı haklı çıkarmak adına öne sürdüğü Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu ve ABD'yi tehdit ettiği yönündeki iddiasının doğruluk payının olmadığını, ciddi bir sayıda kitle imha silahının bulunmadığını ortaya koymuştur (Hinnebusch, 2007: 209). CIA tarafından 2002'de yayımlanan raporda da kitle imha silahlarına dair bir şey bulunamadığı belirtilmiştir (Bassil, 2012: 32). Irak müdahalesinin tek bir nedene bağlı olarak ortaya çıkmadığını, Irak'taki petrol rezervleri, ABD'nin askeri hegemonyasının sınırları aştığını gösterme, liberalizmin dayatılarak Ortadoğu'daki

ABD düşmanı ideolojileri ve rejimleri baltalama gibi birden çok ideoloji ve çıkarın bu müdahaleye yol açtığını savunmuştur (Hinnebusch, 2007: 212, 222). Irak'ın ele geçirilmesi ile ABD Arap ittifakına gerek olmadan petrol erişimini güvence altına almış, Büyük İsrail'in başarılmasına bağlılık göstermiştir (Hinnebusch, 2007: 225). Çok sayıda can kaybı yaşanması, ABD'nin uluslararası arenada güç kullanma yönündeki stratejileri daha kolay benimsemesine yol açmıştır (Rees & Aldrich, 2005: 909). 2001'den itibaren insanlar, çatışmalarda yakalanmasa da askeri mahkemelerde yargılanmış, Afgan savaş tutukluları Guantanamo Körfezi'nde tutulmuştur (O'Connell, 2005: 536).

Bush yönetiminin terörle mücadele politikaları analiz edildiğinde ABD dış politika geleneklerinden olan liberal uluslararasılıktan uzaklaştığı görülmüştür. Özellikle Clinton yönetiminin, 11 Eylül saldırıların sorumlusu olduğu görüşü yeni muhafazakar düşünceyi güçlendirmiştir (Boyle, 2011: 418). Bunun sonucunda başkan olduktan sonra Bush, çok taraflı işbirliği ve uluslararası kurumlardan, örneğin Kyoto Protokolü, Uluslararası Suçlar Mahkemesi ve Anti Balistik Füzelere Yayılmasının Önlenmesi anlaşmasından çekilmiştir (Kupchan & Trubowitz, 2007: 25). Terörizm çok taraflılığı teşvik etse de bunlar genelde istihbarat, kanun yaptırımı ile sınırlı kalmıştır (Kupchan & Trubowitz, 2007: 29). 11 Eylül saldırıları sonrası NATO'nun Afganistan'daki yardım teklifini reddeden Bush, Irak'a birkaç müttefik ile müdahalede bulunmuş, İslami aşırıcular ile ABD'nin tek başına mücadele edebileceğine inanmıştır (Kupchan & Trubowitz, 2007: 28). Mead'e göre Bush yönetimi yeni muhafazakar düşüncelerinin sonuçlarıyla uğraşmak zorunda kalmıştır (Mead, 2010).

Liberal uluslararasıcı anlayıştan uzaklaşılmasına rağmen ABD politika geleneklerinde önemli yeri olan demokrasinin teşviki Bush yönetiminde de devam etmiştir. Bush için dünya çapında demokrasinin yayılması, terörist bataklığını kurutmanın şiddet içermeyen bir yolunu temsil etmiştir (Boyle, 2011: 413). ABD'nin 2002 yılı Ulusal Güvenlik Stratejisinde de terörizmi sonlandırmak amacıyla demokratik reform arayışında olduğu gözlemlenmiştir (Boyle, 2011: 413). Bu da Bush yönetiminde, Amerikan siyasi geleneğinden Wilsoncu yaklaşımının bir göstergesi olmuştur. Bunun yanı sıra Badey'nin yaptığı çalışmada Clinton'ın terörle mücadelede daha çok kanun yaptırımı, Bush yönetiminin ise askeri yaklaşımı

izlemesine rağmen her iki yönetimin de terörizme karşı askeri güç kullanmaya istekli olduğu belirtilmiştir (Badey, 2006: 321). 11 Eylül sonrası dönemde ABD'nin yeni politikalar yerine sahip olduğu, önceki dönemlerde başarılı olan askeri yaklaşımı benimsediği ifade edilmiştir (Badey, 2006: 321). Mead'ın Amerikan siyaseti üzerine oluşturduğu dört yaklaşımdan Jacksoncu yaklaşım askeri gücü daha çok kullanmaktadır ve bu çerçeveden bakıldığında Bush yönetiminde Jackson yaklaşımı da görülmektedir. Leffler de benzer bir şekilde, Bush döneminin güvenlik stratejisindeki çoğu noktanın sanıldığı gibi aksine yeni olmadığını, kökeninin geçmişe dayandığını vurgulamıştır (Leffler, 2003: 1051). Bush döneminde farklı bir önemi olmasına rağmen ne askeri üstünlük sağlama amacı ne de önleyici güç kullanımı ABD tarihine Bush dönemi ile girmemiştir (Leffler, 2003: 1053). Bu bağlamda Leffler, Bush politikalarının geleneksel Amerikan değer, çıkar ve güç unsurlarına dayandığını savunmuştur (Leffler, 2003: 1062).

Joseph Nye'nin güç sınıflandırması çerçevesinden bakıldığında Bush doktrini, önleyici savaş ve zorla demokrasinin yayılması bakımından Bush yönetimi dış politikasının sert güç (hard power) kapsamına girdiği görülmektedir (Nye, 2009a: 162). Nye'a göre sert güç baskı, zorlama veya ekonomik yaptırımlar aracılığıyla başkalarını etkileyebilmektir ve ABD'nin küresel çaptaki askeri ve ekonomik gücü sert güç unsuruna girmektedir (Nye, 2014: 118). Özellikle Bush döneminde askeri gücün, baskının daha çok tercih edilerek teröre yanıt verilmesi, teröre karşı küresel savaş ilan edilerek askeri müdahalelerde bulunulması ile Orta Doğu'yu zorla demokratikleştirme çabaları ve bunu izleyen politikalar sert gücü yansıtmaktadır.

2.1.2. Barack Obama:

Obama, 2009'da görevi George Bush'tan devralarak başkan olmuştur. Bush'un yeni muhafazakar politikaları sonrası Obama yönetimi, ABD politikalarını liberal uluslararasılık tarzına yönlendirmeye çalışmıştır (Mead, 2010). Ayrıca Obama yönetimi, Walter Mead'in dört temel yaklaşımı bakımından Bush yönetiminin fazla Jacksoncu yaklaşım sergilediğine ve uyguladığı politikalar nedeniyle de kendisini yenilgiye uğrattığına inanmıştır (Mead, 2011: 39). Bu bağlamda Obama yönetimi, dış politikada daha çok Wilsoncu bir perspektif tercih ederek, bu yaklaşıma dayanan bir dünya düzeni oluşturma amacı gütmüştür (Mead, 2011: 39). Genel hatlarıyla Obama'nın stratejisi, daha düşük maliyetlerle ve diplomasi yoluyla, küresel gücün

değişen koşullarını en iyi yansıtan şekilde, uluslararası düzende ABD liderliğini korumak olmuştur (Brands, 2016: 102). 2016'da yaptığı bir diğer çalışmada ise Mead, Obama'nın dış politikalarının Jefferson geleneğine de dayandığını ortaya koymuştur (Mead, 2016: 1). Özellikle Ortadoğu'da ABD'nin varlığını azaltarak istikrarı sağlayıp, bölgeyi daha demokratik hale getireceğine inanması Jefferson yaklaşımına bir örnek teşkil etmektedir (Mead, 2016:1). Bush'un teröre karşı küresel savaş politikasını benimsemek yerine, ABD'yi tehdit eden terörizmi yeniden değerlendirmiş, oluşturmak istediği dünya düzenini terörle mücadele politikalarından ayrı tutmuştur (Mead, 2011: 39). Joseph Nye ise, Obama dönemi dış politikasını analiz edebilmek adına akıllı güç (smart power) kavramını kullanmıştır. Nye'a göre güç, baskı, ekonomik yaptırım ve çekicilik unsurlarından oluşmaktadır ve bu unsurların bir arada etkin bir şekilde kullanıldığı strateji akıllı güç olarak adlandırılmaktadır (Nye, 2009a: 160). Kısaca akıllı güç, yumuşak gücün çekicilik faktörü ile sert gücün baskı faktörünün bir sentezidir (Nye, 2008: 1353). Bu bağlamda dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, ABD'nin sadece askeri güce dayalı sert güç kullanmayacağını, aynı zamanda yumuşak gücün kültürel çekicilik unsurunu kullanarak akıllı güç yaklaşımı izleyeceğini bildirmiştir (Nye, 2009b: 6). Özellikle Bush döneminde giderek azalan yumuşak güç etkisini, ABD'nin kültürel değerlerini kullanarak geliştirmeyi planlamıştır. Bu çerçeveden bakıldığında Obama başkan olarak seçildiğinde, Bush döneminde izlenen politikalarda önemli bir fark yaratacağı düşünülmüştür.

ABD politikalarını inceleyen Boyle, 11 Eylül saldırıları sonrası Bush yönetiminin verdiği tepki, önleyici savaşı savunması ve bu bağlamda yapılan Irak ve Afganistan müdahaleleri ile Bush'un hemen ardından seçilen Obama'nın Amerika'nın bu dış politika yaklaşımı için değişim sözü vermesini iki önemli dönüm noktası olarak değerlendirmiştir (Boyle, 2011: 413). Obama, başkan olduğunda Bush yönetiminin politikalarından geri adım atarak ahlaki değerlere daha uygun, daha zekice ve daha etkili terörle mücadele politikaları izleyeceğini iddia etmiştir (McCracken, 2011: 781). Obama yönetime geldiğinde, nükleer silahların yayılması ve terör tehdidine sürekli karşı çıkmıştır (Brands, 2016: 104). Jackson'a göre, Obama'nın teröristlerin sorgulanması sırasında bir araç olarak kullanılan işkenceyi yasaklanması, Guantanamo Körfezi gözaltı merkezinin kapatılması ve ABD

birliklerinin Irak'tan çekilmesi gibi önemli kararlar alması, özellikle teröre karşı savaş kapsamında Bush yönetiminden ayrıştığına dair bir işaret niteliğindeydi (Jackson, 2011: 401). Hoffman'a göre Guantanamo'da tutukluların herhangi bir suçlama ve savaş esiri konumu bulunmaksızın tutulması hem Amerikalılar hem de müttefikler tarafından büyük tepki çekmiş, ABD ulusal güvenliğine, itibarına zarar vermiştir (Hoffman, 2009: 361). Obama yönetiminin bu şekilde eleştirilen politikaları devam ettirmeme yönünde karar vermesi değişime dair umutları artırmıştır. Ancak Guantanamo Körfezi gözetli merkezinin kapatılmasının yanında ABD'nin güvenliğini tehdit edenlerin ve dünya çapındaki teröristlerin tutuklanmasının sürdürülmesi, Irak'tan çekilme kararı sonrası Afganistan- Pakistan bölgesine teröre karşı savaş genişletme kararı verilmesi, politikalarla ilgili değişimi tartışılabilir hale getirmiştir (Jackson, 2011: 402).

Obama dönemi terörle mücadele politikaları değerlendirildiğinde Orta Doğu ve Afrika'da daha çok uzaktan/ dolaylı askeri müdahalelere dayandığı görülmektedir (Biegon & Watts, 2020: 8). Özel Harekat Kuvvetleri (SOF) konuşlandırılması, keşif operasyonları yürüterek militan liderlere saldırıyı hedefleyen insansız hava araçlarının kullanılması gibi yöntemler Obama döneminde uygulanan uzaktan askeri müdahaleleri kapsamına girmektedir (Biegon & Watts, 2020: 8). McCrisken'in çalışmasında da özellikle Obama döneminde insansız hava araçları ile saldırının arttığı ve Obama'nın 'yakala veya öldür' politikası yerine daha çok 'yakalamadan öldür' politikasını benimsediği belirtilmiştir (McCracken, 2011: 794). Obama'nın insansız hava araçlarını ciddi bir boyutta kullanması, çeşitli çalışmalarla ortaya konulmuştur. Obama başkanlığının ilk döneminde 400 insansız hava aracı saldırısı yapılırken, Bush'un tüm başkanlık döneminde yalnızca 50 insansız hava aracı saldırısı yapılmıştır (Brands, 2016: 111). İnsansız hava araçları ile kendi askerini güvende tutarak, hedeflere uzaktan saldırıp çok sayıda insana tek seferde zarar veren ABD, bu konuda bazı eleştirilere maruz kalmıştır. Yapılan Irak ve Afganistan müdahalelerde binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Bu bağlamda kullanılan insansız hava araçları gibi yöntemlerin hem hukuku ihlal ettiği hem de ABD'nin ideallerine aykırı olduğuna dair yapılan bu eleştirilere rağmen ABD'de halkın büyük bir çoğunluğu bu yöntemleri desteklemiştir (Pilecki vd., 2014: 285, 286). Jackson, 2007'de yayımladığı bir çalışmada bunun nedenini ABD hükümetinin yaptığı

söylemlere dayandırmıştır. Jackson'a göre terör tehdidinin büyüklüğüne, teröristlerin kötülüğüne ve insanlık dışı olduklarına dair güçlü söylemler, ABD politikalarını meşrulaştırmıştır (Jackson, 2007: 360). Hem Bush hem de Obama yönetimleri teröristlerin yeni bir tehdit oluşturduğu ve bu tehditlere karşılık vermek, ABD'yi ve dünyayı güvende tutabilmek için yeni araçlar kullanılmasına duyulan ihtiyacı vurgulayarak kullanılan bu yöntemlerin gerekliliğini savunmuştur (Pilecki vd., 2014: 292).

Son dönemlerde ise Irak ve Şam İslam Devleti, gerek askeri yeteneği, kapasitesi gerek en iyi finanse edilen cihatçı terör örgütü olması nedeniyle tüm dünya için önemli bir tehdit olmuştur (Bouzis, 2015: 886). Bu tehditle mücadele edebilmek adına ABD, 28 NATO üyesi, 23 NATO iş birlikçisi ve 8 bağımsız ülke ile birlikte bir koalisyon kurmuştur (Bouzis, 2015: 886). ABD ve müttefikleri 2014 itibariyle IŞİD'e çeşitli saldırılarda bulunmuş, istihbarat, gözetleme ve keşif yoluyla bilgi toplayarak IŞİD ile mücadele etmiştir (Bouzis, 2015: 887). IŞİD ile mücadelede yapılan bazı saldırılar başarıya ulaşmış, ancak aynı zamanda IŞİD'e gelişme, saldırma tekniklerini değiştirme fırsatı da sunmuştur (Bouzis, 2015: 886).

Bu bağlamda McCrisken'e göre Obama'nın terörle mücadele politikaları Bush yönetiminden çok daha farklı olmamakla birlikte, ahlaki değerlerle ilgili sorunlar devam etmiştir (McCriskin, 2011: 784). Benzer bir şekilde Brands de Obama yönetimi politikalarını değişimden ziyade geçmişin bir devamı olarak nitelendirmiştir (Brands, 2016: 103). Jackson da genel kanının aksine Obama'nın ABD terörle mücadele politikalarında büyük bir değişim yaratmadığını savunurken, Boyle, yalnızca demokrasinin teşvik edilmesini değişmeyen, temel bir unsur olarak vurgulamış, her iki yönetimin de demokrasiyi terörizme karşı bir çare olarak gördüğünü belirtmiştir (Boyle, 2011: 413). Goepner de çalışmasında, Bush ve Obama yönetimlerinin terörle mücadele konusunda benzer stratejileri izlediklerini, demokrasiyi teşvik ederek terörizme yol açan koşulları azaltmayı hedeflediklerini ifade etmiştir (Goepner, 2016: 108). Öyle ki, hem Bush hem de Obama yönetimlerinin demokrasiyi geliştirme taraftarı olmaları bir yandan terörizmin demokrasi ile iyileştirilebileceğine olan inancı artırmış, diğer yandan da terörle mücadelede alternatif bir yol izlenmesini zor ve maliyetli hale getirmiştir (Boyle, 2011: 416). Boyle'a göre, Amerika'da önemli bir kesim, liberal demokrasiye uygun

bir uluslararası ortam olmadığı sürece ABD'nin güvende olmayacağına inanmıştır (Boyle, 2011: 422). Bunun yanı sıra başlarda teröre karşı küresel savaş benimsenmeyen, askeri dili azaltmaya kararlı olarak gelmesine rağmen Obama, zamanla Bush'a benzer söylemler yapmaya başlamış ve Bush döneminin getirdiği koşulları tamamen değiştiremeyeceğini görmüştür (Boyle, 2011: 420). Bir başka deyişle Obama, Bush'un terörle küresel savaşında mahsur kalmıştır (Boyle, 2011: 430).

2.1.3. Donald Trump:

Donald Trump'ın ABD başkanı olması, ABD'nin politikalarına ve uluslararası ilişkilere yeni bir ivme kazandırmıştır. 2016 yılındaki seçim kampanyasında ABD dış politika geleneğinde önemli bir yeri olan liberal uluslararasıılık tersi bir politika izlemiş, Amerika içindeki liberalleri de 'halk düşmanı' olarak nitelendirmiştir (Drezner, 2019: 723; Löffmann, 2019: 15). Radikal İslami terörizm ideolojisini yenme iddiasıyla başkan seçilen Trump, ABD'nin terörle mücadele politikalarında köklü değişiklikler yapılması gerektiği üzerinde durmuştur (Brands & Feaver, 2017: 28). Trump yönetiminde 2017'de yeni bir ulusal güvenlik stratejisi yayımlanmış, bu belgede cihatçı teröristleri ulus için en tehlikeli terörist tehdidi olduğu açıklanmıştır (Kaczmarek, Lazarou, Guevara & Fogel, 2018: 5). Bu bağlamda önceki yönetimlerin El Kaide ve ona bağlı örgütlere yönelik izlediği teröre karşı savaş politikaları yerine Radikal İslami Terörizmi ortadan kaldırmak için terörle mücadeleye yeni bir yaklaşım arayışına girmiştir (Biegon & Watts, 2020: 1). IŞİD'e karşı güç kullanacağını açıkça belirten Trump, bunun yanı sıra, ABD Uzay Kuvvetleri'nin oluşturulması, ABD Göçmenlik ve Gümrük uygulamasının istihbarat bakımından güçlendirilmesi gibi çeşitli projeler geliştirmiştir (Clarke & Ricketts, 2017: 372; Drezner, 2019: 725). ABD göçmenlik sistemini ulusal güvenlik için bir tehdit olarak gören Trump, uçuş ve pasaport kısıtlamaları, yolculara karşı katı kuralları ve hatta Meksika sınırına duvar örme gibi çeşitli sınır güvenliklerini içeren politikalar uygulamıştır (Kaczmarek vd., 2018: 5). Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerden göçü ve mültecileri kısıtlamaya yönelik politikalar oluşturmuştur (Brands, 2017: 28). Terörle mücadelede işkence ile ordunun işleyebileceği savaş suçlarını geri getireceğini belirten Trump, yabancı düşmanı, milliyetçi bir politika sergilemiştir (Brands, 2017: 11).

Biegon ve Watts'a göre genel olarak Trump, Obama'ya benzer bir şekilde büyük çaplı askeri müdahale mantığını reddetmiş, ancak yönetimdekilerin etkisiyle Obama'nın mirası olan çeşitli terörle mücadele hareketlarına askeri katılımı artırmıştır (Biegon & Watts, 2020: 8). Buna ek olarak silahlı insansız hava araçlarının kullanımını ve faaliyetlerini genişleten Trump, Orta Doğu ve Afrika'da, Amerika'nın güvenliğini tehdit eden teröristleri yenmek, gelecekte oluşabilecek saldırıların önüne geçmek amacıyla uzaktan askeri müdahale yöntemlerini kullanmıştır (Biegon & Watts, 2020: 8-9).

Tankel'e göre ise Trump'ın çoğu politikaları gibi terörle mücadele politikaları da karmaşıktır (Tankel, 2020: 118). Trump'ın sıklıkla fikir değiştirmesi, tutarlı bir terörle mücadele politikası izleyememesine neden olmuştur. Örneğin, ABD'nin İslam Devleti ve diğer terörist gruplara yönelik askeri güç kullanımını yoğunlaştırma sözü veren Trump, aynı zamanda savaşları sona erdirmeye ve Afganistan ile Suriye gibi bölgelerde savaşan ABD güçlerini geri çekme sözü vermiştir (Tankel, 2020: 103). Buna göre Trump, 2018'de ABD birliklerini Suriye'den çekmeyi planladığını fakat 2019 başlarında ülkede bir birlik bırakacağını belirterek, yönünü değiştirmiştir (Biegon & Watts, 2020: 10). 2020 yılı için savunma bütçesini 700 milyar dolara düşüreceğini belirten Trump, daha sonra bu bütçeyi 750 milyar dolara çıkarma çağrısında bulunmuştur (Miller & O'Hanlon, 2019: 4). Bu bağlamda Trump'ın çelişkili politikalar benimsediği görülmüştür.

Ancak Tankel'e göre Trump döneminde agresif güç kullanımı artmış, terörle mücadele politikaları ise daha militarist hale gelmiştir (Tankel, 2020: 107). Ayrıca Tankel, Trump döneminde geleneksel terörle mücadele politikaları içinde, yürürlükte olan 'gerçek terörle mücadele politikaları' ile terörle mücadele biçiminde görünen ancak Trump'ın politik amaçlarına hizmet eden 'sahte terörle mücadele politikaları' olarak iki çeşit terörle mücadele politikası olduğunu iddia etmiştir (Tankel, 2020: 99). Siyasi ve ideolojik hedeflerine ulaşma amacı ile sahte terörle mücadele politikalarını destekleyen Trump, beyaz milliyetçi terörizmi de mümkün kılmıştır (Tankel, 2020: 111). Trump'ın gerçek terörle mücadele politikaları ise aşırı militarist yapısıyla ABD'nin geleneksel terörle mücadele politikalarını yansıtmaktadır (Tankel, 2020: 111). Nye de bu çerçevede ABD'nin dünyanın önde gelen askeri gücü olmaya

devam edeceğini, ve bunun küresel siyasetin önemli bir parçası olacağını vurgulamıştır (Nye, 2019: 79).

Bir başka görüşe göre ise, Trump, milliyetçi politikaları ile ABD'nin liberal uluslararası geleneğine zıt bir duruş göstermiştir (Brands, 2017: 16). Brands, Trump'ın ABD'nin belirli geleneklerinden tamamen uzaklaştığını ortaya koymuştur. Bush ve Obama dönemleri her ne kadar farklı olsa da belirli ortak özelliklere sahipti. Her iki yönetim de farklı dünya görüşlerine rağmen ABD'nin dünyaya liderlik etmesi, değerlerini yayması ve demokrasiyi teşvik etmesine olan bağlılıklarını sürdürmüştür. Ancak Trump, ABD'nin yurtdışında demokrasiyi teşvik etme yetkisine sahip olmadığını savunmuş, otoritelere karşı hayranlığını gizlemeyerek insan hakları ve demokrasiden daha uzaklaşmış bir döneme yol açmıştır (Brands, 2017: 18). Öte yandan Biegon ve Watts'a göre Trump'ın kendine ait farklı bir dış politika tarzı olmasına rağmen, selefinden miras kalan terörle mücadele politikalarının çok da dışına çıkmamıştır (Biegon & Watts, 2020: 13).

Nye'nin güç sınıflandırılması kapsamında Trump döneminde sert gücün etkisi artarken yumuşak güç etkisinin azaldığı görülmüştür. Özellikle başkanlığının ilk döneminde askeri bütçeyi artırma yönündeki teklifi diplomasi, insani yardım gibi yumuşak güç bütçesini sınırlamaya yönelik olmuş, bu da büyük ölçüde ABD'nin sert gücünün bir yükselişi olarak değerlendirilmiştir (Brands, 2017: 27). Bunun yanı sıra milliyetçiliği, göçmenlere karşı politikaları, demokratik normları hor görmesi ve çıkar çatışmaları Trump yönetiminde ABD'nin küresel itibarını, yumuşak gücünü zedelemeye başlamıştır (Brands, 2017: 27).

Walter Mead'in Amerikan siyasi geleneği üzerine yaptığı çalışmalar açısından Trump dönemine bakıldığında, Trump'ın Jacksoncı bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir. Mead'e göre Trump'ın savunduğu Amerikan popülizminin kökenleri ABD'nin ilk popülist başkanı Andrew Jackson'a dayanmaktadır (Mead, 2017: 3). Tüm yaklaşımlar içinde uluslararası hukuk ve uluslararası kurumlara en az önem verenler Jackson yaklaşımına sahiptirler (Mead, 1999: 18). Jacksoncular, Amerika'nın dünyada çeşitli misyonları olduğuna inanmamaktadırlar, savaşa girme ve anlaşmalar konusunda ise şüphecilerdir Jacksonculara göre Amerika, Amerikan halkının ulus devletidir ve temel görevi de yurt içindedir (Mead, 2017: 3). ABD siyasetinde kimlik ve kültürün önemli bir rol oynadığını belirten Mead, 2016 yılına

gelindiğinde, Jacksoncuların, göçü ülkelerine yönelik bilinçli bir marjinalleştirme girişimi olarak değerlendirdiğini, son dönemlerde artan terörizmin nedeni olarak gördüğünü ifade etmiştir (Mead, 2017: 6). Bu perspektifle uluslararası hukuk ve uluslararası kurumlara olumsuz bir bakış açısı ile yaklaşan, ABD'nin kendi vatandaşının refahını düşünmesi gerektiğini savunan ve 'önce Amerika' sloganı ile başkan olan Trump, Jacksoncu yaklaşıma tutarlı bir profil çizmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında literatürdeki çalışmalar incelendiğinde geçmişten günümüze, özellikle 11 Eylül saldırılarının gerçekleştiği Bush döneminden itibaren uygulanan ABD politikalarının başarılı olup olmadığı yönünde bir fikir birliği olmadığı görülmüştür. Bunun önemli bir nedeni ise ABD hükümetinin hiçbir strateji belgesinde başarı ölçütlerini belirlememiş olmasıdır (Goepner, 2016: 109). Bu da ABD'nin yıllarca sürdürdüğü teröre karşı savaşın getirdiği başarı konusunu tartışmalı bir hale getirmiştir. Schmid ve Singh, başarı veya başarısızlığın belirli bir ölçütünün olmamasının yanı sıra sürekli olarak değişen hedeflerle durumun karmaşık bir hal aldığı savunmuştur (Schmid & Singh, 2009: 34). Bu bağlamda ABD'nin teröre karşı savaş kapsamındaki başarısını ölçmeyi hedefleyen çalışmasında Goepner, ABD'nin terörizm üzerinde negatif bir etkisi olduğunu ifade etmiştir (Goepner, 2016: 111). Leffler ise Bush yönetiminde tehdit algısının, korkunun politikayı şekillendirdiğini savunmuştur (Leffler, 2003: 1047). Bush yönetiminin terörizmden korktuğunu, 11 Eylül saldırıları öncesinde de El Kaide'nin giderek geliştiğini ve çeşitli saldırılarda bulunarak Amerikalıları hedef aldığını ancak tüm bunlara rağmen Bush yönetiminin saldırıların önüne geçememesini başarısızlık olarak nitelendirmiştir (Leffler, 2003: 1048). Boyle da benzer bir şekilde, Bush'un asıl soruna uygun bir çözüm tercih etmek yerine, ABD'nin büyük stratejik vizyonu ile tutarlı bir terörle mücadele politikası benimsemesini 'raftan bir çözüm seçmek' olarak değerlendirmiş ve El Kaide'yi yok etme fırsatını kaçırdığını vurgulamıştır (Boyle, 2011: 429). Rees ve Aldrich ise, büyük bir iç tehdidin yokluğunun ülke içinde terörle mücadele politikalarını zayıflattığını, bu zayıflığın da 11 Eylül saldırılarını beraberinde getirdiğini savunmuştur (Rees & Aldrich, 2005: 909).

Terörizmin daha da kötüye gitmesi ABD'nin terörle mücadelede daha fazla çaba göstermesine, önlemlerin sayısını ve kapsamını genişletmesine yol açmıştır (Goepner, 2016: 111; Donohue, 2001: 17). ABD hükümeti kaç terör tehdidinin tespit

edilerek önüne geçildiği, kaç teröristin yakalandığı, öldürüldüğü ve kaç görevlinin iş göremez hale getirildiğine dair bir tür beden sayımı yaklaşımını benimseyerek ABD'nin teröre karşı savaşta başarılı olduğunu vurgulamıştır (Schmid & Singh, 2009: 37). Yapılan istatistiklere göre ise, terörle mücadele için harcanan her bir milyar dolar ve gönderilen 1000 Amerikan askeri için dünya çapında terör saldırılarının 19 arttığı görülmüştür (Goepner, 2016: 111). Ayrıca veriler, ABD'nin müdahale ettiği ülkeler, insansız hava aracı ile saldırdığı ülkelerin diğer ülkelere oranla daha fazla terör saldırısına maruz kaldığını göstermiştir (Goepner, 2016: 111). Buna ek olarak 11 Eylül sonrası süreçte daha fazla Amerikalı'nın terörizm kurbanı olduğu ortaya koyulmuştur (Goepner, 2016: 112). Tüm bunlar özellikle Amerikalıları korumayı, terörizmi en aza indirmeyi amaçlayan strateji belgeleri için olumsuz bir çerçeve çizmektedir. Demokrasi teşviki konusunda ise çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde demokrasi göstergelerinin iyileştiği görülmüştür (Goepner, 2016: 113). Ancak ABD'nin 11 Eylül'den itibaren gösterdiği çaba ve yaptığı harcama dikkate alındığında, temel hedeflerin karşılanmadığını, hatta ABD'nin çabalarının bazı alanları istemeden de olsa daha çok kötüleştirmiş olabileceğini söylemek mümkündür (Goepner, 2016: 116). ABD'nin uyguladığı politikalar insanları terörist grupların tarafına geçmesine ve terörist saldırılarının hız kazanmasını tetiklemiş; Afganistan ve Irak'ı demokratikleştirme çabalarıysa hükümeti etkisiz kılarak terörizmi daha uygulanabilir hale getirmesine, bu iki toplumun yıllarca siyasi şiddete ve terörizme maruz kalması sonucu uygun demokratik ortamın oluşmamasına neden olmuştur (Goepner, 2016: 117). Bu bağlamda ABD'nin teröre karşı savaş politikalarına rağmen terörizm daha etkin hale gelmiştir. Bunun sonucunda ABD, hedeflerine ulaşamamıştır (Goepner, 2016: 117).

ABD'nin teröre karşı savaş kapsamında izlediği politikaların ne derece etkin olduğuna yönelik bir fikir birliği oluşmamış, bununla birlikte politikaların ele alındığı bakış açısına göre çeşitli yorumlar yapılmıştır. Bir görüşe göre, 11 Eylül 2001 tarihinden günümüze kadar bir başka 11 Eylül saldırıları yaşanmadığı göz önünde bulundurulursa teröre karşı savaş başarılı olmuştur (Goepner, 2016: 120). Bir diğer görüşe göreyse, birçok etmenin kötüye gittiği bir durumda ABD'nin teröre karşılık vermesi, durumun daha da kötüleşmesinin önüne geçmiştir (Goepner, 2016: 120). Hoffman ise ABD'yi, önemli El Kaide liderlerini ve askerlerini öldürmede, ele

geçirmede başarılı olmasına rağmen El Kaide'nin ideolojik çekiciliği, destekçilerini harekete geçirme, asker ve para kapasiteleri dikkate alındığında mücadelesini sürdürebilmesine karşı daha az başarılı olarak nitelendirmiştir (Hoffman, 360). Cronin de, El Kaide'nin bazı alanlarda kaybettiğini ancak bunun ABD'nin net bir şekilde kazandığı anlamına gelmediğini ifade etmiştir (Cronin, 2012: 17). McCricken ise Usame Bin Ladin'in öldürülmesi ile teröre karşı savaşta en büyük başarının Obama tarafından kazanıldığını savunmuştur (McCricken, 2011: 783).

Sonuç olarak, ABD'nin terörle mücadele politikalarının literatüre yansması bu şekilde ortaya koyulmuştur. Literatürdeki çalışmaların genellikle 11 Eylül saldırılarına ve bu çerçevede geliştirilen politikalara odaklandığı görülmüş, bu çalışmalar aracılığıyla ABD başkanlarının stratejileri ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu bağlamda ABD başkanlarının Amerikan siyasi geleneğinden çok fazla uzaklaşmadığı, dünya görüşleri ne kadar farklı olursa olsun genel olarak teröre karşı askeri güç kullanımı ve önleyici darbe tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Bush dönemi incelendiğinde, Bush'un liberal uluslararasılık değerlerinden uzaklaştığı, daha çok tek taraflı politikalar izlediği ortaya çıkarken; Obama döneminde tekrar liberal uluslararasılık yaklaşımına dönülmüş, Amerikan değerleri, çok taraflı iş birlikleri ön plana çıkmıştır. Ancak Bush'un liberal emperyalist, Obama'nın ise liberal uluslararası bir vizyon benimsemesine rağmen terörle mücadele politikaları birbirine benzemektedir. Hem Bush hem de Obama dönemlerinde dünya çapında demokrasinin yayılmasının teşvik edildiği ve bu bağlamda politikalar izlenerek ABD'yi daha güvenli bir hale getirme amacı taşındığı görülmüştür. Bunun yanında, Obama'nın Bush dönemi politikalarını benimsemeyerek büyük bir değişim getireceğini savunmasına rağmen, Bush politikalarından tümüyle geri adım atmaması, hatta insansız hava araçları gibi çok sayıda can kaybına neden olan askeri yöntemleri Bush'tan daha fazla kullanması da her iki başkan arasında büyük farklılıklar olmadığını göstermektedir.

Trump'ın ise başkan olmasıyla birlikte liberal uluslararasılık yaklaşımına tam olarak ters düşen politikalar sergilemesi, demokrasi teşvikini ABD'nin bir misyonu olarak görmemesi bakımından Bush ve Obama yönetimlerinden ayrılmaktadır. Çok taraflı iş birliklerine, kurumlara büyük ölçüde karşı olan Trump yönetimi, Amerikan halkının öncelikli olması gerektiğini savunmuştur. ABD dış politika geleneklerinin

köklerinin Hamilton, Wilson, Jefferson ve Jackson yaklaşımına dayandığını savunan Mead'in çalışmaları perspektifinden bakıldığında Bush'un askeri güç kullanımı ve tek taraflılığı savunması bakımından Jacksoncu bir yaklaşım benimsediği görülmektedir. Ancak liberal dünya düzeni ile demokrasi teşvikine olan bağlılığı göz önünde bulundurulduğunda Bush yönetiminde Wilsoncu yaklaşımın da varlığı hissedilmektedir. Obama'nın ise çok taraflı iş birliği ile liberal değerleri, diplomasiyi savunması ve ABD'nin kendi değerlerini, demokrasisini tüm dünyaya yayarak daha güvenli bir sistem içinde var olacağına inanması açısından Wilsoncu ilkeleri benimsediği görülmektedir. Ancak demokrasi ile ABD için daha güvenli bir ortam oluşturma çabası, bunu yaparken de Amerika'nın diğer ülkeleri liberal değerleri kabul etmeye zorlayarak değil, bizzat örnek olarak gerçekleştirebileceğine olan inancı ile de Jefferson geleneğini temsil etmektedir. Öte yandan Trump'ın popülist politikaları, aşırı milliyetçilikle birlikte göçmenlere ve mültecilere yönelik politikaları, demokrasiden, liberal değerlerden ve çok taraflılıktan ziyade Amerika'nın önceliğinin yalnızca kendi ülkesi ve vatandaşları olması gerektiği yönündeki duruşu Jacksoncu bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda üç liderin karşılaştırılması aşağıdaki tablodaki gibi yapılabilir:

ABD Başkanları	Dış Politika Gelenekleri	İzledikleri Politika	Kullandıkları Güç Türü	Liderlik Türleri
George W. Bush	Jacksoncu ve Wilsoncu	Askeri müdahale, önleyici darbe ve demokratikleştirme politikaları	Sert güç	Dönüşümcü lider
Barack Obama	Wilsoncu ve Jeffersoncu	Çok taraflı işbirliği, liberal değerlerin yayılması ve uzaktan askeri müdahale	Akıllı Güç	Artımlı lider
Donald Trump	Jacksoncu	Popülist, tek taraflı politikalar ve uzaktan askeri müdahale	Sert Güç	İşlemsel Lider

Tablo 2: ABD başkanları ve politikaları karşılaştırması

Tabloda da görüldüğü üzere, her ABD liderinin kendine özgü bir yaklaşımı bulunmaktadır. Bush demokratikleştirme çabaları bakımından Obama ile benziyor olsa da bunu farklı güç çeşidi kullanarak yapmaları bakımından ayrılmıştır. Trump ise Bush ile aynı güç unsurlarını kullanmayı tercih etse de aşırı milliyetçi politikaları, savaşa girme ve ittifaklara şüpheli yaklaşması nedeniyle farklılaşmıştır. Bu bağlamda Joseph Nye, liderlik sınıflandırmasını liderlerin hedeflerine ve tarzlarına göre belirlemiştir. Büyük değişim arayan liderleri “dönüşümcü liderler”(Transformational leaders), diğerlerini ise “artımlı lider” (Incremental leaders) olarak adlandırmaktadır (Nye, 2014: 120). Sert güç kullanan liderlerin tarzını işlemsel (transactional), yumuşak güce dayanan liderleri ise ilham verici (inspirational) tarz olarak tanımlamıştır (Nye, 2014: 120). Bu kapsamda Bush’un dönüşümcü olmayan bir seçim kampanyası ile seçilmesine rağmen özellikle 11 Eylül sonrası Irak’a müdahalede bulunması gibi politikalar açısından dönüşümcü bir yaklaşım sergilediği görülmüştür (Nye, 2014: 122). Obama’nın ise tam tersi dönüşümcü bir dış politika hedefi ile seçilmesine rağmen, daha sınırlı bir politika izleyen artımlı liderlik sergileyerek ancak belirli bir dereceye kadar değişim getirebilmiştir (Nye, 2014: 120). Trump’ın ise “önce Amerika” sloganı çerçevesindeki politikaları, ittifaklara yönelik yaklaşımı işlemsel lider kategorisine girmektedir (Armitage & Nye, 2018:1). Liberal uluslararası düzeni reddeden, ittifakları ve çok taraflı kurumları sorgulayan, anlaşmalardan çekilen Trump, dar bir işlemsel liderlik göstermiştir (Nye, 2019: 180). Bu bağlamda ABD başkanlarının dış politika gelenekleri, izledikleri politikalar ve bu politikaları izlerken kullandıkları güç unsurları, ortaya koydukları liderlik çeşitli açılardan farklılık göstermektedir.

2. 2. Kanada ve Terörle Mücadele Politikası Hakkında Çalışmalar:

Literatürdeki terörle mücadele çalışmalarına bakıldığında, Kanada ile ilgili çalışmaların sayıca daha az olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların bir kısmı (Oriola, 2009; Conte, 2010; Guitet, 2010; Bell, 2006; Roach, 2012; McCaffery, Richardson & Belanger, 2016) Kanada’nın terörle mücadele politikasını hukuki bir perspektiften, bir kısmı ise (Massie, 2008) kültürel bir perspektiften analiz etmiştir.

Kanada’nın terörle mücadele politikasını değerlendiren çalışmalarda genel olarak tanım sorunu olduğu görülmektedir. Leman-Langlois ve Brodeur’un

alışmasında (2008: 32), Kanada yasalarının terörizmi; ideolojik, dini veya siyasi bir hedef taşıyan şiddet eylemleri olarak tanımladığı belirtilmiştir. Roach’a göre (2011:246), Kanada terörle mücadele yasaları çok geniş bir tanımlı içermektedir. Bu yasalara göre terör, yalnızca hükümeti etkilemek için değil, aynı zamanda harekete geçirmek için yapılan eylemlerdir (Roach, 2011: 246). Zamanla Kanada’da kapsamlı yasalar yürürlüğe girmiş ancak terörizm tanımı sürekli bir değişim içinde olmuştur (McCaffery, Richardson, & Belanger, 2016: 42). Kanada Ceza Kanunu’nda terörizm, tamamen veya kısmen siyasi, dini ya da ideolojik bir amaç, hedef veya nedenle, halkı korkutmak amacıyla, güvenlikle ilgili bir kişiyi, ulusal veya uluslararası bir kuruluşu bir eylemden kaçınmaya ya da bulunmaya zorlayan bir eylem şeklinde tanımlanmıştır (a.g.e). Bir başka çalışmada Jacoby (2016: 291), Kanada’da terör ve terörle mücadele politikaları hakkında birçok tartışmanın hala devam ettiğini, bu nedenle tanımsal ve operasyonel bağlamda açıklığa kavuşturulmaya ihtiyacı olduğunu savunmaktadır.

Fergusson ve Ahmed’in çalışmasına göre (2017: 200) Kanada terörle mücadele politikalarında terörizm, paydaşları ve hem kurban hem de fail olarak Müslümanlar geniş güvenlik merkezi içinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Kanada’nın ulusal terörle mücadele politikalarında radikalleşme bir tehdit olarak görülmezken, Kanada Kraliyet Atlı Polisi bununla mücadele edebilmek adına paydaşlarla işbirliği önermektedir (Fergusson & Ahmed, 2017: 200). Bell (2006: 80) ise Kanada’da ulusal güvenliğin temelini oluşturan terörle mücadele yasalarının Kanada vatandaşı olan ve olmayanlar arasında ayırım yaptığını vurgulamıştır. Kanada Göçmenlik ve Mülteci Koruma Yasası bağlamında önleyici tutuklama, alıkoyma hükümleri kullanılmış, Kanada’nın ulusal güvenlik aygıtına ve ABD liderliğindeki “teröre karşı savaş”a katkı sağlanmıştır (Bell, 2006: 64). Böylece, Kanada vatandaşı olmayanların ulusal güvenliğe tehdit oluşturabileceği ifade edilmiştir (Bell, 2006: 80).

Bahdi yaptığı çalışmada (2003: 294), Kanada terörle mücadele politikalarında resmi bir şekilde olmasa da ırksal profil oluşturma varlığından söz etmiştir. Buna göre ırklara göre politikalar izlenmektedir. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası, ABD’deki gibi, Arapların ve Müslümanların küresel güvenliği veya Kanada’yı tehdit edip etmediği tartışılmıştır (Bahdi, 2003: 295). Bu tartışmalar sırasında dönemin

Ontario başkanı Mike Harris, yasadışı göçmenleri takip ve sınır dışı etmek için özel bir polis biriminin kurulduğunu duyurmuştur (Bahdi, 2003: 295).

Chenoweth ve Dugan (2016: 6) da benzer bir şekilde, 11 Eylül'ün ardından Kanada'nın El Kaide uzantılı gruplara ve Müslümanlara yönelik odağının açıkça arttığını vurgulamıştır. Kanada terörle mücadele stratejisine bakıldığında Sunni Müslümanların ulusal güvenliğe tehdit olarak görüldüğü ortaya çıkmakta ve bu da Müslüman toplulukları ayırmaktadır (Fergusson & Ahmed, 2017: 201).

Literatürde Kanada terörle mücadele politikalarını inceleyen çalışmaların bir kısmının terör saldırılarını analiz ederek gruplandığı görülmektedir. Bu bağlamda Leman- Langlois ve Brodeur (2008: 123), 1973 - 2003 yılları arasında Kanada'da 6 uçak kaçırma, 2 uçak bombalaması, 73 yıkıcı eylem, 9 rehin alma veya insan kaçırma, 4 bombalı mektup, 170 bomba, yangın bombası ve kundaklama, 59 tehdit, 35 bireylere yönelik saldırı, 45 vandalizm eylemi, 14 komplo ve engellenmiş saldırı, 32 yardım ve yataklık yaşandığını belirtmektedir. Charters'ın çalışmasında (2008: 14) ise 1991'de Kanada'da yapılan araştırmada 1960 ile 1989 arasında 366 yerel terörizm olayı yaşandığı, bunun yarısının Quebec'teki ayrılıkçı hareket tarafından gerçekleştirildiği ortaya koyulmuştur. Bu saldırıların bir kısmının dini konulardan esinlendiği, sonraki on yıl içinde ise ırk, hayvan hakları, kürtaj gibi çeşitli konuların yerel terörizmin konusu haline geldiği vurgulanmaktadır (Charters, 2008: 15).

Chenoweth ve Dugan (2016: 2) ise Kanada'daki terör eylemlerini Terör Çevrelerinde Hükümet Eylemleri (Government Actions in Terror Environments-GATE)¹ veri tabanını kullanarak analiz etmiştir. Buna göre, Kanada 1985'ten beri sağcı, kürtaj karşıtı, çevreci, Müslüman, Şii, Tamil ve Frankafon ayrılıkçılara karşı çeşitli hükümet stratejileri geliştirmiştir (Chenoweth & Dugan, 2016: 2).

Carter ve Cleidge (2012: 2), 1985 yılında Montreal- Delhi uçağına (İmparator Kanishka) yapılan bombalı saldırıda 280 Kanadalı'nın hayatını kaybettiğini, bunun Kanada tarihinin en büyük toplu katliamı ve en kötü terör eylemi olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle 2011 yılında geliştirilen, Kanada'da terörizm ve terörle mücadeleyle ilgili acil sorunlar üzerine araştırmalara destek amacıyla yapılan

¹ GATE Kanada veri tabanı, 1985- 2013 yılları arasında yerli veya uluslararası terör örgütü ve üyeleriyle ilgili Kanada hükümeti tarafından gerçekleştirilen eylemlerin bildirildiği bir veri setidir (Chenoweth & Dugan, 2016: 2).

yatırım girişimine ‘Kanishka Projesi’ adı verilmiştir (Carter & Cleidge, 2012: 2). Bu projeye Kanada’da terörizmin ne anlama geldiği, nasıl değiştiği, terörizm ve şiddet içeren aşırılıkçılığa karşı etkili politika ve programları desteklemek için neler yapılabileceği üzerine araştırmalar yapılmaktadır (Carter & Cleidge, 2012: 2). Bu projenin önleme, belirleme, engelleme ve yanıt verme olmak üzere dört temel ayağı bulunmaktadır (Carter & Cleidge, 2012: 3,4).

Kanada’da yapılan terörizm sınıflandırmasına göre dört tane terör çeşidi ön plana çıkmaktadır. Bunlar “talebe dayalı terör” (demand-based terror), “özel adalet” terör (private justice terror), “devrimci terör” (revolutionary terror), “yenileme terör” (restoration terror) olarak adlandırılmaktadır (Leman-Langlois & Brodeur, 2008: 124). Talebe dayalı terör, genelde sorun olarak görülen belirli bir hedefe odaklı küçük grupları, geçici oluşumları içermektedir (a.g.e.). Kanada’da bu terör kategorisi genelde hayvan hakları ve ekoloji gruplarının vandalizm eylemlerinden oluşmaktadır (a.g.e.). Quebec’te İngilizce ya da Fransızca kullanımı üzerine yapılan tartışmalar sonucunda da çeşitli vakalar yaşanmış ve bu dil tartışmaları, buna ek olarak kürtaj klinikleri gibi farklı durumlar da talep bazlı terörün hedefi olmuştur (Leman-Langlois & Brodeur, 2008: 125).

İkinci terörizm çeşidi ise “özel adalet” terörüdür (a.g.e.). Bu terör sınıfına belirli bir olay, durum veya çatışmaya karşılık intikam alınması hedefiyle yapılan eylemler girmektedir (a.g.e.). Genellikle bu eylemler çeşitli yabancı düşmanı gruplar tarafından gerçekleştirilmektedir (Leman-Langlois & Brodeur, 2008: 126). Ayrıca üç çeşit devlet terörü de bu kategoriye girmektedir (a.g.e.). Bunlardan ilki Kanada’ya sığınan muhaliflerini kontrol etmek isteyen baskıcı devletlerdir (a.g.e.). İkinci olarak yurt dışındaki bazı baskıcı rejimleri destekleyen Kanada merkezli ulusötesi şirketlerin neden olabileceği misilleme, ve son olarak Kanada’ya göç eden eski baskıcı devlet ajanları/temsilcileri bu kapsamda ele alınmaktadır (a.g.e.).

Kanada’da görülen üçüncü terör türü “Devrimci terör” olarak karşımıza çıkmaktadır (Leman-Langlois & Brodeur, 2008: 127). Devrimci terör, devlet düzeyinde değişim amacıyla şiddet eylemlerine başvuran terör şeklidir (a.g.e.). Kanada’da ise genellikle başka bir ülkeyi hedeflemektedir (a.g.e.). ASALA terör örgütünün Kanada’daki Türk diplomatlara ve Türk büyükelçiliğine yaptığı saldırılar,

IRA terör örgütüne Kanadalılar'ın sağladığı destek bu kapsamda ele alınmaktadır (a.g.e.).

Dördüncü terör türü restorasyon (yeniden yapılandırma) terörüdür (Leman-Langlois & Brodeur, 2008: 128). Genellikle yeni terör kapsamında ele alınan bu terör ile tarihte yaşanan bir olayı tekrar kurgulama eğilimi vardır (a.g.e.). Arzu edilen durum ya yakın bir geçmişin ya da uzak, efsanevi bir geçmişin parçasıdır (a.g.e.). Bu terör türü genel hatlarıyla tarihi suçların veya yaşanan büyük bir mağduriyetin intikam, telafi ve nihayetinde yeniden yapılandırma arzusunu beslediği bir çeşidine dayanmaktadır (a.g.e.). Usame Bin Laden'in, Müslümanlar'ın uluslararası çapta egemenliğinin yeniden kazanılması gerektiğine dair yaptığı söylemler taraftar toplamış ve kurduğu El Kaide ağı ile Kanadalılara, Kanada'da yaşayan Müslümanlara ulaşmıştır (Leman-Langlois & Brodeur, 2008: 129). Bu da restorasyon terörü için güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Literatürdeki bir diğer görüş farklılığı ise Kanada'nın terör ile ilgili deneyimleri üzerinedir. Massie (2010: 120), modern Kanada'ya (1867'den beri) hiçbir zaman dışarıdan müdahale edilmediğini, yabancı askerlerin saldırısına uğramadığını ve işgal edilmediğini vurgulamıştır. Çalışmasında Kanada'nın 'askeri olmayan' bir yapıya sahip olmasını bu duruma bağlamıştır (a.g.e.). Jacoby (2016: 289) de benzer bir şekilde Kanada'nın teröre karşı uzun süreli bir savaşı olmadığını savunmuştur. Buna göre, Britanya'nın IRA, Almanya'nın neo-Nazilerle veya Mısır gibi ülkelerin diğer nefret grupları ve otoriter rejimlerle bir mücadelesi varken, Kanada'nın yoktur (a.g.e.). Bu görüşlerin aksine Chalk (2009: 43), Britanya ve ABD dışında dünyada en çok uluslararası terör gruplarına ev sahipliği yapan ülkenin Kanada olduğunu belirtmiştir. Terör gruplarının çok sayıda temsilcisi Kanada'ya giriş ve çıkış yapmış, türlü lobicilik, finans ve lojistik destek arayışında bulunmuşlardır (Chalk, 2009: 43). Bu bağlamda Chalk, neo-Nazilerden ve ekolojik, hayvan hakları, küreselleşme gibi nedenlerden kaynaklı yerel terörizmden Kanada'nın ancak kurtulabildiğini belirtmiştir (a.g.e.). Ancak buna rağmen Kanada, yurtdışında yaşanan çatışmalardan etkilenmeye ve radikal grupların önemli bir siyasi, finansal ve lojistik destek merkezi olmaya devam etmektedir (a.g.e.). Wilner (2010: 78) ise çalışmasında Kanada'yı terörün hem faili hem de kurbanı olarak analiz etmiştir. Bu bağlamda Kanada'yı terörizmi besleyen bir kaynak (incubator) olarak

değerlendirmiş, Kanadalıların terörizmi destekleme ve kolaylaştırma ile katılım sağladığını belirtmiştir (Wilner, 2010: 76). Buna göre, Kanadalıların ölüm, yaralanma ve mala zarar verme açısından ve küresel çaptaki terörizmin yönetilmesine yardımcı olabilmesi açısından terörizmden iki boyutta etkilendiğini vurgulamıştır (Wilner, 2010: 78). Kanadalıların kurban olarak değerlendirilmesine neden olan unsurlar ise şu şekilde sıralanmıştır: Öncelikle terörist grupların Kanada’da vatandaşlara verdiği zarar ve yurtdışında Kanada diplomatik tesislerinin, mallarının terör saldırılarının hedefi olması nedenler arasında yer almaktadır (Wilner, 2010: 78- 80). Bir başka neden ise Kanada’da yaşayanlar veya yurtdışındaki Kanadalılar aracılığıyla beliren terör tehdidi olarak ortaya çıkmaktadır (a.g.e.). Ülkenin fail olarak görülmesinde ise Kanada’nın diğer ülkeleri hedefleyen saldırılarda operasyon üssü olarak kullanılmasının etkisi vardır (a.g.e.). Ayrıca Kanadalıların yurtdışında terör gruplarıyla bağlantı kurarak onları yapısal, siyasi ve finansal açıdan desteklemesi ve saldırı planlamaları da fail olarak görülmesine yol açmıştır (Wilner, 2010: 81-84).

Kanada’nın teröre karşı verdiği mücadele ve izlediği politikalar yıllar içinde ve hükümetlere göre değişime uğramıştır. Literatür incelendiğinde, Smith (1993: 94), Kanada’da hukukun üstünlüğüne ve terörün suç olduğuna ilişkin terörle mücadele politikasının ilk olarak Quebec Kurtuluş Cephesi (Front de libération du Québec-FLQ) krizine yanıt olarak geliştiğini savunmuştur. FLQ, bağımsız bir Quebec için bir tür silahlı siyasi mücadeleyi yürüten ve bu anlamda posta kutularının, cephaneliklerin bombalanması, insan kaçırma gibi çeşitli eylemlerde bulunarak Kanada’da 1963-1973 yılları arasında oldukça aktif bir terör grubu olmuştur (Charters, 2008: 16; Leman-Langlois & Brodeur, 2008: 129). Böylece Kanada, bu yerel terörizme karşılık vermek durumunda kalmış ve ilk terörle mücadele politikalarının adımını atmıştır.

Terörle mücadele bağlamında Kanada’da yerel istihbarat sorumluluğu 1984’te oluşturulan Kanada Güvenlik İstihbarat Servisi (Canadian Security Intelligence Service- CSIS) tarafından üstlenilmektedir (Chalk, 2009: 44). . Öte yanda Soğuk Savaş sonrası artan aşırılık yanlısı şiddet, Orta Doğu ve Asya’daki çatışmalar, ortaya çıkan küresel cihatçı bir ağ ve Kanada’nın Afganistan ile Irak’taki rolü nedeniyle CSIS daha çok terörle mücadeleye odaklanmaya başlamıştır (Chalk, 2009: 45). Kirby’e göre (2009: 149), yerel ve yabancı tehditler arasındaki çizgi, bilgilerin ve

insanların hareketinin hızlanması ve günümüzdeki terör tehdidinin ulus ötesi yapısı nedeniyle belirsizleştiğinden CSIS'ın geleneksel yetkisini sürdürmek zorlaşmaktadır. Özellikle 2006 sonrasında Servis, Sunni ve Şii aşırıcılığından kaynaklanan uluslararası terörizmle; Orta Doğu ve Afrika'da kitle imha araçlarının kullanımı, küresel cihatçı hareketler ve haydut rejimlerle mücadele etmeyi amaçlamıştır (Chalk, 2009: 53). Asya, Avrupa ve Amerika'da ise yerel aşırıcılığa, İslami olmayan militan gruplara, Kanada kaynaklı teknolojiyi çalma amacıyla olan Rus ve Çinli eylemlere yönelik çalışma yürütmüştür (a.g.e).

Kirby (2009: 147), Kanada'nın yerel istihbarat politikalarının, müttefiklerinin terörizm deneyimlerinden etkilendiğini vurgulamıştır. Buna göre, Kanada 11 Eylül saldırılarının ardından istihbarat ve terörle mücadele çalışmalarında yasama temelinde değişikliklere gitmiştir (a.g.e.). Aralık 2001'de Kanada'nın terörle mücadele yasası (Bill C-36) yapılmadan önce, bazı oluşumları terör grupları olarak listeleyebileceği ve bunlarla ilişkiyi suç sayabileceği bir yasal temel oluşturulmamıştır (a.g.e.). Bu yasa ile güvenlik ve kolluk birimlerine yeni yetkiler verilmiştir (a.g.e.). Fergusson ve Ahmed (2017: 202) de Bill C-51 yasası, 11 Eylül sonrası koyulan yasaların yeniden canlandırılması ve Kanada istihbaratını, kolluk kuvvetlerini daha çok güçlendirme amacı güttüğünü belirtmiştir. Terör bağlantılı amaçlarla yurtdışına çıkmayı önlemek için dört yeni suçu kapsamına alan yasa çıkarmış, altı kurumu terörle bağlantılı kurumlar arasında listelemiş ve güvenliğini sağlama ile ilgili projelere dahil olmuştur (Fergusson & Ahmed, 2017: 203). Bu bağlamda Kanada, terörizmle bağlantılı bilgileri Avustralya, Yeni Zelanda, Amerika ve İngiltere ile paylaşmada aktif bir rol üstlenmiştir (Fergusson & Ahmed, 2017: 202).

Terörle mücadelede hukuki düzenlemeleri inceleyen bir başka çalışmada, Kanada'da hükümetin üzerinde çalıştığı terörle mücadele yasa tasarısının, Ekim 2014'te Ottawa'da yaşanan parlamento saldırıları sonrası hız kazandığı ifade edilmiştir (Fergusson & Ahmed, 2017: 195). Charters da (2008: 25), Kanada'da yaşanan Ekim Krizinin, hükümeti terörle mücadele alanında acil durum planlaması yapma konusunda adım atmasına neden olduğunu, güvenlik planlama ve araştırma grupları, departmanlar arası güvenlik ve istihbarat komiteleri oluşturduğunu belirtmiştir.

Devlet politikaları gelen hükümete göre değişim gösterdiğinden, terörle mücadele politikaları da hükümetlerin stratejileri ile şekillenmektedir. Bu çerçevede Kanada’da, toplumsal güvenliğe tehdit olarak ‘İslamcılar’ı işaret eden Muhafazakar Parti, ulusal terörle mücadele stratejilerini bu tehdide yönelik oluşturmuştur (Fergusson & Ahmed, 2017: 206). ABD’nin önleyici doktrinine benzer bir şekilde, teröre karışmış insanları tutuklamak adına istihbarat ve kolluk kuvvetlerinin gücünü genişleten Bill C-51 terörle mücadele yasasını hayata geçirmiştir (Fergusson & Ahmed, 2017: 206). Bu yasanın hayata geçirilmesinde daha önce de ifade edildiği gibi Ekim 2014’te yaşanan saldırının etkisi büyük olmuştur. Leuprecht ve Speer’e göre Harper hükümetinin çıkardığı C-51 yasaları doğrudan bu saldırılara verilen yasal bir tepki niteliği taşımaktadır (Leuprecht & Speer, 2016: 7). 2015’te gelen Trudeau hükümeti, güvenlik tedbirleriyle bireysel hak ve özgürlüklerin dengelendiği yeni ulusal güvenlik yasası için çabalamıştır (Leuprecht & Speer, 2016: 13).

Leuprecht ve Speer (2016: 5), çalışmalarında 11 Eylül saldırılarının ABD ve dünya üzerindeki şok etkisine değinmiştir. 11 Eylül 2001’de yaşanan saldırılar sonrası güvenlik ortamı büyük ölçüde şiddet içeren aşırılığın yükselmesi ile şekillenmiştir (Leuprecht & Speer, 2016: 3). Paris’te, Beyrut’ta ya da Kanada’da yaşanan önemli terör saldırıları şiddet içeren aşırılığın ülke veya bölge gözetmeden herkes için büyük bir tehdit olduğunu göstermektedir (a.g.e.). Buna göre saldırılar, hükümetlerin ulusal güvenlik politikalarını yeniden değerlendirmesinde, Kanada ve ABD’de görüldüğü gibi ulusal güvenlik kurumlarının düzenlenmesinde itici bir güç olmuştur (Leuprecht & Speer, 2016: 5). Gecelovsky ve Murray’e göre, 2001 sonları itibarıyla gelişen bu yeni uluslararası ortamda Kanada, uygun olduğu yeri bulmak zorunda kalmıştır (Gecelovsky & Murray, 2019: 540). Kanada’nın çok taraflılık, insan güvenliği ve yumuşak güce bağlılığı dönemin ABD politikalarına karşı olarak değerlendirilmiş, dönemin hükümeti olan Chretien hükümeti, 2003 yılında Irak’ta ABD önderliğindeki koalisyona katılmama kararı almıştır (Gecelovsky & Murray, 2019: 540).

Wilner’a göre de (2010: 74) yaşanan bu küresel endişe, Kanadalıları ve dünya çapındaki müttefiklerini tehdit etmeye başlamıştır. Bunun sonucunda da Kanada’nın dış politikasında, savunma ve güvenlik politikasının oluşturulmasında terörle mücadele büyük etki ve önem kazanmıştır (Wilner, 2010: 74). Bu çerçevede

Kanada’da değişen ihtiyaçlara yönelik uygun politikalar ve işleyişe dair değişiklikler yapılmıştır (Leuprecht & Speer, 2016: 5). 11 Eylül ile liberal hükümetin yeni bir terörle mücadele stratejisi belirlemesi gerekmiş ve bu stratejiyle amaç, terör saldırılarını meydana gelmeden nleme olarak belirlenmiştir (a.g.e.). Chenoweth ve Dugan’a göre (2016: 7), Kanada hükümeti terörle mücadele çabalarını büyük lde genişletmiş, ülkenin ilk resmi terörle mücadele stratejisinden Afganistan müdahalesine kadar adımlar atılmasını sağlamıştır. Bu bağlamda 2001 yılında oluşturulan terörle mücadele kanunu ile terörün finansmanıyla mücadele için yasal erve oluşturulmuş, terör eylemleri ve terör grupları için yeni cezai yaptırımlar getirilmiştir (Leuprecht & Speer, 2016: 5). Kısaca bu terörle mücadele yasasıyla birlikte hükümetin teröristleri etkili bir biçimde caydırma, belirleme, etkisiz hale getirme, yargıya taşıma, mahkm etme ve cezalandırma gücünü artırmak hedeflenmiştir (Leuprecht & Speer, 2016: 6). Leuprecht ve Speer 2001 yılındaki bu terörle mücadele yasasını farklı açılardan oldukça önemli görmüştür (a.g.e.). alışmalarında, demokrasinin korunması ile bireysel hak ve özgürlüklerin korunması arasındaki anayasal çizginin ilk kez test edilmesi, Kanada’nın daha sonraki terörle mücadele yasalarına dayanak oluşturması görüşü bu önemin altını çizer niteliktedir (a.g.e.). Jacoby de (2016: 304), Kanada’da şiddet içeren aşırılığa karşı mücadeleyi, Kanada’nın çok kültürlü toplumunu, kamu ve insan güvenliğine bağlılığını yansıtan dış politika değişiklikleri ile birlikte deneyerek ilerlediği yeni bir olgu olarak değerlendirmektedir. Ancak Kanada terörle mücadele politikaları çeşitlilik gösterip, yurtdışındaki terör gruplarına karşı Afganistan ve Irak’taki askeri kampanyalara katılıp sınır güvenliğini artırarak muhaliflere karşı gözetimi artırmıştır (Chenoweth & Dugan, 2016: 1). Kanada’nın El Kaide’yi dağıtmadaki rolünün Afganistan’daki kampanyalarına dayandığı ve bu bağlamdaki en önemli uluslararası katkısının askeri, diplomatik ve kalkınma açısından gösterdiği çaba ile El Kaide’nin küresel çapta tekrar canlanmasının önüne geçme olduğu belirtilmiştir (Wilner, 2010: 87). Bunun yanı sıra ekonomik yardım paketleri, Taliban ile müzakere gibi uzlaştırıcı eylemlerini de sürdürmüştür (Chenoweth & Dugan, 2016: 1).

Massie ise özellikle 11 Eylül sonrası Kanada’nın ulusal güvenlik politikalarını stratejik kültür ervesinden ele almıştır (Massie, 2008: 19). Massie çalışmasında iki görüşe yer vermiştir. Bunlardan ilki, Irak ve Afganistan müdahalelerin meşruiyeti

hakkında yaşanan bölgesel ve dilsel bölünmelerin Kanada'nın ulusal bütünlüğünü tehdit ettiği, ve pan-Kanada kültürünün aslında hiç var olmadığı yönündedir (Massie, 2008: 19). Diğeri ise Kanada'nın Afganistan'daki savaşının, uluslararası alanda askeri güç kullanımı ile ilgili ülke genelinde paylaşılan ortak bir ilke, dolayısıyla da pan-Kanada stratejik kültürünün olduğunu vurgulamaktadır (Massie, 2008: 19). Bu bağlamda yaptığı incelemede Massie, araştırmacıların Kanada'nın Quebec stratejik kültürü, İngiliz- Kanadalı stratejik kültürü ve Alberta stratejik kültürü olmak üzere üç stratejik kültürü bulunduğunu ortaya koyduklarını ifade etmiştir (Massie, 2008: 24). Buna göre Quebecclilerin uluslararası çatışmalarda askeri güç kullanımını etkisiz bulduklarını, Amerikan politikalarına veya insanlarına güvensizlik duyduklarını ve dolayısıyla 11 Eylül sonrası Irak ve Afganistan'da ABD liderliğinde bir savaşa karşı çıktıklarını belirtmiştir (Massie, 2008: 24, 25). Kısacası Quebec stratejik kültürü, anti-militarizmi yansıtmaktadır (Massie, 2008: 27). İngiliz-Kanada stratejik kültürü ise kimliksel etki nedeniyle ABD ve İngiltere liderliğindeki askeri müdahalelere ve uluslararası güvenlik meselelerinde daha çok Anglo- Amerikan duruşa destek vermektedir (Massie, 2008: 29). Alberta stratejik kültüründe, popülist- muhafazakâr siyasi kültüre dayanarak uluslararası güvenlik konularında ABD ile daha yakın ilişkiye yönelik tercihler yaptığı görülmektedir (Massie, 2008: 31).

Tüm dünyayı etkileyen gelişmelerden biri de IŞİD terör örgütünün ortaya çıkması ve yükselmesidir. IŞİD'in ortaya çıkması ile birlikte, Kanada'da muhafazakar parti, ABD önderliğindeki küresel koalisyonu katılmıştır (Nossal, 2018: 39). Bu kapsamda 2014'te Harper hükümetine IŞİD ve müttefiklerine karşı hava saldırıları dahil Kanada askeri yardımı ile katkıda bulunma yetkisi verilmiştir (Fitzsimmons, 2019: 2). Kanada, özellikle 2015 yılının başında, Muhafazakar parti IŞİD karşıtı koalisyonuna katılma kararın aldıktan sonra terörizmin hedefi olmaya başlamış, IŞİD sözcüsü ve takipçileri Kanada'ya saldırmaya başlamıştır (Jacoby, 2016: 282). Nossal'a göre 2015 yılına gelindiğinde Harper hükümeti operasyonu bir sene daha uzatmakla kalmamış, aynı zamanda Suriye'deki operasyonları genişletmiştir (Nossal, 2018: 39). Liberal parti lideri Trudeau buna karşı çıkmış, Kanada'nın sadece insani müdahale ile sınırlı kalması gerektiğini vurgulamıştır (Nossal, 2018: 39). İktidara geldikten sonra, 2016'da bölgeden geri çekilmeye dair açıklama yapmış, ancak bazı uçakları IŞİD'e karşı askeri operasyonların bir parçası

olmaya devam etmiş, eğitim misyonunda görevli personel sayısı artırılmıştır (Nossal, 2018: 40). Klassen ve Engler'in çalışmasında da hükümetin uluslararası hukuka aykırı bir şekilde Suriye'yi bombalayan görevi desteklemek için iki keşif uçağı, yakıt tankeri bulundurduğunu belirtmiştir (Klassen & Engler, 2018: 68). Ayrıca bölgedeki özel kuvvetlerinin sayısını üç katına çıkardığını savunmuştur (Klassen & Engler, 2018: 69). Trudeau yönetimi bu geri çekilme için herhangi bir neden açıklamasa da büyük bir siyasi zarara sebep olmadan uygulamaya geçilmiştir (Nossal, 2018: 40,41). Bölgede izlenen liberal politikalar çerçevesinde 25.000 Suriyeli mülteci kabul etme sözü de verilmiştir (Nossal, 2018: 41).

Trudeau hükümetini inceleyen çalışmasında Gillies ve Narine, bir önceki hükümet olan Harper hükümetinin sert güç kaynaklarını kullanmayı tercih ettiğini belirtmiştir (Gillies & Narine, 2019: 5). Harper hükümetinin askeri güce yaptığı vurgu ile Kanada'nın bazı yerlerde etkisinin azaldığı ancak bazı çatışma alanlarında dost kazandığı ifade edilmiştir (Gillies & Narine, 2019: 5). Liberal Trudeau hükümeti ise iktidara geldiğinde dış politikada akılcı bir değerlendirmeye, uluslararası hukuk ve kurumlara bağlı kalacağını bildirerek bir önceki muhafazakar hükümetten farklı bir duruş sergilemiştir (Gillies & Narine, 2019: 6). Nossal da Trudeau yönetiminin özellikle diplomasi kanallarına verdiği önemden bahsetmiştir (Nossal, 2018: 34). Bu çerçevede Trudeau yönetimi, dünyaya Kanada liderliğini geri getireceğinden, Kanada'nın Irak ve Suriye'de IŞİD'e karşı sürdürdüğü askeri operasyonu sona erdireceğine ve NATO'nun yaptığı mevcut askeri katkılara bağlı kalacağına kadar çeşitli sözler vermiştir (Nossal, 2018: 35). Ancak Trudeau hükümeti barışı koruma sözünü yerine getiremediği, Harper hükümeti gibi Afgan tutuklulara yönelik belirsiz muameleye devam ettiği yönünde eleştirilmiştir (Gillies & Narine, 2019: 7). Ayrıca Doğu Avrupa'da askeri varlığını artıran Trudeau yönetiminin Doğu Ukrayna'daki yüzlerce ölümden sorumlu aşırı sağcıları cesaretlendirdiği de ifade edilmiştir (Klassen & Engler, 2018: 70). Klassen ve Engler bu bağlamda Trudeau yönetiminin neoliberal bir şekilde Kanada'nın geleneksel dış politika mantığını sürdürdüğü yönünde değerlendirme yapmıştır (Klassen & Engler, 2018: 71). Buna rağmen Fitzsimmons, ABD önderliğindeki IŞİD'e karşı savaşta Harper ve Trudeau hükümetlerinin farklı yaklaşımlar benimsediğini bildirmiştir (Fitzsimmons, 2019: 10).

Literatürdeki çalışmaların bir kısmı incelendiğinde Kanada'nın terörle mücadele politikaları toplumsal boyuttan incelenmiştir. Jacoby (2016: 290) çalışmasında, Kanada'nın yurt içinde gelişen terörizme tüm hükümetleri ve sivil toplumları içeren, birleştirici bir stratejiyle yanıt verdiğini belirtmiştir. Kanada'nın teröre karşı direniş yaklaşımı bu ortaklığa dayanmaktadır. Bu yalnızca Kanada hükümetiyle değil, her seviyedeki hükümet, kanun uygulayıcı kurumlar, özel sektör ve vatandaşlarla ortaklığı kapsamaktadır (Jacoby, 2016: 293). Bu bağlamda Kanada'da toplumsal gruplar halkı eğitmeyi, sosyal hizmetler sağlamayı ve bunları yaparken devlet ile irtibat halinde olmayı görev edinmiştir (Jacoby, 2016: 295). Kanada da şiddet içeren aşırıcılığa karşı koymayı hedefleyen inanç temelli programlara ev sahipliği yaparak da mücadele etmektedir (Jacoby, 2016: 297). Özellikle gelecekte radikal olma ihtimali bulunan gençler için düzenlenen programlara, Suriye ve diğer çatışma bölgelerine giden ve radikal İslam gruplarına dahil olan kişilerle ailelerine danışmanlık, sosyal yardım gibi sağlanan hizmetlere destek vermektedir (Jacoby, 2016: 296, 297).

Fergusson ve Ahmed ise (2017: 206), stratejilerin etkili uygulaması için topluluk içinde direnç oluşturma gerekliliğinin altını çizen terörle mücadele politikasını, bu topluluk direncini detaylandırmadığı yönünde eleştirmiştir. Bunun yanı sıra bu politika, tehdidin Sünniler ve Müslümanlardan kaynaklandığını vurgulayarak topluluk içinde bölünme yaratmıştır (Fergusson & Ahmed, 2017: 206). Ayrıca terörle mücadele stratejisi ve kolluk kuvvetlerinin genişletilen yetkisinin verdiği korku ise Müslümanları olumsuz etkilemektedir (Fergusson & Ahmed, 2017: 207). Jacoby de (2016: 301) toplumla ortaklaşa izlenen politikalara rağmen Kanada'nın Afganistan ve Irak'taki savaflara katılımı, İsrail'e verdiği destek nedeniyle ülkedeki Müslümanlara değerlerinin ve kimliklerinin tehdit altında olduğunu hissettirdiğini, bu gergin ortama katkıda sağladığını belirtmiştir.

Benzer bir şekilde Chenoweth ve Dugan (2016: 6) da, her ne kadar Müslümanlara yönelik uzlaştırmacı eylemler benimsenmiş olsa da hükümetin 11 Eylül sonrası baskıcı eylemlerini artırdığı gözlemlenmiştir. Bir kişinin Arapça bir isme sahip olması bile o kişiyi şüpheli konumuna düşüreceğini belirten Bahdi (2003: 302), bu kapsamda yapılan politikaların sadece güvenlik konusunda sınırlı kalmayıp finans

alanında da bu kişilerin ırksal profillendirilmesine göre varlıklarına el konulabildiğini vurgulamıştır.

Kanadalı politika yapıcılar da tıpkı ABD'liler gibi radikallerin Kanada'ya ve Kanada değerlerine, özgürlüğüne ve hürriyetine yönelik bir tehdit oluşturduğunu savunarak yeni terörle mücadele yasalarını meşrulaştırmaktadır (Fergusson & Ahmed, 2017: 209). Bu da korku oluşturma ve toplumu bölmeye neden olmaktadır (Fergusson & Ahmed, 2017: 209). Terörle mücadele başarısı, bir grubun şiddet eylemi organize edebilme kapasitesini düşürmek veya şiddet uygulama motivasyonunu sarsmak olarak değerlendirildiğinde, Kanada'da motivasyonla mücadele kısmının pek anlaşılamadığı görülmektedir (Fergusson & Ahmed, 2017: 216). Kanada'daki terörle mücadele ortamını makro, mikro ve orta seviyelerde analiz eden Fergusson ve Ahmed, mikro seviyede sosyal yaşantı, yukarıdan aşağıya terörle mücadele, korku; orta seviyede radikalizm tanımında fikir birliğine varılmaması, Müslümanlar içindeki farklılıklar; makro düzeyde ise medya ve teknoloji aracılığıyla radikalizmin ve İslamofobi'nin yükselmesinin etkili olduğunu savunmaktadır (Fergusson & Ahmed, 2017: 218). Yaptıkları araştırmada, küreselleşme, İslamofobi, karşılanamayan sosyal ve ekonomik beklentiler gibi birçok etkenin toplumda radikalizm uzantılı terörizme neden olduğunu, buna ek olarak da devletin Sünni Müslümanlar'ın radikalizme karıştıklarını Müslümanların ise sosyal faktörlerle birlikte devletin radikalizme yol açtığına inandıklarını ortaya koymuşlardır (Fergusson & Ahmed, 2017: 205).

Literatürdeki Kanada'nın terörle mücadele politikaları üzerine yapılan çalışmalar analiz edildiğinde nicel olarak daha kısıtlı kaldığı, çalışmaların hukuki boyutunun öne çıktığı gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmalarda Kanada'nın terörle uzun süredir savaş halinde olup olmadığı yönünde bir fikir birliği sağlanmadığı görülürken, Kanada'da terörizm tanımının çok geniş bir çerçeveden yapıldığı ve bu nedenle terörle mücadele politikalarının zamanla, çeşitli terör deneyimlerinden sonra geliştiği yönünde bir konsensüs olduğu söylenebilir. Özellikle istihbarat yönünü güçlendiren Kanada'nın terörle mücadele bağlamında muhafazakar ve liberal iktidara göre farklı bir yol izlediği, ancak genel hatlarıyla sert güç uygulamaktan ziyade yumuşak güce bağlı kaldığı ortaya koyulmuştur. Kanada'nın gerek hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalarak yasalarını geliştirmesi ve cezai yaptırımlar

uygulaması gerekse de çeşitli eğitim ve sosyal hizmet programları aracılığıyla bazı grupların radikalleşmesinin önüne geçme çabası bunu kanıtlar niteliktedir. Genellikle ayrılıkçılar, şiddet içeren aşırı gruplar, hayvan hakları savunucuları ve çevreciler gibi çeşitli gruplara yönelik terörle mücadele politikasını düzenleyen Kanada da dünyadaki her devlet gibi 11 Eylül saldırılarından büyük ölçüde etkilenmiştir. Afganistan ve Suriye'deki müdahalelere destek vermiştir. Ancak Trudeau yönetimi iktidara geldikten sonra tutum değiştirilmiş, geri çekilme gerçekleşmiştir.

Kanada'nın terörle mücadele politikasının ABD'den daha farklı bir şekilde geliştiği burada analiz edilen çalışmalar ile ortaya koyulmuştur. Ancak bu kısma dahil edilmeyen, doğrudan ABD-Kanada karşılaştırması yapan literatürdeki önemli çalışmalar bir sonraki başlıkta değerlendirilecek, ABD ile Kanada'nın terörle mücadele politikalarının benzediği ve ayrıştığı noktalar mercek altına alınarak literatürdeki eğilim yansıtılacaktır.

3.Kanada ve ABD Terörle Mücadele Politikaları:

Literatür analiz edildiğinde ABD'nin yaşadığı 11 Eylül saldırılarının terörle mücadele politikalarını ve dolayısıyla literatürü şekillendirdiği görülmüştür. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda hem ABD'nin ortak değerleri paylaştığı komşusu hem de bir müttefiki olarak Kanada'nın da büyük önem arz ettiği ortaya çıkmıştır. Literatürde genel olarak iki ülkenin karşılaştırmalı analizini yapan çalışma sayısı oldukça azdır. Özellikle Obama ve Trudeau dönemini karşılaştıran çalışmalar genellikle ABD- Kanada işbirliğine (Jordan, 2015), aralarındaki anlaşmaya (Allen, 2016) ve iklim değişikliği karşısındaki duruşlarını (Network, 2016) ele almıştır. Bu bölümde Kanada ile ABD'nin ticaret, enerji, iklim değişikliği gibi politikalarına veya inişli çıkışlı ilişkilerine odaklanmaktan ziyade terörle mücadele ve güvenlik bağlamında ortaklıkları, farklılıklarının akademik literatürde nasıl tartışıldığı incelenecektir.

Smith'e göre (2007: 279), 21. yüzyıl başında Kanada'nın ABD önderliğindeki savaşa katılmama kararı, dış politikada çok taraflılığı ve yumuşak gücü ön plana çıkarması 'ABD Dostu' imajından sıyrılmasına yol açmıştır. Bush döneminde uygulanan politikalar da hem Kanada'nın hem de diğer ülkelerin ABD Ancak, Stephan Harper döneminde ABD ile ilişkilerdeki bazı pürüzler giderilmiş, teröre

karşı savaşta ABD'nin yanında yer alınacağı belirtilerek tekrar ortak bir vizyon ortaya konulmuştur (a.g.e.).

Smith, ABD ile Kanada'nın terörle mücadele politikalarının birbirine yakın olmasına rağmen bariz farklılıklar içerdiğini savunmuştur (Smith, 2007: 287). Smith'e göre bu farklılıklar özellikle sınırların önemi ve ülkeleri bir arada neyin tuttuğuna dair ayrı yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır (a.g.e.). Kanada'nın genellikle ABD güvenlik politikalarını yansıttığını savunan Smith, çalışmasında 11 Eylül sonrasında da benzer ama derinlerinde bir o kadar farklı politikalar yürüttüğünü ortaya koymuştur (Smith, 2007: 288). Her iki ülke de 11 Eylül saldırılarına karşı başta yasalarla tepki vermiş, ulusal güvenliği insan haklarının önünde tutmuştur (Smith; 2007:289). Clarkson ve Fitzgerald da (2009: 12), 11 Eylül sonrası hem ABD'nin hem de Kanada'nın uluslararası terörizmi ulusal güvenliklerine yönelik bir tehdit olarak kabul edip teröre karşı savaşta yer aldığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak Kanada'da haklar ile güvenlik arasındaki dengeyi kuracağı ve ABD politikalarından ayrılacağı beklenen yasal düzenlemeler ABD'den çok da farklılaşmamıştır (Smith, 2007: 303). Bu bağlamda Smith, Kanada'nın, ABD'nin güvenlik endişelerini yansıttığını ancak farklı yanıtlar verdiğini savunmuş, ABD ile Kanada'nın güvenlik politikalarının aynı anda hem yakınlaştığını hem ayrıştığını belirtmiştir (Smirth, 2007: 305).

Von Hlatky, birçok açıdan Kanada'nın ABD'ye bağlı olduğunu ancak buna rağmen Küba Krizi, Irak savaşı gibi bazı durumlarda savunma ve güvenlik politikalarında ABD'ye karşı bir politika izlediğini savunmuştur (Von Hlatky, 2013:87). Bu bağımlılığın yanında çok taraflılığı elden bırakmayan Kanada'nın, daha çok Kuzey Amerika çevresine odaklandığı ve ABD ile karşılaştırıldığında yurtdışında çok az stratejik çıkarı olduğu belirtilmiştir (Von Hlatky, 2013: 92). Kanada'nın uluslararası alanda verdiği askeri taahhütler genellikle ABD girişimlerinin bir yansımasıdır (Von Hlatky, 2013: 95). Von Hlatky'e göre, ABD ve Kanada pek çok güvenlik çıkarını paylaşırsa ve bu ilişkiyi kurumsallaştırırsa dahi, uluslararası askeri konularda anlaşmazlık çıkabilir (Von Hlatky, 2013: 96).

Kanada'nın savunma ve güvenlik ile ilgili konularda ABD'ye karşı yumuşak bir peşine takılma (bandwagoning) stratejisi izlediği görülmüştür (Boucher, 2012: 902). Ancak her iki ülkenin güvensizlik değerlendirmeleri, bir başka deyişle saldırı

korkularının temeli birbirinden farklı olduğundan güvenlik konusunda tamamen örtüşmemektedirler (Boucher, 2012: 903). Bu kapsamda ilişkilerini açıklayabilmek adına Boucher, ‘minimax’ teoreminden² yararlanarak ‘yumuşak peşine takılma’ hipotezini ortaya koymuştur (a.g.e). Bu teze göre, Kanada, güvenlik için ödemesi gereken azami tutarı en aza indirgeyerek ABD’yi asgari seviyede memnun etmeyi amaçlamaktadır (a.g.e). Öte yandan ABD ise, Kanada’nın güvenlik ve savunma için ödeyeceği asgari tutarı en yüksek seviyede tutmayı hedeflemektedir (a.g.e). Bu bağlamda savunma harcamalarının devletlerin güvenlik tercihlerini gösterdiğini bildiren Boucher, Kanada’nın bütçesinin ABD’den etkilenmesine rağmen, nispeten daha güvende hissettiği için harcamalarını sınırlandırdığını savunmuştur (Boucher, 2012: 913,914). Başka bir çalışmada ise, Kanada’nın Irak’tan çekilme kararının ABD’yi etkilediği ve kısıtladığı ortaya koyulmuştur (Clarkson & Fitzgerald, 2009: 14).

ABD ve Kanada’nın, kültürel açıdan aynı yapılara sahip olmasına rağmen Suriyeli mülteci krizine farklı tepkiler vermesinin nedenleri arasında terörizm yer almaktadır (Carlier, 2016: 57). Buna göre, Kanada’nın ABD’ye nazaran daha az terör saldırısına maruz kalması ve çok kültürlü yapısı, Suriyeli mültecilere karşı daha ılımlı politikalar izlemesine yol açmıştır (a.g.e.). ABD’de 11 Eylül saldırılarından 2015’e kadar yapılan İslamcı terör saldırılarında 3016 Amerikalı hayatını kaybetmiştir (Carlier, 2016: 66). Ancak Kanada’da çok daha az İslami terör saldırısı gerçekleştiğinden hayatını kaybedenlerin sayısı ABD ile kıyaslandığında oldukça düşüktür (a.g.e.). Bu nedenle Carlier’e göre ABD, İslami terör tehdidini daha fazla algılamakta ve dolayısıyla terörle mücadeleye Kanada’dan daha fazla bütçe ayırmaktadır (a.g.e.).

Eagles ve Nanos (2017: 736), 11 Eylül saldırılarından sonra hem ABD hem Kanada siyasetinde terörle mücadele ve güvenlik konularının önemli bir yer tutmaya başladığını ifade etmiştir. Fakat ABD’nin teröre karşı savaş ile büyük bir karşılık verdiğini, Kanada’nın güvenlik önlemlerini ABD’ye nazaran daha az sıkılaştırdığını savunmuştur (Eagles & Nanos, 2017: 737). Clarkson ve Fitzgerald ise (2009: 15), 11 Eylül saldırıları sonrası ABD’nin de Kanada’nın da yurtlarını savunmak için benzer

² Minimax teoremi, 1928’de John von Neumann tarafından geliştirilmiş, iki oyunculu ve sıfır toplamli oyunlarda oyuncuların maksimum kayıplarını en aza indirgemesi olarak açıklanmıştır (Boucher, 2012: 903).

kapsamda değişiklik yaptıklarını savunmuştur. Aralık 2001’de iki ülkenin aralarında imzaladığı ‘Akıllı Sınır Deklarasyonu’ (Smart Border Declaration) ile sınırlar arası güvenlik daha da pekişmiştir (Clarkson & Fitzgerald, 2009: 15). ABD’de Vatanseverlik Yasası, Kanada’da ise Bill C-36 hayata geçirilerek terörle mücadele için yasal önlemler alınmıştır (a.g.e.). 2002’de ABD, Kanada, Meksika ve Karayipler’i kapsayan askeri destek ve savunmayı geliştirmek amaçlı ABD Kuzey Komutanlığı kurulmuştur (a.g.e.). Bu bağlamda ABD ve Kanada’nın terörle mücadele için yeni yapılar oluşturduğu ve eski yapıların da yetkilerini genişlettiği gözlemlenmiştir (a.g.e.). İstihbaratların gelişmesi, askeri yardım taleplerine dönüş sağlayabilmek ve acil durum planları oluşturabilmek adına iki ülke arasında İki Uluslu Planlama Grubu (Binational Planning Group -BPG) kurulmuştur (Clarkson & Fitzgerald, 2009: 16). Bu nedenle çeşitli anlaşmazlıklarına rağmen, gerek maddi açıdan gerekse savunmaya ve operasyonlara yaptığı katkıdan dolayı Kanada, ABD için her zaman önemli bir müttefik olmuştur (Clarkson & Fitzgerald, 2009: 17).

Eagles ve Nanos (2017: 737) ise ABD ve Kanada’nın ülkelerini teröre karşı korumak adına ortak çıkarları paylaştığı, ancak farklı tehdit algılamalarının ve farklı gündemleri nedeniyle işbirliğinin gelişmesini engellenebileceğini vurgulamıştır. Kanadalıların ABD ile işbirliğini, özellikle de ulusal güvenlik sorunlarına yönelik bir işbirliğini desteklemede daha isteksiz olduğunu belirtmiştir (Eagles & Nanos, 2017: 737).

İlbiz ve Curtis (2015), aktörlerin terörle mücadele politikalarını ve terör grubu listelerini analiz eden çalışmalarında ABD ve Kanada’yı farklı sınıflandırma altında incelemiştir. Buna göre ABD, uluslararası düzende öncü bir role sahip olduğundan terör gruplarını kışkırtmakta ve saldırıların hedefi haline gelmektedir (İlbiz & Curtis, 2015: 45). ABD’nin terör listesine göre yurtdışında 33, yurt içinde de 1 terör örgütü ABD vatandaşlarını, askerlerini hedef almıştır (İlbiz & Curtis, 2015: 46). Yalnızca çıkarlarına değil, ABD’deki liberal siyasi ve ekonomik fırsatları kötüye kullanarak diğer ülkelere de zarar veren terör gruplarını listeleyen ABD, uluslararası ve bölgesel çaptaki terörle mücadele politikalarında önemli bir rol oynamıştır (a.g.e.). Aynı zamanda Kanada’dan daha önce bazı grupları listeye alması ve diğer ülkelerle ilişkisini geliştirme amacıyla listesini şekillendirmesi de göz önünde

bulundurulduğunda ABD, eğilim belirleyici (trendsetter) ülke olarak değerlendirilmiştir (a.g.e).

Kanada ise terör saldırıları kapsamında daha az deneyimi olan bir ülkedir (Ilbiz & Curtis, 2015: 49). Uluslararası düzende barışı korumaya yönelik politikalar izleyen Kanada'nın listesinde 41 terör örgütü vardır ve bunların yalnızca dokuzu Kanadalı vatandaşlara yönelik iken sadece biri Kanada sınırları içinde gerçekleşmiştir (a.g.e). Kanada, kendi vatandaşlarına saldırmasa da topraklarında çeşitli faaliyetlerde bulunan ve diasporalar tarafından desteklenen terör gruplarını da listesine dahil etmiştir (a.g.e.). Uluslararası ve bölgesel kuruluşlar içinde ılımlı bir role sahip olan Kanada, işbirliğini geliştirmek için çabalamıştır (Ilbiz & Curtis, 2015: 50). Ancak 11 Eylül sonrası ABD ile dayanışma halinde olduğu, güvenlik politikalarının, yasalarının ve terör grubu listelerinin ABD'yi yansıttığı görülmektedir (a.g.e). Bu bağlamda Kanada, eğilim takipçisi (trend follower) ülke olarak ABD'den ayrı kategoride analiz edilmiştir (a.g.e).

Kitchen ve Sasikumar'ın çalışmasında ise (2009: 156) bunun aksi iddia edilmiştir. Çalışmada ABD ve Kanada'nın neredeyse her konuda uzun bir ortaklık geçmişine sahip olduğu ifade edilmiştir (a.g.e.). ABD'nin önemli bir müttefiki olan Kanada, 11 Eylül saldırıları ardından özellikle tehdit altında hissetmeye başlamıştır (Kitchen & Sasikumar, 2009: 158). Ancak ABD ile derin bir dayanışma vaad etmesine rağmen terörle mücadele politikalarında her zaman ABD liderliğini takip etmediği görülmüştür (a.g.e). Kanada'nın ABD ile terörle mücadele politikaları konusunda ayrışmasının ise çeşitli sebepleri olduğu belirtilmiştir. Bu sebepler arasında Kanada'nın uluslararası düzendeki rolü, bir orta güç olması nedeniyle hegemon ABD'den farklı görüşe sahip olması; egemenlik ve ekonomik çıkarlarıyla ilgili endişelenerek ABD politikalarına tepki vermesi yer almaktadır (a.g.e.). Bu bağlamda Kanada, teröre karşı savaşta yer almasına rağmen kendisini, bağımsızlığını ABD'nin saldırılara verdiği tepkiden korumaya çalışmıştır (Kitchen & Sasikumar, 2009: 159).

Massie ve Zyla (2018: 336), Kanada'nın ABD önderliğindeki savaşa büyük katkı vermesinin ardında, iyi bir müttefik olarak statüsünü korumak ve terörle mücadelede aktif rol alan bir oyuncu olarak değerlendirilme isteğinin olduğunu savunmuştur.

Literatürde ABD ve Kanada'nın terörle mücadele politikaları incelendiğinde literatürün iki farklı görüş üzerinden ayrıştığı görülmüştür. Literatürdeki ilk eğilime göre Kanada, terörle mücadele politikalarında hem ekonomik, güvenlik gibi çıkarları hem de ortak değerleri olduğu için ABD ile paralel bir politika izlemektedir. ABD'nin önderliğinde teröre karşı savaşta yer almış önemli bir destek vermiştir. Öte yandan literatürdeki diğer bir eğilim göstermektedir ki Kanada, her ne kadar ABD'nin sadık müttefiki olsa da, terörle mücadelede farklı yaklaşım sergilemektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında Kanada'nın uluslararası ilişkilerde kendisine biçtiği rol ve bu bağlamda ABD ile ayrı düşmeleri yer almaktadır. Sonuç olarak, Kanada ile ABD'ni terörle mücadelede ortak politika izledikleri konusunda literatürde fikir ayrılığı görülmektedir. Ancak genel olarak literatürde Obama ve Trudeau yönetimlerinin terörle mücadele politikalarını karşılaştıran çalışmanın pek olmadığı göze çarpmaktadır. Bu nedenle çalışmanın bu kısmında literatürdeki ABD-Kanada karşılaştırılması incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE

1. ROL TEORİSİ:

Sosyal rol kavramı, günlük hayattaki sosyal davranışları tanımlamak ve yorumlayabilmenin bir yolu olarak uzun bir geçmişe sahiptir (Allen & Villiert, 1984: 4). Rol kavramı geçmişten günümüze sosyoloji, psikoloji gibi birçok farklı bilim dalında kullanılmıştır. Orijinal olarak bireysel davranışları açıklamak için kullanılmıştır (Grossmann, 2005: 335). Rol teorisine göre insan davranışlarının temeli hem durum hem de norm ve beklentiler ile şekillenmektedir (Holsti, 1970: 239) Tarihsel anlamda ilk olarak bireysel davranışların, başkalarının beklentilerine göre şekillenebildiği düşüncesinin yirminci yüzyıl başlarına dayandığı görülmektedir (Holsti, 1970: 236). Sosyolojik açıdan rol teorisinin kökeni tiyatroya uzanmaktadır, bir karakterin, izleyicilerin beklentisine uygun olarak oynaması olarak tanımlanmaktadır (Jackson, 1972: 3). Sosyolojik rol teorisi, aktörlerin kendisinin (self) ve ötekinin (other) beklentileri tarafından yönlendirildiğini, bu beklentilerin ise sosyal etkileşime dayalı deneyim yoluyla öğrenildiğini ifade etmektedir (Nabers, 2011: 74). Hiçbir davranış rastgele ya da anlamsız değildir, aksine davranışların bir model oluşturmaya eğilimi vardır (Allen & Villiert, 1984: 4). Bu çerçevede rol kavramı bağlamında bir aktörün, belirli sosyal durumlar karşısında tahmin edilebilir bir şekilde davranması beklenmektedir (Jackson, 1972: 3). Bu şekilde rol kavramı sosyokültürel sistem ile birey arasında kavramsal bir köprü oluşturmaktadır (Allen & Villiert, 1984: 4).

Rol teorisine farklı perspektifler ile yaklaşılmıştır. Biddle, rol teorisine yönelik perspektifleri beş temel başlıkta incelemiştir. Buna göre işlevsel rol teorisi, sabit bir sosyal sistemde yer alan kişilerin karakteristik davranışlarına odaklanırken, simgesel etkileşimci rol teorisi aktörlerin rollerine, sosyal etkileşim sonucu bu rollerin

gelişimine, kendilerine ve ötekine dair algılarına odaklanmaktadır (Biddle, 1986: 70, 71). Bu bağlamda simgesel etkileşimcilik, etkileşim sırasında yapanın (agent) rolleri üstlendiğini, yeniden ürettiğini ve rolleri oynadığını ifade ederken işlevsel görüşe göre roller, bazı davranışları yasaklayan bazı davranışları zorunlu kılan normatif beklentiler olarak tanımlanmaktadır (Nabers, 2011: 75). Yapısalcı görüşe göre ise, roller, uygun davranışa dair toplumun beklentileri, değerleri tarafından oluşturulan sosyal pozisyonlardır (Nabers, 2011: 75). Böylelikle yapısal rol teorisi yapıdaki diğer aktörlere yönelik aynı kalıplaşmış davranışları içeren sosyal yapıya dikkat çekmekte, örgütsel rol teorisi ise önceden planlanmış, görev odaklı hiyerarşik sistemlere odaklanmaktadır (Biddle, 1986: 73). Beklentilere neden olan sosyal koşullara, beklentilerin sosyal davranış üzerindeki etkisine ve ölçme teknikleriyle ilgilenen rol teorisi, bilişsel rol teorisidir (Biddle, 1986: 74). Buna göre, rol beklentileri ile davranışlar arasında önemli bir ilişki bulunmakta ve algılar aracılığıyla bu beklentiler değerlendirilmektedir (Nabers, 2011: 75).

Beasley, Kaarbo ve Oppermann, rol teorisinin köklerinin simgesel etkileşimciliğe uzandığını ve aktör ile diğerleri arasındaki etkileşimler aracılığıyla rollerin oluşturulduğunu ifade etmektedirler (Beasley, Kaarbo & Oppermann, 2021: 2). Dış politikada ise rol teorisi genel hatlarıyla, yapı (structure) ile yapan (agents) arasındaki etkileşimi açıklamaya dayanmaktadır (Thies & Breuning, 2012:1). Bu durumda yapan, kişiler veya gruplar halinde çalışan, temsil ettikleri devletin sosyal ve kültürel kurumları içinde yer alan dış politika karar vericileridir (Breuning, 2011: 16). Yapı ise, yapana bir yandan sınırlamalar getirirken bir yandan da var olan rolleri yeniden şekillendirebilmek için fırsatlar sunmaktadır (Breuning, 2011: 16). Aggestam, bu bağlamda dış politikada karar vericilerin, yapanın, ne tamamen özgür seçimlere sahip olduğunu ne de tamamen yapı tarafından belirlenen davranışları sergilediklerini vurgulamıştır (Aggestam, 2006: 13).. Beasley ve Kaarbo, rol teorisinin simgesel etkileşimci perspektifinden, devletlerin birbirlerinin kimlik ve anlamını inşa etmesi, yeniden yorumlamasını içeren sosyalleşmenin devlet öncesi boyutunu açıklamak için uygun olduğunu belirtmişlerdir (Beasley & Kaarbo, 2017: 5).

Rol kavramı uluslararası ilişkiler literatürüne ise ilk olarak Kalevi Holsti'nin 1970 yılında yayımladığı çalışması ile birlikte girmiştir. Holsti, dış politikanın

analizinde rol teorisinin kullanılabileceğini savunmuştur. Aynı zamanda ulusal rol kavramının dış politika kararları için belirli bir model oluşturma aracı olarak kullanılabileceğini ileri sürmüştür (Holsti, 1970: 308). Ulusal rol kavramı, sosyal psikolojideki rol teorisinin devletler arası ilişkilere uyarlanması sonucu ortaya çıkmıştır ve bu şekilde uluslararası bağlamda ele alınmıştır (Wish, 1980: 533). Bu çerçevede Holsti, karar vericilerin kendi ulusları ile ilgili algılarını ve bunun sonucunda ulusal dış politikanın öznel boyutunu incelemiştir (Aggestam, 2006: 12). Holsti, bunun için dört önemli kavram belirlemiştir. Bu kavramlardan birincisi, rol performansıdır. Rol performansı, hükümetlerin davranışlarını, uyguladıkları kararları ve eylemleri içermektedir (Holsti, 1970: 240). Holsti, kısaca bunu hükümetlerin genel dış politika davranışları olarak tanımlamıştır (Holsti, 1970: 245).

İkincisi, hükümetlerin kendilerine tanımladığı ulusal rol kavramlarını kapsamaktadır (Holsti, 1970: 240). Buna göre politika yapıcılarının devletlerine uygun genel kararlara, kurallara, eylemlere ve uluslararası sistem ile alt bölgesel sistemlerde yerine getirmesi gereken işlevlere dair yaptığı tanımlar ulusal rol kavramlarına girmektedir (Holsti, 1970: 245). Harnisch'e göre rol kavramları hem rollerin hem de bu rollerin canlandırılmasının diğer aktörlerin rolleriyle bağlantılı olduğundan tartışmalıdır, oluşan yapısal roller çevresi çeşitli sınırlar koyabilir (Harnisch, 2011: 8). Aggestam'a göre ise politika yapıcılarının bu rol kavramları içinde sosyalleşmesi, bunları içselleştirmesi ile rolün istikrarı doğru orantılıdır (Aggestam, 2006: 20). Flockhart'a göre rol performansı ve rol dizileri için beklentiler yapı ile yapan arasında, rol kavramları ise bireysel olarak yapanın içinde gerçekleşmektedir (Flockhart, 2011: 99).

Bir diğer kavram olan rol reçetesi ise, değişen ortamdan ya da dış çevreden kaynaklı oluşan farklı koşullar altında ortaya çıkmaktadır (Holsti, 1970: 240). Rol reçetelerinin kaynakları, uluslararası sistemin yapısı, değerler, genel hukuk ilkeleri, anlaşmalardan doğan kurallar ve beklentilerden oluşmaktadır (Holsti, 1970: 246). Kısaca, rol reçeteleri rollerin dış kaynaklarını oluşturmaktadır (Ovalı & Bozdağlıoğlu, 2012: 8). Ayrıca Harnisch, rol beklentilerinin karmaşık yapısına dikkat çekmiştir. Bu bağlamda rol beklentilerinin aktörler, kapsam, nitelik ve yükümlülükler bakımından farklılık gösterdiğini savunan Harnisch bunun, uygun rolün ne olduğuna dair iç beklentiler (egonun beklentileri) ve ötekinin açıkça veya

üstü kapalı beklentisini (alter beklentileri), rol içi ve roller arası çatışmaları içerdiğini belirtmiştir (Harnisch, 2011: 8). Holsti'nin belirlediği dördüncü kavram ise pozisyonudur. Eylemlerin daima bir pozisyon içinde gerçekleştiği ve bu pozisyonun da bir tür rol reçetesi sistemi olduğunu ifade etmiştir (Holsti, 1970: 240).

Le Prestre rolü diğer uluslararası aktörler tarafından tanınma ve bir ulusal kimlik anlayışı üzerine uluslararası sistemde hak iddia etmek olarak tanımlamıştır (Le Prestre, 1997: 5). Yapılan rol tanımlarının önemine vurgu yapan Le Prestre, bir dünya imajının kullanılması, beklentilere yol açması, bir durumu ve uygun seçenekleri belirlemek gibi çeşitli etkilerinin bulunduğunu belirtmiştir (Le Prestre, 1997: 5). Ulusal rol kavramlarına odaklanarak geleneksel dış politika anlayışının ötesine geçildiğini, ulusal çıkarların açıklanarak güç kavramından ayrıştırılması bakımından rollerin dış politika analizine farklı bir boyut kazandırdığını savunmuştur (Le Prestre, 1997: 5).

Walker'a göre rol teorisi temel kavramları ilişkilere dayanan, farklı analiz düzeylerinde insan davranışının dinamiklerini inceleyen bir teoridir (Walker, 2013: 10). Cantir ve Kaarbo, rol teorisi araştırmalarının uluslararası ilişkilerdeki teorik tartışmalara katkıda bulunduğunu ifade etmiştir (Cantir & Kaarbo, 2016: 4). Breuning'e göre rol teorisyenleri, realist perspektifin tamamen maddesel ve yapısal açıklamalarının eksikliğini fark ederek rol teorisini açıklamış, ancak kimliğin ve değerlerin dış politika tutumlarını açıklamaya yetmeyeceğini kabul etmişlerdir (Breuning, 2011: 25). Rol teorisi, devletlerin belirli rolleri oynayabilmek adına nesnel kapasitelerini analiz eden realizm anlayışından çok daha farklıdır (Beasley vd. 2021: 2). Aggestam da benzer bir şekilde, realist teoride aktörlerin rollerinin sistematik ve maddi kaynaklara dayalı olduğunu, Holsti'nin rol kavramını, uluslararası ilişkiler disiplindeki geleneksel rol anlayışından daha farklı bir şekilde kullandığını vurgulamıştır (Aggestam, 2006: 13). Breuning'e göre Holsti, karar vericilerin algılarını, değerlerini ve tutumlarını önemli bulması bakımından inşacılık kategorisine girmektedir, ancak bunu inşacılık uluslararası ilişkilere girmeden önce yapmıştır (Breuning, 2011: 19). Holsti'ye göre rol kavramı, bir ulusun tarihi, kültürel ve toplumsal karakteristiğinden etkilenen sosyalleşme sürecinin bir çıktısıdır (Aggestam, 2006: 13). Bu bağlamda rol teorisinin inşacılık teorisiyle benzeştiği, her ikisinin de psikoloji ve sosyolojiden yararlanarak temel kavramları oluşturduğu

görülmektedir (Breuning, 2011: 27). Buna rağmen yapı- yapan sorununu farklı ele almaları, rol teorisyenlerinin araştırmaları daha çok genelleştirme temelinde yapması ve rol teorisinin inşacılığı sistem düzeyinde analize yaptığı vurguyu eleştirmesi bakımından ayrılmışlardır (Breuning, 2011: 27).. Walker’a göre rol teorisi, bireylerden toplumlara, kurumlardan devletlere ve uluslararası kuruluşlara kadar ilişkiler aracılığıyla oluşan sistemleri analiz etmektedir (Walker, 2013: 10). Ayrıca rol teorisini diğer teorilerle ontolojik ve metodolojik açıdan karşılaştırarak rol teorisinin realist, liberal kurumsalcı, inşacı veya neomarksist yaklaşımlardan daha farklı bir şekilde yapan kavramını ele aldığı sonucuna ulaşmıştır (Walker, 2011: 281). Bu bağlamda Walker, rol teorisinin diğer teorilerden farklı olduğunu, yalnızca bir teori olmaktan çok daha öte bir sistem teorisi olduğunu vurgulamıştır.

Holsti, rol teorisinin uluslararası ilişkilerde ulusal rol kavramının tanımlanması, kaynaklarının ve bu ulusal rollerin yerine getirilmesinin analizi adına bir tür çerçeve oluşturduğunu savunmaktadır (Holsti, 1970: 246). Harnisch’e göre rol teorisi kapsamında roller farklı fonksiyonları olması nedeniyle ikiye ayrılabilir. Buna göre kimi roller bir grubu oluşturan, kurucu bir nitelikteyken kimi rollerin daha kendine özgü işlevleri vardır (Harnisch, 2011: 8).

Holsti ise rol teorisinin dış politika analizine yansımalarından doğan çeşitli ulusal rol kavramları belirlemiştir. Wish’e göre bu ulusal rol kavramları, dış politika yapıcılarının, uluslararası sistemde kendi devletlerine yönelik algıları olarak tanımlanmakta ve karar verme sürecini etkileyen ilkeleri, standartları içermektedir (Wish, 1980: 533) Bu bağlamda Holsti, devletleri kategorize edebilmek amacıyla kullanılabilecek on yedi ulusal rol kavramından bahsetmektedir. Buna göre ‘devrimin kalesi- kurtarıcı’ rolünü benimseyen devletler, dünyada gerçekleşen devrimci hareketlere liderlik etme ya da bu hareketlere destek verme, ilham kaynağı olma görevleri olduğunu savunmaktadır (Holsti, 1970: 260). ‘Bölgesel lider’ rolünü üstlenen devletler ise, belirlediği bir bölgedeki devletlerle veya diğer hareketlerle ilişkisi için kendisine özel görev ve sorumluluklar belirlemektedir (Holsti, 1970: 261). ‘Bölgesel koruyucu’ rolü de bu çerçevede bölgesel lider rolüne benziyor olsa da bazı noktalarda ayrılmaktadır. Bölgesel koruyucu rolünü farklı kılan, bir devletin, yakın çevresindeki bölgelerde koruma işlevi olduğunu vurgulamasıdır (Holsti, 1970: 261). ‘Aktif bağımsız’ rolüne sahip devletler ise hem diplomatik ve ticari ilişkileri

dünyanın çeşitli yerlerinde geliştirebilmek için aktif bir çaba göstermekte hem de bağımsızlığı, kendi kaderini tayin etme hakkını desteklemektedir (Holsti, 1970: 262). Bir diğer rol de 'kurtuluş destekçisi' rolüdür. Bu rol kapsamında devletler yurtdışındaki kurtuluş hareketlerini organize etmek veya öncülük etmek için herhangi bir resmi sorumluluk almamaktadır, kurtuluş hareketlerini açıklamalarıyla destekleyip, belirsiz önerilerde bulunmaktadırlar (Holsti, 1970: 263). 'Anti-emperyalist temsilcisi' rolünde ise emperyalizmi ciddi bir tehdit olarak algılayan devletler, kendilerini emperyalizme karşı mücadelenin temsilcisi olarak görmektedir (Holsti, 1970: 264). Dış politika hedeflerini, kendi değerlerini herhangi bir saldırıdan koruma yönünde geliştiren ve diğer devletler içindeki grupların ideolojik saflığını güvenceye almak için sorumluluklar üstlenen devletler 'inancın savunucusu' rolünü ulusal rol olarak benimsemektedirler (Holsti, 1970: 264). 'Arabulucu- bütünleştirici' rolünde devletler, diğer devletler veya gruplar arasında yaşanan çatışmalarda tarafların uzlaştırılmasına yardım ederek, bu konuda sorumluluk üstlenmektedir (Holsti, 1970: 265). 'Bölgesel alt sistem işbirlikçisi' rolü ise arabulucu rolünden daha farklı bir yapıya sahiptir. Sadece çatışma alanlarında değil, daha geniş kapsamlı bir şekilde devletlerle iş birliği kurmayı hedeflemektedir (Holsti, 1970: 265). Bir diğer rol 'geliştirici' rolüdür. Bu rolü benimseyen devletler, az gelişmiş devletlere yardım etmeyi kendileri için bir görev edinmiştir (Holsti, 1970: 266). 'Köprü' rolü ile ise farklı kültürden insanlar arasında bir tür iletişim kurmayı amaçlamaktadır (Holsti, 1970: 267). Bir devletin başka bir devlet politikalarını belirli bir taahhüt karşılığında desteklediği durumlarda ise 'sadık müttefik' rolünün varlığı görülmektedir (Holsti, 1970: 267). 'Bağımsız' rolünü benimseyen devletler, dış politika kararlarını diğer devletleri desteklemek adına değil, kendi çıkarları doğrultusunda vermektedir (Holsti, 1970: 268). Uluslararası sistemde bazı devletler 'örnek' rolünü üstlenmiştir. 'Örnek' rolü, çeşitli iç politikaların uygulanması aracılığıyla uluslararası sistemde itibar ve etki kazanmayı amaçlamaktadır (Holsti, 1970: 268). 'İç gelişimci' ise, bir devletin, uluslararası ekonomik veya teknik iş birlikleri dışında uluslararası sistemden ziyade iç gelişim sorunlarıyla ilgilenmesini ifade etmektedir (Holsti, 1970: 269). Bu rolü oynayan devlet böylelikle uluslararası sistemdeki sorumluluklarını en aza indirgemeyi amaçlamaktadır. 'İzole' bir rol ise iç gelişimci rolünün bir ileri versiyonu olarak ortaya çıkmaktadır. Kendisi için 'izole' bir rol benimseyen devlet,

dış müdahaleleri tehdit olarak algılamakta ve konu fark etmeksizin her alanda dış teması asgari seviyede tutmayı hedeflemektedir (Holsti, 1970: 270). Diğer taraftan 'korunan' devletler, bu korumayı diğer devletlerden talep etmektedirler. Bu kapsamda diğer devletlerin savunma sorumluluğu altında olduklarını vurgulamakta, ancak kendileri bir yükümlülük üstlenmemektedir (Holsti, 1970: 270). Holsti, devletlerin benimsedikleri rolleri genel hatlarıyla bu on yedi rol kavramı çerçevesinden değerlendirmektedir. Ancak uluslararası sistemdeki devlet rollerinin bu on yedi rol ile sınırlandırıldığını söylemek pek doğru bulunmamaktadır. Bu bağlamda belirli bir kategoriye girecek kadar büyük olmayan rolleri Holsti, diğer roller kapsamında ele almaktadır (Holsti, 1970: 271).

Holsti'nin rol teorisine yönelik çalışmalarından sonra ise literatür, ulusal rol kavramlarının kaynaklarını ve bunların dış politika davranışları üzerindeki etkisine odaklanmıştır (Thies & Breuning, 2012: 2). Son yıllarda hem dış politika analizi hem de bir uluslararası ilişkiler teorisi olarak geliştirilen rol teorisi, rol değişimlerini, birden fazla rol içeren karmaşık rol setlerini ve özellikle Soğuk Savaş sonrası değişen koşullarda bu rol setlerin istikrarını analiz etmeye başlamıştır (Harnisch, 2011: 7). Harnisch'e göre günümüzde rol teorisi çalışmaları ulusal rolleri şekillendiren elementler doğrultusunda farklılaşmaktadır. Örneğin Amerikan rol teorisyenleri aktörün maddi ya da kavrama özelliklerine odaklanırken Avrupalı rol teorisyenleri dil ve sosyal etkileşime odaklanmaktadır (Harnisch, 2011: 7). Benzer bir şekilde Amerikan rol teorisyenleri, rollerin istikrarlı oluşunu eylemlerin nedeni olarak görürken, Avrupalı rol teorisyenleri rollerin eylem için bir tür neden oluşturduğunu savunmaktadır (Harnisch, 2011: 7). Ancak tüm teorisyenler, uluslararası ilişkilerde rollerin diğer roller olmadan düşünülemeyeceği konusunda hemfikirdir (Harnisch, 2011: 7).

Cantir ve Kaarbo'ya göre literatürdeki araştırmalar giderek aktörlerin rollerine dair öz tanımlamaları, rollerin yapısal kökenleri, yapı ile yapan arasındaki etkileşim süreçleri, bir aktörün sahip olduğu rol sayısı, rol çatışmaları ve bunun dış politika yansımalarına doğru evrilmiştir (Cantir & Kaarbo, 2016: 3). Wish, devletlerin ulusal rollerini belirlemesinin ardındaki motivasyonları dört şekilde sınıflandırmıştır. Buna göre karar vericiler devletlerin ulusal rollerini bireysel, iş birlikçi, rekabetçi ya da karışık (hem iş birlikçi hem rekabetçi) motivasyonlardan dolayı belirlemektedir

(Wish, 1980: 538). Diğer taraftan ulusal roller statüye veya sorunlu alanlara göre de kategorize edilebilmektedir. Bu bağlamda Wish, ulusal rol kavramları için beş farklı etmen belirlemiştir. Ulusal roller ideolojik, ekonomik, siyasi, bölgesel ve evrensel konuların önemine göre tanımlanmaktadır (Wish, 1980: 539). Ulusal rol kavramlarının boyutları bir devletin uluslararası katılımı, düşmanlık düzeyi, eylemlerinin bağımsızlığı ve kaynak vaatlerini etkilemektedir (Thies, 2009: 17). Hermann ise dış politika davranışlarıyla ilgili önemli etkiye sahip dört özelliğin altını çizmiştir. Bu özellikler inançlar, dürtüler, karar tarzı ve kişilerarası tarz olarak belirtilmiştir (Hermann, 1980: 8). Özdamar ve Akbaba da yaptıkları çalışmada din faktörünün de ulusal rol kavramında etkili olabileceğini ortaya koymuştur. Buna göre dinin bireysel ve ortak kimliğin bir parçası olarak inananların algılarını ve dünya görüşlerini şekillendirebileceğini, rol kavramlarının bir tür düşünsel kaynağı olarak dış politika analizinde önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır (Akbaba & Özdamar, 2019: 15, 18).

Holsti, devletlerin sadece tek bir görevi olduğu, tek bir rol oynadığı görüşe ise karşı çıkmakta, yaptığı çalışmada devlet başına rol sayısını ortalama 4.6 rol olarak belirlemektedir (Holsti, 1970: 277). Devletlerin oynadığı rol sayısının, uluslararası ilişkilerdeki etkinliği konusunda bir fikir verdiğini de ayrıca vurgulamıştır. Buna göre bir devletin benimsediği rol sayısı ile uluslararası ya da bölgesel etkisinin doğru orantılı olduğunu belirtmiştir. Literatürde bir devletin büyüklüğünün ya da küresel sistemdeki konumunun rol kavramında önemli bir etken olduğu yönündeki çoğu görüşün aksine Breuning, dış politikada rol kavramlarının büyüklüğe göre belirlenemeyeceğine inanmaktadır (Breuning, 2011: 18). Ancak Holsti, yaptığı analizde de büyük güçlerin, en az beş ve hatta daha fazla role sahip olduklarını ortaya koymuştur (Holsti, 1970: 284). Buna ek olarak korunan, izole gibi rolleri pasif; devrimin kalesi, bölgesel lider gibi rolleri ise aktif roller olarak ikiye ayırmıştır. Birçok aktif role sahip devletlerin, az ve pasif rolleri tercih eden devletlerden daha fazla uluslararası sisteme ve alt sistemlere dahil olduğu sonucuna varmıştır (Holsti, 1970: 288).

Beasley ve Kaarbo, farklı egemenlik anlayışlarının uluslararası sistemdeki rolleri şekillendirdiğini savunmuştur (Beasley & Kaarbo, 2017: 6). Öyle ki Holsti'nin belirlediği ulusal rol kavramlarının çoğunun devletlerin kapasite ya da

özelliklerinden ziyade egemenlik anlayışlarından türediğini iddia etmişlerdir (Beasley & Kaarbo, 2017: 6). 2021 yılında yapılan çalışmada rol teorisinin devletlerin ve diğer siyasi aktörlerin etkinliğini sorgulaması, egemenlik inşasını farklı bir perspektif ile ele alması bakımından aydınlatıcı olduğunu vurgulamışlardır (Beasley vd. 2021: 2-3). Bu bağlamda egemenlik ile uluslararası ilişkilerdeki roller arasında yakın bir ilişki olduğunu açıklamışlardır. İlk olarak egemen rolün değeri ve anlamı üzerine tartışma, egemenliğin ego ve alter için belirli bir dış politika rolüyle bağdaştırılması ve uluslararası sistemdeki geçerli egemenlik değerlerine meydan okunması şeklinde dört farklı unsurda rol teorisinin görüldüğünü belirtmişlerdir (Beasley vd. 2021: 3).

Bazı durumlarda bu rol kavramlarının, dış politika kararlarını tahmin etmesi zorlaşmaktadır. Holsti, bu durumları, kavramların hızla değiştiği, güçsüzleştiği ya da belirsizleştiği durumlar olarak belirlemiştir (Holsti, 1970: 299). Uluslararası ilişkilerde zayıf bağları olan yeni devletlerin liderliği, dış ortamda benzeri görülmemiş bir durumun ortaya çıkması ya da bir devletin seçtiği rollerin kendi içinde uyumsuz olarak çatışması dış politika kararlarının öngörülebilirliğini azaltmaktadır (Holsti, 1970: 299, 301).

Holsti, iç ve dış koşulların, politika yapıcılarının geleneksel rolleri yeniden değerlendirmesine ve yeni roller benimsemesine yol açtığını ifade etmiştir (Holsti, 1970: 294). Harnisch ise, çalışmasında rol değişikliklerinin, ülke içinde yoğun tartışmalara neden olabileceğini vurgulamıştır (Harnisch, 2011: 14). Dünya siyasetinin giderek kurumsallaşmasının ve demokratikleşmenin uyumlu rol grupları üzerinde etkisi olduğunu belirten Harnisch, sosyal kurumların farklı yoğunluklarda ve içeriklerde olmasının rol bağlılığı ve uyumunda değişim yarattığını savunmaktadır (Harnisch, 2011: 14). Bir başka deyişle, dış politikanın giderek demokratikleşmesi, iletişim yoluyla ikna edilmesi ve sosyalleşme rol değişikliğinin en önemli sebepleri arasında yer almaktadır (Harnisch, Frank & Maull, 2011: 253). Buna ek olarak rol kavramı ve rol performansı arasındaki boşluk da rol değişiklikleriyle sonuçlanmaktadır (Harnisch vd. 2011: 254). Bu bağlamda ulusal rol kavramlarının bir devletin içinde bulunduğu sosyal düzeni, bu rol kavramları içindeki gerilimin ise dünya siyasetindeki sosyal katmanları yansıttığını ifade etmiştir (Harnisch, 2011: 15).

Dış politikada yaşanan değişimlerde en önemli etkenler arasında rol çatışması yer almaktadır (Aggestam, 2006: 23). Biddle'a göre rol çatışması, bir davranış için iki ya da daha fazla uyumsuz beklentinin olması sonucunda doğmaktadır (Biddle, 1989: 82) Walker'a göre rol çatışması kavramı, belirlenen rol kavramı ile oynanan rol arasındaki uyumsuzluğu ifade etmektedir (Walker, 1981: 275). Ayrıca Walker, bir ya da daha fazla hedefe yönelik tanımlanan çoklu rol kavramları rol rekabetine veya rol çatışmasına yol açtığına dikkat çekmektedir (Walker, 1981: 275). Beklentiler yerine getirilse de bazı durumlarda rol çatışması görülmektedir. Bunun nedenleri, rol belirsizliği, birden fazla rolün birbirine tam anlamıyla bağlanmaması, rol devamsızlığından, fazla rol yüklenmesinden veya kimliklerin değişken ve tamamlanmamış yapısından kaynaklanabilir (Nabers, 2011: 76). Rol çatışması, ötekinin liderden beklentilerinde tutarsızlık olduğunda ya da liderin kendi fikirleri, çevrenin beklentilerinden ayrıştığına ortaya çıkmaktadır (Nabers, 2011: 76). Aggestam da buna ek olarak, rolün birden fazla kaynağının olması ve durumsal bağlama, zamana karşı duyarlı olmasının rol çatışmasında ve dolayısıyla dış politika değişimlerinde önemli payı olduğunu vurgulamaktadır (Aggestam, 2006: 23). Bu kapsamda genel hatlarıyla rol çatışması, ulusal rol kavramları ile dışardan belirlenmiş rol beklentileri arasındaki uyumsuzluktan, bir durum için belirlenmiş iki rol reçetesinden ya da aynı role sahip unsurlar arasındaki çatışma olarak tanımlanmaktadır (Cantir & Kaarbo, 2016: 5). Holsti'ye göre ulusal çıkarlarla, anlaşmalar gibi çeşitli yollarla oluşturulan davranış normları arasında bir çatışma olduğunda, ulusal çıkarlara öncelik verilmektedir (Holsti, 1970: 243). Bu da devletler için ulusal çıkarların büyük bir önemi olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle, devletlerin kendilerine biçtikleri rolün daha üstün olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle, uluslararası çatışmalarda devletlerin kendilerine tanımladıkları ulusal rol, dışardan kendilerine biçilen rolden öncelikli olduğu ortaya çıkmaktadır (Holsti, 1970: 243).

Beasley, Kaarbo ve Oppermann, rol değişikliklerinin egemenlik endişeleri ile ilgili olabileceğini açıklamıştır. Bu nedenle egemenlik kaynaklı rol değişikliklerine şüpheci bakılabileceğini ve dış politika rollerine dönüştürülmesinin önüne geçilebileceğini vurgulamıştır (Beasley vd. 2021: 9). Egemenlik dış politikaya ise çeşitli şekillerde yansımaktadır. Sömürge sonrası devletlerin egemenlik değerlerinin,

bağımsız dış politika anlayışlarının sömürgeci devletlere karşı dengelemek veya savaş sonrası mağlup devletlerin başkaları tarafından kısıtlanan rollerini değiştirmek istemelerinde egemenlik kavramının önemi görülmektedir (Beasley vd. 2021: 9). Öte yandan egemenlik kavramı küçük devletlerin rol değişim talebinde de ortaya çıkmaktadır. Egemenliğin devlet büyüklüğüyle ilişkili olması, küçük devletlerin rol değişimini zorlaştırmaktadır (Beasley vd. 2021: 9). Ayrıca devletlerin çeşitli uluslararası kuruluşlara, ittifaklara katılmasının ardında da egemenlikle ilişkili yeni roller aramaları vardır (Beasley vd. 2021: 9). Böylelikle yapılan analizler rol değişiminde egemenlik meselelerin etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Harnisch'e göre rollerdeki veya rol gruplarındaki değişimler hem rol oynama hem de kimlik oluşumu için önemli etmenlerdendir (Harnisch, 2011: 9). Bu değişimler iki şekilde görülmektedir. Bunlardan ilki uyumdur. Rol uyumu, bir rolü oynarken strateji ve araçlarda oluşan değişimleri içermektedir (Harnisch, 2011: 10). İkincisi ise öğrenmedir. Öğrenme, çeşitli tecrübelerden yararlanılarak yapılan gözlem ve yorumlamalar sonucunda bir inancın değişmesi ya da yeni inançların, becerilerin, yöntemlerin geliştirilmesini ifade etmektedir (Harnisch, 2011: 10). Bu öğrenme durumu, simgesel etkileşimcilik aracılığıyla gerçekleşen rol üstlenme süreci tamamlandığında ortaya çıkmaktadır (Harnisch, 2011: 11). Harnisch'e göre, öğrenme rol üstlenme sürecinin, ötekine karşın konumlandırılan benlik algısı ile bireysel eğilimlerin dönüşmesi, yani, dışardan algılanan benliğin içselleştirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Rol üstlenme yüksek derecede öznelarasılık olduğunu varsaymaktadır (Aggestam, 2006: 16). Walker ise rol üstlenme ve rol yapmayı, ego ve alterin birbirleriyle kimlikleri, beklentileri, çıkarları ve kapasiteleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunması olarak tanımlamaktadır (Walker, 2013: 12).

Cantir ve Kaarbo, devletler için ulusal rol kavramı belirlenirken her zaman fikir birliği içinde olmayabileceğini savunmuştur. Bu çerçevede rol çatışması konusunda siyasi partilerin, bürokratik kurumların, kamuoyunun ve elitlerin de etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır (Cantir & Kaarbo, 2016: 6). Ovalı ve Bozdağlıoğlu da (2012: 11), hangi rol anlayışının dış politika söylemine ve hareketine hükmedeceği sorusunun, farklı rol anlayışına sahip farklı siyasi aktörler arasındaki iç güç mücadeleleri ile yanıt bulunduğunu belirtmiştir. Cantir ve Kaarbo (2016: 6) da, rol çatışmasının tüm bu aktörler arasındaki rekabet veya çatışmayı içerdiğini

vurgulamışlardır. Çalışmalarında, devletlere uluslararası sistem içinde uygun bir rol seçme konusunda elitlerin ve halkın fikir ayrılığına düşebileceklerini ifade etmişlerdir (Cantir & Kaarbo, 2012: 11). Liderler ile halk arasında belirli konularda kopukluk olması dış politika yönelimlerinde de kopukluğa yol açmaktadır (Cartir & Kaarbo, 2012: 11). Buna ek olarak parlamenter demokrasilerde, siyasi partilerdeki rol çatışmalarının koalisyon hükümetleri kurulması ile dış politikaya yansıyabileceğini öne sürmüşlerdir (Cantir & Kaarbo, 2012: 14). Koalisyon hükümetlerinin dış politikadaki fikir ayrılıklarının önemli bir nedeni farklı ulusal rol kavramını benimsemektir (Cantir & Kaarbo, 2012: 14). Ayrıca dış politikada kararların küçük bir grup tarafından verildiği göz önünde bulundurulursa, bu grubun fazla uzlaşmacı ya da fazla çatışmacı olması da dış politikada belirlenen rol üzerinde etkindir. Bu bağlamda küçük gruplar içindeki rol çatışmalarına odaklanmak, genel olarak rol çatışmalarını inceleyebilmek adına büyük önem taşımaktadır (Cantir & Kaarbo, 2012: 16).

Literatürde rol teorisine yönelik eleştiriler de yapılmıştır. Le Prestre, rol kavramının çok sayıda tanımının olması nedeniyle dış politika analizinde tam olarak anlaşılamadığını, etkilerinin belirsiz olduğunu savunmuştur (Le Prestre, 1997: 3). Bu belirsizlik ve kesin olmayan sonuçlar, analistleri diğer yaklaşımlara veya rol ve davranış arasındaki ilişkiyi açıklama amacıyla yeni teori oluşturmaya yönlendirmektedir (Le Prestre, 1997: 5). Thies ise buna ek olarak rol teorisinin ayrıntılı ve geniş kavramsal dilinin dış politika analizinde kullanımını zorlaştırdığını, büyük ölçüde sosyolojiden uyarılma olduğundan dış politika analizine çok erken girmiş olabileceğini savunmuştur (Thies, 2009: 34). Ayrıca Thies, rol teorisinin kullanıldığı analiz düzeyleri ile ilgili karışıklık olduğunu ifade etmiştir (Thies, 2009: 34). Oysa rol teorisi tüm analiz düzeylerinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda rol teorisi birden fazla analiz düzeyinde ve yapı- yapan ayrımını incelemede önemli bir köprü görevi görmektedir (Thies, 2009: 34). İnşacılık teorisi ve sosyolojiden yararlanarak oluşturduğu kimlik kavramı da rol teorisini olumsuz etkilemiştir (Thies, 2009: 35). Rol teorisine yönelik literatürdeki katkıların çoğunun yeterince niceliksel olmaması, bir literatür olarak birbirleriyle bağlantılı olmaması ve ne rol teorisi ne de diğer teorilerin önermelerinden yararlanamaması bakımından da eleştirilmektedir (Thies, 2009: 35). Aynı zamanda rol teorisinin sosyal ideolojileri nesnel bir kalıba

dönüştürmesi, genelleme yapması de eleştiri konusu olmuştur (Jackson, 1998: 51). Rol teorisi, sosyal bütünlüğü ve iktidarın ortaya koyduğu sosyal normları korumaya çalışan muhafazakar ideolojiye destek olduğu yönünde de eleştirilmektedir (Jackson, 1998: 51). Ayrıca sosyalleşme sürecini de yetersiz açıkladığı konusunda da eleştirilmektedir (Jackson, 1998: 54).

Tüm bu eleştirilere karşın rol teorisinin uluslararası ilişkiler ile dış politika analizi arasında daha fazla bütünleşme sağlamaktadır (Thies, 2009: 36). Wish yaptığı analiz sonucunda farklı dönemlerde ve farklı uluslararası sistem içinde olmalarına rağmen bir devletin liderleri arasında diğer devlet liderleri ile olandan daha fazla benzerlik olduğu ortaya çıkmıştır (Wish, 1980: 546). Bu da dış politikada rollerin belirli bir model oluşturması bakımından rol teorisinin önemini göstermektedir. Literatür genel hatlarıyla analiz edildiğinde rol teorisi çerçevesinde rol tanımlamaları, rol çatışması ve rol değişimlerinin ne ifade ettiği, kaynağının ne olduğu yönünde çeşitli görüşlerin olduğu görülmektedir. Holsti'nin 1970 yılındaki ilk girişiminden itibaren her bir araştırmacı rol teorisini farklı bir perspektiften inceleyip çalışmalarına uyarlamıştır. Yapılan eleştirilerin rol teorisi literatürünü geliştirmeye açık bir literatür olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda rol teorisi dış politika analizine farklı bir derinlik katarak uluslararası ilişkiler literatürünü zenginleştirmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANALİZ

4.1. OBAMA DÖNEMİ TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKALARI:

Barack Obama, 11 Eylül saldırılarını yaşayan, terörle küresel savaşı ortaya çıkaran ve terörle mücadelede sert politikalar izleyen George Bush'tan başkanlığı 2009 yılında devralmıştır. ABD terörle mücadele politikaları bölümünde de detaylı bir şekilde incelendiği üzere, Obama başkan seçilirken Bush'un sert terörle mücadele politikalarını eleştirmiş, bunu devam ettirmeyeceğine dair çeşitli sözler vermiştir. Dünya üzerindeki ABD algısını yeniden şekillendirmeyi ve daha yumuşak politikalar izlemeyi hedeflemiştir. Ancak kendi dönemi içerisinde de önemli terör olayları yaşanmıştır. Irak ve Afganistan'da yaşanan savaş, Usame Bin Laden'in öldürülmesi, IŞİD'in ortaya çıkması gibi dönemin öne çıkan olayları incelenerek Obama'nın konuşmaları analiz edilecektir. Bunun için Obama'nın başkan olduğu 2009-2017 yılları arasında yaptığı terörle mücadeleye dair çıkarımlarını görebileceğimiz 6 konuşması ele alınmıştır. Bu konuşmalar sırasıyla, açılış konuşması (2009), Kahire konuşması (2009), Afganistan ve Pakistan'ı konu alan ulusa sesleniş konuşması (2009), Usame Bin Ladin'in öldürülmesi üzerine yapılan ulusa sesleniş konuşması (2011), Milli Savunma Üniversitesi'nde yaptığı açıklamalar (2013), IŞİD'i gündemine alan ulusa sesleniş konuşması (2015) olarak belirlenmiştir. Konuşmaların belirlenmesinde Obama döneminde ön plana çıkan olaylar temel alınmıştır. Aynı zamanda üstlenilen rollerin ve izlenen politikaların dönüşümünün daha doğru analizini yapabilmek adına başkanlık döneminin farklı yıllarında yaptığı konuşmalara yer verilmesi için özen gösterilmiştir. Bu bağlamda yapılacak olan söylem analizinde 1970 yılında Holsti'nin dış politika analizinde ilk kez kullandığı rol teorisinden yararlanılacaktır. Rol teorisi çerçevesinde Obama'nın söylemleri incelenerek tercih ettiği kelimeler, yaptığı benzetmeler, yaptığı ben ve öteki ayrımı ile ulusu adına hangi rolleri benimsediği açıklanacaktır. Başkanlık dönemi içinde

başlangıçtaki hedeflerini ne derece başardığı, ilk olarak belirlediği rolün zamanla değişip değişmediği değerlendirilecektir. 2009'dan 2017'ye kadarki süreçte rol değişiminin hissedildiği, daha agresif rollere geçiş yapıldığı gözlemlenen konuşmaları ele alınacaktır. Çalışmanın bu bölümünde önce Obama'nın başkanlık dönemindeki önemli olaylara kısaca göz atılacak, daha sonra söylemleri rol teorisi perspektifinden analiz edilecektir.

4.1.1. Obama Dönemi (2009 – 2017):

Barack Obama, 2009 yılında başkanlık koltuğuna oturmuştur. Bush döneminin 'teröre karşı savaş' mantığı ile şekillenen bir çevrede başkanlık yapan Obama, başkanlık yarışı sırasında dahi Bush döneminin politikalarını eleştirmiştir. 'Teröre karşı savaş' ifadesini kullanmayı reddetmiş, sert askeri müdahalelerden ziyade diplomasi ve çok taraflılığın önemini vurgulamıştır. Bu şekilde dış politikada daha barışçıl ve neoliberal politikalar sergileyerek Bush döneminden tamamen farklı bir anlayış ile ilerleyeceğinin sinyallerini vermiştir. Bu da ABD'nin bir önceki dönemden farklı bir rol ile dünya sahnesinde yer alacağını göstermiştir.

Başkanlığının ilk yıllarında ileri sorgulama tekniklerini uygulamadan kaldıran emri vermesi, Guantanamo Körfezi gözaltı kampının bir yıl içinde kapatılması kararı, Rusya ile gergin ilişkilere yeni başlangıç, Kahire'de Müslümanlara ithafen yaptığı konuşma ile değişim için gerekli adımları atmaya başlamıştır ('Barack Obama', Britannica). Bush döneminin beraberinde getirdiği sert politikalar ve çizilen ABD imajını yeniden düzeltileceğine dair inançları artırmıştır. Bu çabaları ile daha başkanlığının ilk döneminde Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüştür (a.g.e).

17 Aralık'ta Tunus'ta bir gencin kendisini yakmasıyla başlayan ve giderek tüm Arap dünyasına yayılan eylemler dünyanın gündemine oturmuştur. Çoğu ülkeyi derinden etkileyen bu olaylar 'Arap Baharı' olarak adlandırılmıştır. ABD başkanı Obama ise Arap Baharını, 'bölgeyi değiştirmek için bir fırsat' şeklinde değerlendirmiştir (Rodrigues, 2017). Muammer Kaddafi, yönetime karşı isyan edenlere karşı askeri güç kullanmaya başladığında, ABD ve Avrupa'dan oluşan koalisyon savaş uçakları ve füzelerle insani felaketi önlemeye çalışmıştır ('United States', Britannica). Bu olaya askeri müdahale ile yanıt vermiş ancak yine de tepki vermekte geç kaldığına yönelik eleştiriler de almıştır.

Irak ve Afganistan’da ise yıllardır süren savaş devam ederken Obama, birliklerini geri çekme, askeri sayıyı azaltma sözü vermiştir. Ancak Afganistan’da Taliban’ın tekrar canlanmaya başlaması sonucu ordu, Obama’dan asker sayısını artırmasını istemiştir (‘Barack Obama’, Britannica). Bunun üzerine Obama, Afganistan’a ek 30.000 asker daha göndermiş ve bu bağlamda çeşitli eleştirilerin hedefi olmuştur (a.g.e). Ayrıca Irak ve Afganistan’ın da ötesinde Obama, Pakistan, Somali, Yemen ve Libya’da sadece karada yerel güçlere destek vermiş, bununla da kalmayarak terörle mücadele politikalarını insansız hava araçları (drone) saldırıları ve özel operasyonlara kadar genişletmiş ve kurumsallaştırmıştır (Ackerman, 2016).

Mayıs 2011’e gelindiğinde 11 Eylül saldırılarının sorumlusu olarak görülen El Kaide lideri Usame Bin Laden, Pakistan’da ABD tarafından düzenlenen bir operasyon ile öldürülmüştür. Bu gelişme, Obama döneminin en elle tutulur sonucu olarak nitelendirilmiştir. Obama da söylemlerini yumuşatmış olmasına rağmen ‘teröre karşı savaş’ çerçevesinde devam etmiş ve Bin Laden’in öldürülmesini ‘en büyük başarısı’ olarak görmüştür (Falk, 2016). 2011’in sonlarında ise Obama, Irak Savaşı’nın bittiğini duyurmuş ve ABD askerlerini Irak’tan geri çekmeye başlamıştır. Yıllardır süren bu savaşın kazanılıp kazanılmadığı ise tartışma konusu olmuştur.

Obama, 2012’de yapılan seçimlerde rakibini geride bırakarak tekrar başkan seçilmiştir. Obama dönemi boyunca yerel seviyede çokça saldırı yaşanmış, masum insanlar hayatını kaybetmiştir. Özellikle ırkçılık nedeniyle birçok siyahi birey, ABD polisi tarafından öldürülmüştür. Obama bunların çoğuna kayıtsız kalmamış, hayatını kaybeden her insan için üzüntüsünü sıklıkla dile getirmiştir.

Obama’nın 2.kez başkan olarak seçildiği dönemde terörizm kapsamında yaşanan en önemli olaylardan biri IŞİD’in yükselişi olmuştur. Tüm dünyaya endişe veren bu olay, terörle mücadele ve güvenlik politikalarını şekillendirerek ülkelerin gündemine oturmuştur. 2013 yılında El Kaide’den ayrılan IŞİD, özellikle Suriye ve Irak’ta ilerlemeye başlamıştır. Ülkenin önemli doğal kaynaklarını ele geçirmiş, saldırılar ve katliamlarla bir çok bölgede hakimiyet sağlamıştır. 2014 yılında ABD’li gazeteci James Foley’i öldürdükleri videoyu yayınladıktan sonra, Obama yönetimi IŞİD’in karşısında duracaklarını resmen bildirmiş ve IŞİD’e karşı saldırı emri vermiştir.

2014 sonunda Obama, Afganistan’da ABD misyonunun tamamlandığını belirtmiş ve birliklerini geri çekme kararı vermiştir (Rodrigues, 2017). Tıpkı Irak’taki gibi ABD güçleri, Afgan topraklarını yavaş yavaş halkına bırakarak, Afgan güçlerine eğitim vererek geri çekilmenin tamamlanacağı dile getirilmiştir.

Obama döneminin bir diğer önemli gelişmesi ise yıllardır ABD ile gergin ilişkilere sahip olan İran’la anlaşmaya varılmasıdır. ABD, İran’ın nükleer silah kullanımını ekonomik ambargolar ile kısıtlamaya çalışmış ve yıllar sonra bu çabasının sonucunu almıştır. 2016’da ABD, BM Güvenlik konseyinin diğer daimi üyeleri (Çin, Fransa, Rusya, İngiltere) ve Almanya’nın İran’a karşı ekonomik yaptırımların kaldırması karşılığında İran, nükleer programına sınırlamalar getirmeyi kabul etmiştir (‘Barack Obama’, Britannica).

Obama döneminin terörle mücadele politikalarını biçimlendiren, uluslararası çapta etkiye sahip olan olayların çerçevesi bu şekilde çizilebilir. Genel hatlarıyla bakıldığında çoğu başkan gibi Obama’yı da yalnızca başarılı ya da başarısız olarak nitelendirmek mümkün görünmemektedir. Obama döneminin olumlu ve olumsuz yanlarını inceleyen BBC haberine göre (20 Ocak 2017), Obama, gerek iş gerekse özel yaşamında saygın bir başkanlık dönemi geçirmiştir. Başkanlık koltuğuna oturduğunda kriz içinde olan ABD ekonomisini canlandırmış ve işsizlik oranını düşürmüştür (BBC, 2017). Sağlık reformu yasası (obamacare) ile sağlık sigortası bulunmayan kişilere yardım etmiş, LGBTQ bireylerine haklar vererek eşcinsel evliliğin önündeki engelleri kaldırmıştır (a.g.e.). Ayrıca Obama döneminde iklim krizine her fırsatta dikkat çekilerek 2015’de imzalanan BM İklim Değişikliği Anlaşması’na önderlik edilmesi önemli gelişmelerden sayılmaktadır (a.g.e). Bunlara ek olarak Usame Bin Ladin’in öldürülmesi, İran’a uygulanan yaptırımlar aracılığıyla anlaşmaya varılması ile Küba ile ilişkilerin normalleşmesi Obama yönetiminin en önemli olumlu gelişmesi olarak görülmüştür (a.g.e).

Ancak değişim vaadiyle başkanlığa gelmesine rağmen, Bush’un ‘teröre karşı küresel savaş’ politikalarını devam ettirmesi, insansız hava araçları saldırılarını artırması açısından hayal kırıklığı olmuştur (a.g.e). Obama, Bush döneminin aşırı müdahaleci politikalarını da eleştirerek mümkün olduğunca bu politikaları uygulamaktan kaçınmıştır (a.g.e.). Ancak bu kez de Arap Baharı’nın ardından Libya’ya barış gücü göndermeyi reddetmesi, Afganistan’a ek asker gönderiminin geç

yapılması nedeniyle ABD'nin müdahalede geç kaldığı belirtilerek eleştirilerin odağı olmuştur (a.g.e.). Benzer bir biçimde Irak'tan askerlerini çekerek IŞİD'in yükselmesine ve Suriye iç savaşına müdahaleden kaçınarak Rusya'nın bölgedeki etkinliğini artırmasına yol açtığı gerekçesiyle de eleştirilmiştir (a.g.e.). Bu bağlamda Obama yönetiminin özellikle terörle mücadele politikaları ve uluslararası krizlere verdiği tepkiler olumsuz karşılanmıştır.

4.1.2. Obama Dönemi: Söylemlerin ve Rollerin Dönüşümü

Barack Obama, başkanlığı süresince yaşanan olaylar ve verdiği karşılık incelendiğinde hem olumlu hem olumsuz birçok sonuca imza atmıştır. Literatürde bu bağlamda çeşitli görüşler olsa da Obama'nın Bush politikalarını eleştirerek değişim ve 'evet, yapabiliriz!' (Yes, we can!), sloganı ile başkanlığı kazandığı oldukça nettir. Neoliberal bir lider olarak Obama, demokrasi, çok taraflılık, iş birliği, hukukun üstünlüğü ve askeri güç kullanımı yerine diplomasi vurgusu yapmıştır. Neoliberalizmin gerektirdiği tüm bu unsurların altını çizen Obama'nın büyük ölçüde verdiği sözleri yerine getirmede veya getiremediği görülmüştür. ABD için biçtiği rol de tıpkı uyguladığı politikalar gibi değişim göstermiştir. Söylem analizi ile Obama dönemine ışık tutularak bu değişimin görülmesi mümkündür. Çalışmanın bu bölümünde Obama'nın açılış konuşması (2009), Kahire'de Müslüman topluma yönelik yaptığı meşhur konuşma (2009), Afganistan ve Pakistan ile ilgili yaptığı ulusa sesleniş konuşması (2009), Bin Ladin'in öldürülmesi üzerine ulusa sesleniş konuşması (2011), Milli Savunma Üniversitesi'nde yaptığı konuşma (2013), IŞİD ile ilgili ulusa sesleniş konuşması (2015) analiz edilmiştir. Obama'nın, uluslararası düzeyde büyük etkiye sahip bu konuşmalarında kullandığı kelimeler ve benzetme biçimleri, ABD'yi ve diğerlerini konumlandırma şekli, üslubu incelenmiştir. Bu çerçevede söylemleri aracılığıyla ABD için hangi rolü biçtiği, bunu hangi ifadeler aracılığıyla yaptığı açıklanarak Obama döneminin değişen politikaları ve değişen rollerine farklı bir perspektiften bakılmıştır.

Bu analiz için öncelikle 2009 yılında yaptığı başkanlık konuşması incelenecektir. Bu konuşmada Obama'nın ABD değerlerine vurgu yaptığı ve terörle

m¼cadele kapsamında sert politikalar yerine m¼tfeviklerle iş birliği halinde çalışmayı tercih edeceğinin sinyallerini verdiği g¼r¼lmektedir.

“Hatırlayın, ¼nceki nesillerimiz, kom¼nizmi ve faşizmi f¼zeler ve tanklarla değil, sağlam ittifaklarla ve kalıcı inançlarla da yenmişti. G¼c¼n, tek başına bizi korumaya yeterli olmayacağının ve bize istediğimizi yapma ¼zg¼rl¼ę¼ vermediğinin farkındaydılar. G¼c¼m¼z¼n ihtiyatlı kullanılarak b¼y¼d¼ę¼n¼; g¼venlięimizin haklı devamızdan, ¼rnek oluşumuzdan ve alakg¼n¼ll¼l¼ę¼m¼zden kaynaklandığını biliyorlardı. Ve bizler bu mirasın bekileriyiz. Bu ilkeler rehberliğinde uluslararası alanda daha fazla çaba, daha fazla iş birliği ve anlayış gerektiren tehditlerle bir kez daha karşı karşıya kalabiliriz. Sorumlu bir şekilde Irak’ı halkına bırakmaya, Afganistan’da zor kazanılmış barışı tesis etmeye başlayacağız. Eski dostlarımız ve eski d¼řmanlarımızla birlikte n¼kleer tehdit, gezegenimizin ısınması sorunları üzerine yorulmadan çalışacağız. Yaşam tarzımız için ¼z¼r dilemeyecek, savunmasında teredd¼t etmeyeceğiz. Ter¼r¼ teşvik edip masumları katlederek amaçlarına ulaşmaya çalışanlara diyoruz ki ‘ruhumuz daha g¼l¼ ve kırılamaz, sizi yeneceğiz!’ ”(Obama, 2009a) .

Obama’nın başkanlık konuşmasının bu kısmında g¼r¼ld¼ę¼ ¼zere Obama, ABD tarihine, eski başkanlara atıfta bulunarak yalnızca sert g¼ kullanımıının yeterli olmadığını, ABD’nin d¼nya ¼zerindeki g¼c¼n¼n bir anlamda yumuşak g¼c¼nden de kaynaklandığını vurgulamıştır. ‘G¼venlięimizin haklı devamızdan kaynaklandığı’ ifadesi ile ABD topraklarının ve vatandaşlarının g¼venlięini sağlamak adına yapılan her hamlenin, her m¼dahalenin ‘haklı’ gerekçelere sahip olduğu, herhangi bir çıkar g¼zetmedięi ifade edilmiştir. ABD değerlerinin ¼nemine dikkat çeken Obama t¼m d¼nyaya ¼rnek teşkil eden ABD’nin dost veya d¼řman ayırmaksızın uluslararası arenada daha fazla iş birliği içinde olarak tehditlerin ¼stesinden gelebileceğini belirtmiştir. ‘Eski dost’ ve ‘eski d¼řman’ kelimeleriyle ABD’nin bug¼ne kadar yanlış politikalarla karşısına aldığı devletlere işaret etmiş ve onların da desteğini alarak ilerleme kaydedilebileceğini s¼ylemiřtir. Bu ifadelerle Holsti’nin ulusal rol kavramlarından ‘aktif bağımsız’ rol¼n¼ simgelediği s¼ylenebilir. Aktif bağımsız rol¼ne g¼re devletlerin dış politikası, diğer devletlerin çıkarlarından ziyade ulusal çıkarları tarafından şekillendirilmektedir (Holsti, 1970: 262). Diğer devletlerle ilişkiyi diplomatik yollar aracılığıyla geliştirmek, olası çatışmalara m¼dahale etmek, diplomatik ve ticari ilişkileri d¼nyaya yaymak ancak bu arada bağımsızlığını

korumak bu rol kapsamına girmektedir (a.g.e.). Bu bağlamda askeri güç yerine ‘ittifak’ vurgusu yapan Obama’nın ‘eski dost’ ve ‘eski düşman’larla çeşitli konularda bir araya gelinerek çalışılabileceğini belirtmesi, ancak söz konusu ABD’yi tehdit eden gruplar olduğunda ulusal çıkarlarını ve bağımsızlığını koruyacak olması bu rol çerçevesinde değerlendirilebilir. Daha fazla iş birliği vurgusu yapılmasına rağmen ‘savunmada tereddüt etmeyeceğiz’ ve ‘sizi yeneceğiz’ ifadeleri dikkat çekicidir. Demokrasinin ve ABD değerlerinin sorunlu bölgelere yayılması ve orada ABD tarzı bir düzeni zorla oluşturmak yerine doğrudan karşı tarafı alt etmeye yönelik politikalar izleneceği çıkarımı yapılabilir. Bu bağlamda Bush döneminin ‘herkese veya her bölgeye uyan bir model’ (one size fits all) çerçevesinden çıkılarak, çok taraflı bir biçimde ilerleneceği yansıtılmıştır.

Obama döneminin dikkat çekici konuşmalarından biri de Haziran 2009’da Kahire’ye yaptığı ziyarette gerçekleşmiştir. Daha çok İslami değerlere vurgu yapan ve Kuran’a atıfta bulunan bu konuşması ile tüm dünyaya umut vaat etmiştir.

“ABD ve İslam dünyası arasında güncel politik meselelerin ötesine uzanan tarihi konulara dayanan gergin bir dönemde bir araya geldik.(...) İlişkilerimiz aramızdaki farklılıklarla tanımlandığı sürece, barış yerine nefret ekenleri ve adalet ve refahı sağlamaya yardım edebilecek işbirliği yerine anlaşmazlığı destekleyenleri güçlendirmiş olacağız. Bu şüphe ve uyuşmazlık döngüsünü sona erdirmeliyiz. Ben Kahire’ye ABD ile dünyadaki Müslümanlar arasında karşılıklı çıkar ve karşılıklı saygıya dayanan, Amerika ve İslam’ın birbirleriyle zıt olmadığı ve rekabete gerek bulunmadığı gerçeğine dayanan yeni bir başlangıç arayışı ile geldim. Aslında onlar birbirini tamamlayarak adalet ve gelişim, hoşgörü ve bütün insanların saygınlığı gibi ortak ilkeleri paylaşıyor.(...) Bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın: İslam Amerika’nın bir parçasıdır. Ve inanıyorum ki, Amerika ırk, din, hayat tarzı gibi konulara bakmadan kendi gerçeğine sadıktır ve hepimiz barış ve güvenlik içinde yaşamak; tahsil almak ve onurlu çalışmak; ailelerimizi, toplumumuzu ve Tanrımızı sevmek gibi ortak istekleri paylaşıyoruz. Bu tüm insanların ümididir.(...) Birbirimize o kadar bağımlıyız ki, bir devlet veya grubu başkasından üstün tutan herhangi bir dünya düzeninin başarısızlıkla sonuçlanması kaçınılmazdır.” (Obama, 2009b)

Başkan Obama, Kahire konuşmasının bu bölümünde ABD ve İslam arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Konuşmasına geçmiş dönemlerdeki meselelerden kaynaklanan sorunlu ilişkiden bahsederek başlamıştır. Kendi dönemi öncesi durumlardan ve

ilişkilerden bahsederken olumsuz ifadelerle yer verdiği gözden kaçmamıştır. Bu dönemi ‘gergin’, ‘farklılıklarla tanımlanan, barış yerine nefretin ekilerek anlaşmazlıkların desteklendiği’ ve ‘şüphe ve uyuşmazlık döngüsü’ içinde bir dönem olarak tanımlamıştır. Bunun yanı sıra kendi amaçlarını, başkanlık dönemi içinde istediği diyalogları tanımlarken daha çok olumlu ifade kullandığı ve arabuluculuk yaptığı görülmüştür ‘Karşılıklı çıkar’, ‘karşılıklı saygı’, ‘hoşgörü’, ‘adalet’, ‘gelişim’ kelimelerini dikkatlice kullanarak ABD ve Müslümanlar arasında ilişkinin bu unsurlara dayanması temennisinde bulunmuştur. Son zamanlarda artan İslam kaynaklı aşırılığın önüne ancak birlikte geçilebileceğini ifade etmiş ve ‘nefret’ yerine ‘barış’ vurgusu yapmıştır. ABD ve İslam arasında yeni bir ilişki kurulmasının mümkün olduğunu ve bunu ancak karşılıklı adım atarak bağların güçlendirilmesiyle yerine getirilebileceğini belirtmiştir. Herhangi bir ülkenin ya da topluluğun üstünlüğünün başarı getirmeyeceğini söyleyerek belki de ABD tarihinde uzun bir aradan sonra ilk defa bir devletten kendisini üstün görmediği, ortak paydada buluşulabileceği gösterilmiştir. Konuşmasının bu parçasına ek olarak İsrail-Filistin meselesine ve İran ile ABD arasındaki sorunlara da değinmesi bakımından Obama’nın, Holsti’nin belirlediği rollerden (1970: 265) ‘arabulucu-bütünleştirici’ rolünü benimsediği söylenebilir. Arabulucu-bütünleştirici rolü benimseyen liderler veya devletler genellikle iki devlet ya da topluluk arasındaki gerginliği bitirmek için kendilerini sorumlu hissetmekte ve farklılıkları ortadan kaldırmaya yönelik çaba sarf etmektedirler (Holsti, 1970: 265). Rol teorisi perspektifinden değerlendirildiğinde bu konuşmada ortak değer ve ortak yaşam ideali şekillendirilmiş ve ‘zıtlıklar’ yerine paylaşılan unsurlar ön plana çıkarılmıştır. Bu durumda gerek İsrail-Filistin gerek ABD-İran gerekse de ABD-Mısır arasında kimi zaman üçüncü bir ülke olarak olmasa da bu amacı güttüğü için arabulucu rolüne sahip olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda farklı kültürler arasında bağ kurma çabasından dolayı ‘köprü’ rolünü benimsediği de söylenebilir. Bu role uygun olarak Obama, ABD ile Müslümanlar arasında farklılıkları değil paylaşılanların altını çizerek köprü olmayı amaçlamıştır. Böylece anlaşmazlık içindeki iki toplumun bu gergin ilişkilere bir son vermesi ve yeni bir başlangıç yapması adına kelimelerini özenle seçmiştir.

“Karşı çıkmamız gereken ilk mesele, her şekliyle şiddet yanlısı aşırıcılıktır. (...) İslam, şiddet yanlısı aşırıcılıkla mücadelede problemin bir parçası değildir, barışın

gerçekleştirilmesinin önemli bir parçasıdır. Şimdi artık biliyoruz ki, Afganistan ve Pakistan'daki problemleri sadece askeri güçle çözmek mümkün değildir. Bu nedenle, Pakistan'la ortak olarak, okul ve hastane, yol ve ticaret yapımı için önümüzdeki beş yıl boyunca, yılda 1,5 milyar dolar yatırım yapmayı ve evlerini kaybedenlere yardım yapmayı planlıyoruz. Aynı nedenlerle Afganların ekonomilerini geliştirmeleri ve insanlara gerekli hizmetleri sağlamalarına yardım için 2,8 milyar dolardan fazla para temin ediyoruz.”(Obama, 2009b)

Görüldüğü üzere Obama, ‘karşı çıkmamız gereken ilk mesele her şekliyle şiddet yanlısı aşırıcılıktır’ cümlesi ile biz-ABD, siz-Müslümanlar ya da siz-düşmanlar şeklinde bir ayırım yapmaksızın ‘biz’ ifadesi ile halka seslenerek ortak bir şekilde karşı çıkılması gereken durumdan bahsetmiştir. İslam’dan bahsederken ‘problemin bir parçası değildir’ ifadesine yer vererek terörizmden ya da saldırılardan tamamen Müslümanlar’ı sorumlu tutmadığını göstermiştir. Buna ek olarak İslam’ı ‘barışın gerçekleştirilmesinin bir parçası’ olarak değerlendirmiş, Müslüman toplumu barış sürecinden dışlamanın, uluslararası alanda ötekileştirmenin bir yararı olmadığı imasında bulunmuştur. Ayrıca ‘sadece askeri güçle çözmek mümkün değildir’ ifadesi, sert gücü değil yumuşak gücü tercih ettiğini gösterir niteliktedir. Buna ek olarak Pakistan’la ve Afganistan’la ortak bir şekilde ülkedeki durumu düzeltme, refah seviyesini yükseltme ve temel ihtiyaçları karşılama adına yardımda bulunulacağını belirtmesi de yumuşak güce örnektir. Gerekli kaynaklara sahip olmayan ülkelere bu şekilde yardım ederek güvenliği sağlama niyetinde olan Obama’nın ABD için ‘geliştirici’ rolünü üstlendiği gözlemlenmektedir. ‘Geliştirici’ rolü, kendilerinde olan avantajların farkında olan ve az gelişmiş ülkelere yardım etme sorumluluğu hisseden ülkeleri temsil etmektedir (Holsti, 1970: 266). Bu bağlamda Obama, ABD’nin ekonomik açıdan sahip olduğu avantajlarla Pakistan’ı ve Afganistan’ı geliştirmeyi hedeflemektedir.

“Afganistan’ın aksine, Irak savaşı hem benim ülkemde hem de dünyada derin fikir ayrılıklarına neden olan, zorunluluk sonucu başlatılmayan bir savaştı. (...)Bugün Amerika’nın çifte sorumluluğu vardır: Iraklıların daha iyi bir gelecek kurmalarına yardım etmek ve Irak’ı Iraklılara bırakmak. (...)Irak’ın kendi güvenlik kuvvetlerini eğitmesine ve ekonomisini geliştirmesine yardım edeceğiz.” (Obama, 2009b)

Konuşmasının bu bölümünde ‘Afganistan’ın aksine, Irak savaşı zorunluluk sonucu başlatılmayan bir savaşı’ cümlesi ile Afganistan savaşını mecburi, Irak savaşını ise tercihe dayalı olarak değerlendirmiştir. Bu nedenle, Irak’ta sürdürülen bu isteğe bağlı savaşı durdurma ve Irak’a destek olarak ülkelerini onlara bırakmayı taahhüt etmiştir. Bunu Amerika’nın ‘sorumluluğu’ olarak göstermesi, askeri gücü bir kenara bırakarak ‘güvenlik kuvvetlerini eğitime ve ekonomiyi geliştirme’ ifadeleriyle ABD’ye Irak’ı güvenlik ve ekonomik konularda güçlendirme misyonu atamıştır. Bu misyon ile Holsti’nin ‘bölgesel koruyucu’ rolünü yansıttığı gözlemlenmektedir (Holsti, 1970: 261).

“11 Eylül ülkemiz için son derecede büyük bir sarsıntıydı. Bu olayın neden olduğu korku ve kızgınlık anlayışla karşılanabilirdi, ama bazı durumlarda bizi, ideallerimizle çelişen davranışlara sürükledi. Bu gidişatı değiştirmek için somut adımlar atmaktayız. Ben Amerika Birleşik Devletleri’nin işkenceye başvurmasını açık bir şekilde yasakladım ve Guantanamo Körfezi’ndeki hapishanenin önümüzdeki yılın ilk aylarında kapatılmasını emrettim. Amerika, ülkelerin egemenliklerine ve hukukun üstünlüğüne saygılı kalarak kendisini savunacaktır. Ve biz bunu, aynı şekilde tehdit altında olan Müslüman toplumlarla ortak olarak yapacağız, çünkü aşırı uçlar Müslüman toplumlarında ne kadar çabuk izole edilir ve dışlanırsa hepimizin güvenliği o kadar çabuk sağlanır.” (Obama, 2009b)

Bir önceki başkan Bush döneminde yaşanan 11 Eylül saldırılarının ABD üzerinde oluşturduğu etki açıklanmıştır. Bu bağlamda Obama, bir kez daha Bush döneminden bahsederken olumsuz ifadeler kullanmayı tercih etmiştir. 11 Eylül saldırıların ‘ABD idealleriyle’ örtüşmeyen uygulamalara yol açtığını ve bunu sona erdirmek için çeşitli adımlar attığını belirtmiştir. Böylece 11 Eylül sonrası oluşan ABD imajının ve rolünün değişmesi gerektiğine inandığı görülmektedir. İşkence ya da haksız tutuklanma gibi hukuka aykırı uygulamaları bitirmeye yönelik emir veren Obama, terörle mücadelede hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı ve Müslümanlarla ortak hareket ederek dünya çapında bir güvenliğin sağlanabileceğini ifade etmiştir. Rol teorisi açısından, bir ülkenin tek bir rolünün olmadığı ya da rollerin değişebilir olduğu açıktır. Obama’nın başkanlık döneminde aldığı bu kararlar bir önceki başkan Bush döneminde izlenen politikalardan farklılaşacağını ve dolayısıyla rol değişimi olacağını göstermektedir. Bu çerçevede Holsti’nin belirlediği roller arasında yer alan ‘bölgesel alt sistem işbirlikçisi’ rolü, daha ziyade küçük devletleri ve belirli bir

bölgeyi kapsadığından ABD'nin rolünü tam anlamıyla karşılayamamaktadır. Bunun için Holsti'nin ulusal rol kavramları arasında yer almayan fakat ABD'nin bu söylemlerini daha iyi yansıtabilecek olan 'uluslararası işbirlikçi' rolü ortaya koyulabilir. Obama'nın 'hukukun üstünlüğü' vurgusu, 'aşırı uç grupların izole edilmesi' adına 'Müslüman toplumlarla ortak' hareket etme niyeti uluslararası işbirlikçi rolünü göstermektedir.

Aralık 2009'da Başkan Obama tekrar Ortadoğu ve terörle mücadele konusunu gündemine alan bir konuşma gerçekleştirmiştir. Obama bu konunun neden önemli olduğunu anlatarak konuşmaya başlamıştır.

"Bu önemli meselelerden konuşmak için öncelikle ABD'nin ve müttefiklerimizin ilk etapta neden Afganistan'da bir savaşa katılma durumunda kaldığını tekrar hatırlamak gerekmektedir. Bu savaşı biz istemedik. 11 Eylül 2001'de 19 kişi 4 uçak kaçırdı ve bunu 3000 kişiyi öldürmek için kullandı. Askeri ve ekonomik olarak önemli merkezlerimize saldırdılar. Dini inançları, ırkları ve konumları fark etmeksizin masum kadınların, erkeklerin ve çocukların canlarını aldılar. Uçuşlardan birinde, yolculardan biri kahramanlık yapmış olmasaydı Washington'daki demokrasimizin önemli sembollerinden birine saldırıp daha çok insanın ölümüne yol açabilirdi." (Obama, 2009c)

Obama terörle mücadele söylemlerinde yavaş yavaş değişim başlamıştır. Bu konuşmasında tarihsel bağlam içerisinde 11 Eylül saldırılarını hatırlatan Obama, saldırıların ciddiyetini göstererek savaşı istemediklerini ancak mecbur kaldıklarını vurgulamıştır. Saldırlardan sorumlu tuttuğu terör örgütünün Afganistan'da yaşadığını ve savaşın haklılığını yasal zemine oturatarak ifade etmiştir.

"Bildiğimiz gibi bu insanlar, masumların katledilmesini haklı çıkarmak için dünyanın en büyük dinlerinden biri olan İslam'ı saptıran ve lekeleyen aşırılıkçı grup El Kaide örgütüne üyeydi. (...) 11 Eylül'den birkaç gün sonra Kongre, El Kaide'ye ve onları barındıranlara karşı güç kullanımına izin verdi (...)Tarihinde ilk kez NATO, 5.maddeyi yürürlüğe koydu ve BM 11 Eylül saldırılarına karşılık verilmesi için tüm gerekli adımların kullanılmasını onayladı. Amerika, müttefiklerimiz ve tüm dünya El Kaide terör ağını yok etmek ve ortak güvenliğimizi korumak için birlikte hareket ediyordu." (Obama, 2009c)

Konuşmasının bu kısmında Obama, tehdidin büyüklüğünü başta Kongre, daha sonra NATO ve BM kararlarına yer vererek göstermiştir. 'İslam'ı saptıran ve

lekeleyen' ifadesiyle Müslüman toplumları dışlamak yerine mağduriyetlerini ortaya koymuştur. Güç kullanımı taraftarı olmayan Obama'nın bu kısımda 'güç kullanımına izin verildi' cümlesiyle bu durumu memnuniyetle karşılamış olması dikkat çekicidir. Alınan kararlarla birlikte El Kaide'ye yanıt verilmesi için herşeyin yapıldığı ve bu bağlamda ABD öncülüğünde tüm dünyanın bu tehdide karşı birleşerek güvenliği korumak için ortak hareket ettiğini vurgulamıştır. Böylece yalnızca tehdidin büyüklüğünü göstermekle kalmamış aynı zamanda yapılan savaşın haklılığını da ortaya koymuştur. Hem dünyanın en önemli örgütlerinden BM ve NATO'dan aldığı destek hem de müttefiklerinin bu savaşta ABD'nin yanında yer alması, izlenen politikaların kurallar çerçevesinde olduğunu ve uluslararası anlamda da tanındığını gösterir niteliktedir. BM ve NATO gibi uluslararası kuruluşlarla iş birliği halinde olma durumu da 'uluslararası işbirlikçi' rolü kapsamına girmektedir.

“Ulusal birlik ve uluslararası meşruiyet bayrağı altında, Afganistan Usame Bin Ladin'i teslim etmeyi reddettikten sonra birliğimizi Afganistan'a gönderdik. Birkaç ay içinde El Kaide dağıtılarak birçok üyesi öldürüldü ve Taliban iktidardan uzaklaştırıldı. Yıllardır korku içinde yaşayan bu yerlerin artık umut etmek için bir nedeni oluştu. BM'nin düzenlediği bir konferansta Cumhurbaşkanı Hamid Karzai'nin başkanlığında bir geçici hükümet ve savaşın parçaladığı ülkede kalıcı barışı sağlamak için Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü kuruldu.” (Obama, 2009c)

Bu kısımda Obama, ABD'nin terörle mücadelede attığı adımların kendi çıkarları doğrultusunda ya da sebepsizce olmadığını göstermeye çalışmaktadır. Ben ve öteki ayrımı artık 'ABD' ve 'Afganistan' olarak ortaya çıkmaktadır. 'Ulusal birlik ve uluslararası meşruiyet' ifadesi ile hem yerelde hem de uluslararası anlamda aldığı kararın geçerliliği vurgulamıştır. Afganistan'ı Usame Bin Ladin'i teslim etmemekle suçlamış ve bu nedenle Afganistan'a girmelerinin haklılığına yer vermiştir. Öte yandan terörle mücadelede izlenen politikalar çok sayıda insanın hayatına mal olsa da Obama bu durumu Afganistan'a getirilen bir 'umut ışığı' olarak değerlendirmiş, kurulan geçici hükümet ve yardım gücünü de bunun bir parçası olduğunu dile getirmiştir.

“Son altı yıl içinde Irak Savaşı'nın, birliklerimizin, kaynaklarımızın, diplomasimizin ve ulusal dikkatimizin büyük bir bölümünü çektiğini ve Irak'a girme kararının ABD ve dünyanın büyük bir çoğunluğu arasında önemli çatlaklara sebep

olduğunu söylemek yeterlidir. Bugün olağanüstü maliyetlerden sonra Irak Savaşı'ını sona erdiriyoruz (...) Irak'ı başarılı bir şekilde halkına bırakıyoruz.” (Obama, 2009c)

Görüldüğü gibi Obama, Irak'ta yapılan müdahalelerin tüm ödenen bedellere rağmen başarılı bir biçimde sonuçlandığını dile getirmiştir. Irak'ta terörle mücadele politikalarının çeşitli ülkeler ile arasında sürtüşmelere neden olduğunu ve artık başarılı operasyonu sonlandırma zamanının geldiğini söyleyerek hala uluslararası iş birliğine ve diğer müttefiklerinin görüşüne önem verdiğini göstermiştir. Konuşmasının devamında Irak'ın aksine Afganistan'da asker sayılarının az olduğunu, El Kaide ve Taliban'ın kontrolünün arttığını vurgulayarak Afganistan'daki durumu tekrar gözden geçirdiğinden bahsetmiştir:

“Afganistan'a ek 30.000 ABD askeri göndermenin ulusal çıkarımıza uygun olduğuna karar verdim.(...). Irak'taki savaşa kesinlikle karşı çıkmıştım, çünkü askeri güç kullanımımızı kısıtlamamız ve eylemlerimizin uzun vadeli sonuçlarını göz önünde bulundurmanız gerektiğine inanıyorum.(...) Afganistan'daki durumun ABD'yi ve Amerikan halkının güvenliğini tehdit ettiğini düşünmeseydim askerlerimizin her birinin eve dönmesini emrederdim. (...) Bu bölge geriye doğru gitmeye devam ettikçe tehlike daha da büyür, El Kaide operasyonlarını korkusuzca sürdürebilir. Bu nedenle bölgedeki müttefiklerimizin istikrarını ve kapasitesini artırarak El Kaide üzerinde baskı kurmaya devam etmeliyiz. (...) Bu yalnızca Amerika'nın savaşı değildir. (...) Bölgedeki durum bizi dostlarımızla ve müttefiklerimizle birlikte hareket etmeye zorluyor. Genel hedefimiz aynı: Afganistan ve Pakistan'da El Kaide'yi parçalamak, dağıtmak, yenilgiye uğratmak ve böylece gelecekte Amerika'yı ve müttefiklerini tehdit etme kapasitelerini engellemek.(...) Bir kez daha ülkenin her tarafına bu kanserin yayılmasını önlemek için Afganistan'dayız. Bu kanser aynı zamanda Pakistan'ın sınır bölgelerinde de kök salmış durumda. Bu nedenle sınırın her iki tarafında da işe yarayacak bir stratejiye ihtiyacımız var.”

Obama konuşmasında Afganistan'da askeri güçten yararlanarak terörle mücadeleye devam edeceğini belirtmiştir. Savaşa çeşitli nedenlerle karşı çıkarak iktidara gelmiş olsa da tutumunun değiştiğini bu konuşmada görmek mümkündür. ‘Irak'taki savaşa karşı çıkmıştım’ ve ‘askeri güç kullanımını kısıtlamamız gerektiğine inanıyorum’ cümleleri ile aslında başkan olduğu zamandaki görüşlerinin şu an nasıl farklılaştığı gözler önüne serilmiştir. Askeri güç kullanımı kısıtlanmasından Afganistan'a ek asker gönderme kararına uzanan bu değişime ‘ABD'yi ve Amerikan

halkının güvenliğini tehdit edilmesini' sebep göstermiştir. Her ne kadar 'bu yalnızca ABD'nin savaşı değildir' denilse de özellikle 'ABD' ve 'Amerikan halkı' vurgusu aslında dünyada yaşanan gelişmelerde, uluslararası bir motivasyonla değil, ABD çıkarlarına yönelik hareket edildiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda 'durum bizi müttefiklerimizle ve dostlarımızla hareket etmeye zorluyor' cümlesi ABD için 'uluslararası işbirlikçi' rolünün bir tercih değil zorunluluk sonucu ortaya çıktığını, mümkün olsa ABD'nin tek başına 'süper güç' olarak hareket edeceğini göstermektedir. Ancak bu zorunluluk sonucu müttefiklerine ortak hedefler koymuştur. Askeri gücü artırmanın yanı sıra özellikle 'parçalamak, dağıtmak ve yenilgiye uğratmak' kelimelerinden de anlaşılacağı üzere Obama'nın terörle mücadele politikaları yumuşak politikaları içermekten oldukça uzak görülmektedir. Gelecekte yaşanabilecek bir tehdidin önüne geçme arzusu bir önceki ABD başkanı Bush'un söylemlerini anımsatmaktadır.

Obama'nın bölgedeki müttefiklerin 'istikrarını ve kapasitesini artırma' amacını gösteren cümlesi ise ABD'nin 'geliştirici' rolünün bir temsili olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra bölgesel iş birliklerine verdiği önemden ve her anlamda bu bölgeleri korumaya, iş birliğini geliştirmeye yönelik politikalar izlendiğinden, 'bölgesel koruyucu' ve 'bölgesel lider' rollerini de yansıttığı görülmektedir. 'Bölgesel lider', bir devletin belirli bir bölgede kendisine özel bir sorumluluk ve görev algılaması ve bu şekilde bölgedeki ilişkilerini yürütmesi olarak tanımlanmaktadır (Holsti, 1970, 261). 'Bölgesel koruyucu' rolü ise, bir devletin yakın bölgelerde koruma sağlama işlevini gerçekleştirmesi anlamına gelmektedir (a.g.e). Buna ek olarak terörizmi bir tür 'kansere' benzeten Obama, bu kanserin yayılabileceği yerlerden biri olan Pakistan'da da ABD varlığının olacağını belirtmiş ve ABD'ye bir 'kurtarıcı' rolü atamıştır. Bu rol ile ABD adeta 'süper kahraman' gibi sorunlu bölgeleri ve başta ABD olmak üzere tüm dünyayı bu tehditten kurtarma, koruma görevi üstlenmiştir.

"Amerika sadece nasıl savaştığını değil aynı zamanda savaşları nasıl sona erdirdiğini ve çatışmaların önüne geçtiğini de göstermek zorunda kalacaktır.(...) Yalnızca askeri gücümüze güvenemeyiz...güvenliğimize yatırım yapmalıyız...kitle imha silahlarını ortadan kaldırmalı...diplomasiden faydalanmalı...kendi değerlerimizin gücünden yararlanmalıyız."

Konuşmasının bu parçasında sadece askeri güç değil aynı zamanda iş birliğine ve ABD değerlerine de bağlı kalınacağını vurgulayan Obama'nın, bu şekilde dünyaya bir kez daha ABD liderliğini her anlamda gösterme niyetinde olduğu, Holsti'nin rol tanımlarından 'inancın savunucusu' rolünü benimsediği ortaya çıkmaktadır (Holsti, 1970: 264). Bu rol ile devletler değerlerini savunma, saldırılara karşı koruma için özel sorumluluklar üstlenmektedir ve dış politikalarını bunun üzerine inşa etmeyi tercih etmektedirler (Holsti, 1970: 264). Bu bağlamda ABD'nin 'savaşı nasıl sona erdirdiği', 'çatışmaların önüne nasıl geçtiği' ifadeleriyle bu rolü ve 'barışçı' bir rolü temsil ettiği görülmektedir.

Obama başkanlık döneminde terör bağlamında yaşanan en önemli gelişmelerden biri ise El Kaide lideri Usame Bin Ladin'in öldürülmesi olmuştur. 11 Eylül saldırıları sonrası yıllardır verilen mücadelede, ABD'nin sorumlu tuttuğu kişi ve gruplara karşı aldığı en gözle görülür sonuç olarak değerlendirilebilir. Obama, Bin Ladin'in 2 Mayıs 2011'de, saldırılardan on yıl sonra öldürülmesini ulusa sesleniş konuşması ile duyurmuştur:

“Bu gece Amerikan halkına ve tüm dünyaya binlerce masum kadın, erkek ve çocuğun ölümüne neden olan El Kaide lideri Usame Bin Ladin'i öldüren bir operasyon düzenlediğimizi bildiriyorum.(...) 11 Eylül 2001'de, yasta olduğumuz zamanlarda, Amerikan halkı bir araya gelmiştir. Komşularımıza elimizi uzattık, yaralıları kanımızı sunduk. Birbirimize olan bağımızı, toplum ve vatan sevgimizi yeniden gördük. O gün nereden geldiğimiz, hangi ırktan veya etnik kökenden olduğumuz ve hangi Tanrı'ya dua ettiğimiz farketmeksizin tek bir Amerikan ailesi olarak birleştik. Ayrıca ulusumuzu korumak ve bu hain saldırıları gerçekleştirenleri adalete teslim etmek için birleştik. 11 Eylül saldırılarının ABD'ye açıkça savaş ilan eden, ülkemizde ve dünyada masumları öldürmeyi amaçlayan ve Usame Bin Ladin öncülüğünde bir örgüt olan El Kaide tarafından gerçekleştiğini öğrendik. Böylece vatandaşlarımızı, dostlarımızı ve müttefiklerimizi korumak için El Kaide'ye karşı savaşa girdik.” (Obama, 2011)

Obama konuşmasına tarihsel bir çerçeve içinde yaklaşarak savaşın nedenini, Bin Ladin'i öldüren bu operasyonu neden başlattıklarını vurgulamıştır. 11 Eylül saldırılarının getirdiği yas sürecinin tüm Amerika'yı, Amerika değerleri ve vatan sevgisi etrafında buluşturduğunu belirtmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri Obama'nın, dünyadaki tüm ülkelerden ya da uluslararası bir

bütünleşmeden bahsetmiyor oluşudur. Saldırlara karşı verilen mücadeleyi ‘teröre karşı küresel bir savaş’ olarak değerlendirmiş olmasına rağmen bu birleşime müttefiklerini veya farklı devletleri dahil etmemiştir. Aksine, ABD’nin çeşitlilik gösteren yapısına dikkat çekerek tüm farklılıkların ‘tek bir Amerikan ailesi’ çatısı altında bulunduğunu, bu kenetlenmeyle birlikte saldırılardan sorumlu olanları adalete teslim etmek için çabaladıklarını belirtmiştir. Bu noktada her ne kadar müttefiklerle, dost ülkelerle birlikte hareket edildiği söylene de yapılan biz-siz ayrımı bariz görülmektedir. Obama için saldırıların asıl muhatabı ABD’dir ve kurtarıcı rolü de tüm dünya adına ABD’ye düşmektedir. Bu bağlamda ‘inancın savunucusu’ rolünün ve ‘kurtarıcı’ rolünün ön plana çıktığı görülmektedir. Obama’nın Amerika’ya yönelik saldırılar sonucu Amerika’nın değerler çevresinde bir araya geldiğini ve böylece mücadele edileceğini söylemesi bu role işaret etmektedir.

“Son on yılda ordumuzun ve terörle mücadele uzmanlarımızın yorulmadan, kahramanca çalışmaları sayesinde büyük adımlar attık. Terör saldırılarını engelledik ve ulusal savunmamızı güçlendirdik. Bin Ladin ve El Kaide’ye destek veren Taliban hükümetini ortadan kaldırdık. 11 Eylül komplosunun bir parçası olanlar da dahil olmak üzere El Kaide üyelerini yakalamak veya öldürmek için dünyanın her yerinde müttefiklerimizle ve dostlarımızla birlikte çalıştık. (...) Göreve geldikten sonra CIA’ye, Bin Ladin’in öldürülmesi veya yakalanmasının El Kaide’ye karşı savaşımızın en önemli önceliği haline getirilmesini emrettim...İstihbarat topluluğumuzun yıllarca süren çalışmaları sonrası Bin Ladin ile ilgili ipucu olduğuna dair bilgi aldım. (...) yeterli istihbarata sahip olduğumuza karar verdim ve Usame Bin Ladin’in adalete teslim edilmesi için gerekli operasyona izin verdim.”

Konuşmasının bu kısmında Obama’nın terörle mücadelede cezai yaptırım veya hukuki yollar izlemediğini, daha çok askeri gücü ve istihbaratı artırmaya yönelik adımlar attığını görmek mümkündür. Tüm bu ABD’nin attığı adımlardan pozitif ifadelerle bahsetmiştir. ‘Terör saldırılarını engelledik’ cümlesi ile Bush dönemindeki gibi önleici müdahalelerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Obama, ordunun ve uzmanların çabalarını ‘kahramanca’ sıfatı ile betimleyerek ABD’nin ‘kurtarıcı’ rolüne atıfta bulunmuştur. 11 Eylül saldırılarından ‘komplo’ olarak bahseden Obama ‘müttefik ve dostlarla birlikte çalıştık’ cümlesi ile bir kez daha ‘uluslararası işbirlikçi’ rolüne işaret etmiştir. Terörle mücadele uzmanları, istihbarat kuvvetleri ve müttefiklerle birlikte ‘yakala veya öldür’ mantığı taşıyan sert

politikalar izlenmiştir. Özellikle Bin Ladin'i yakalamanın ya da öldürmenin verilen savaşın 'en önemli önceliği' olarak değerlendirmiş, askeri müdahaleleri başlatmıştır. Bin Ladin'in 'adalete teslim edilmesi' adına emir verdiğini söyleyerek teslim edilerek değil de öldürülerek de olsa adaletin sağlandığı belirtilmiştir.

“Amerikalılardan oluşan küçük bir ekip olağanüstü bir cesaret ve yetenekle operasyonu yürüttü. Hiçbir Amerikalı zarar görmedi. Sivil can kaybı olmamasına özen gösterdiler. Çatışma sonrasında Usame Bin Ladin'i öldürdüler ve cesedi aldılar. (...) Bin Ladin'in ölümü, ulusumuzun El Kaide'yi yenmek için verdiği mücadelede en büyük başarıyı temsil ediyor. Yine de onun ölümü çabalarımızın sonu anlamına gelmiyor. Hiç şüphe yok ki, El Kaide bize karşı saldırılarına devam edecek. Bu nedenle yurt içinde de yurt dışında da tetikte olacağız ve olmak zorundayız.”

Obama, ABD askerlerinin işleri 'olağanüstü cesaret ve yetenek' ile yaptığını belirterek bir kez daha tıpkı bir 'kahraman' gibi göstermiştir. Yapılan askeri operasyonlarda 'hiçbir Amerikalı zarar görmedi' diyerek net bir açıklama yaparken diğer siviller için aynısını dile getirememiştir. Buna rağmen bu müdahaleyi teröre karşı savaşta alınan 'en büyük başarı' olarak nitelendirmiştir. Bu durumda terörle mücadele politikalarında yalnızca Amerika'yı ve Amerikan halkını önemseydiği, biz ve onlar ayrımını bir kez daha ortaya koyduğu söylenebilir. Buna ek olarak başkanlık döneminin başından beri 11 Eylül'e, haklı savaşa ve Bin Ladin'in yakalanması ya da öldürülmesi gerektiğine dair vurgu yapmış terörle mücadele politikalarını meşru kılmıştır. Ancak 'onun ölümü çabalarımızın sonu anlamına gelmiyor' cümlesinde görüldüğü üzere, düşman olarak değerlendirdiği Usame Bin Ladin öldürülmüş olsa dahi ABD terörle mücadele politikaları, ulusal ve uluslararası düzeyde aynı sertlikte devam edecektir. Bu noktada düşmanın yenilmiş olması savaşı sonlandırmamıştır; tehdidin devam ettiği varsayımı üzerinden bu savaşın sürdürüleceği anlaşılmaktadır. 'Onun ölümü çabalarımızın sonu anlamına gelmiyor' ve 'yurt içinde ve yurt dışında tetikte olacağız' ifadeleriyle farklı bir role daha işaret edilmektedir. Holsti'nin çalışmasında Sovyet ve Amerikan kaynaklarında 'barışın savunucusu' rolünün ortaya çıktığı, kapsamının 'dünya polisi' rolünü anımsattığı ancak ABD ve Birleşik Krallık'ın reddettiği ve kaynaklarda çok az yer bulan bir rol anlayışına değinilmiştir (Holsti, 1970: 272). Bu role göre devletler, yer farketmeksizin evrensel bir bağlılık ile, barışa yönelik herhangi bir saldırı ya da tehdit karşısında savunma

durumundadırlar (a.g.e). Obama'nın yukarıda bahsedilen cümlelerinde de tam olarak görülebilen rol 'barışın savunucusu' rolüdür.

“ABD, İslam ile savaşta değildir ve olmayacaktır. (...) Bin Ladin, Müslüman bir lider değildi, Müslümanların katiliydi. El Kaide, ülkemiz de dahil olmak üzere çoğu ülkede Müslümanları katletti. Bu yüzden ölümü barışa ve insanlığa inanan herkes tarafından memnuniyetle karşılanmalıdır.”

Bu açıklama ile Müslümanları ötekileştiren bir söylem yerine 'Müslümanların katiliydi' ifadesi ile Müslüman toplumların da rahatlaması, Müslüman bir lider öldürülmüş gibi tepki vermeleri yerine ortak düşmandan kurtuldukları düşüncesini benimsemeleri amaçlanmıştır. Bunun yanında Usame Bin Ladin'in ölümünden bahsedilirken 'ölümü barışa ve insanlığa inanan herkes tarafından memnuniyetle karşılanmalı' cümlesine yer verilmesi bir kez daha 'barışın savunucusu' ve 'kurtarıcı' rolünü yansıtmıştır. Bu ifadelere göre ABD, dünyada barış ortamını bozan düşmanı yenmiş ve tüm dünyayı, insanlığı kurtarmıştır. Ayrıca Obama'nın teröristleri insan olmayan bir şekilde nitelendirdiği ve 'yakala veya öldür' düşüncesinde 'öldür' kısmının ön plana çıktığı görülmektedir.

“Amerikan halkı savaşmayı seçmedi. Savaş kıyılarına geldi, vatandaşlarımızın manasız katliamlarıyla başladı. Yaklaşık on yıllık görev, mücadele ve fedakarlıktan sonra savaşın maliyetini çok iyi biliyoruz. (...) Yine de ülke olarak güvenliğimizin tehdit edilmesine asla göz yummayacağız ve insanlarımız öldürülürken boş boş durmayacağız. Vatandaşlarımızı, dostlarımızı ve müttefiklerimizi savunmada acımasız olacağız. Bizi biz yapan değerlere sadık olacağız.”

Obama, bu savaşı bir 'tercih' değil kaçınılmaz bir şekilde ABD'nin dahil olduğu bir savaş olarak nitelendirmiştir. Maddi ve manevi verilen tüm kayıplara rağmen gelecekteki saldırıların önüne geçmeye yönelik politikalara devam edeceğini, daha da katı, sert yollar izleneceğini vurgulamıştır. 'Güvenliğimizin tehdit edilmesine göz yummayacağız', 'insanlarımız öldürülürken boş boş durmayacağız' cümlelerinden de anlaşıldığı üzere 'barışın savunucusu' rolünün sürdürüleceği görülmektedir. Dünyanın herhangi bir yerinde barışa yönelik saldırıya karşı gelme olarak tanımlanan bu rol, Amerika'nın rolünü tam olarak karşılayamamaktadır. Bunun en önemli nedeni Amerika'nın dünyada başka bir toprağın ya da halkın saldırıya maruz kalmasına değil, yalnızca Amerika topraklarına ve vatandaşlarına yönelik saldırıya tepki göstermesidir. Bu sebeple 'barışın savunucusu' rolüne ek

olarak ‘bağımsız’ rolünün varlığından da söz edilebilir. Bu role göre devletler, diğer devletleri düşünmeden kendi çıkarları doğrultusunda dış politika davranışlarını şekillendirirler (Holsti, 1970: 268). Bu nedenle Obama’nın konuşmasında karşı koyacağı tehditten söz ederken ‘ülke olarak’ demesi bu rolü işaret etmektedir. Amerika’nın birlik ve bütünlüğüne tekrar değinen Obama konuşmasını şu sözlerle sonlandırmıştır:

“Bugünün başarısı ülkemizin büyüklüğü ve Amerikan halkının kararlı duruşunun bir kanıtıdır. (...) Bu gece Amerika’nın aklına koyduğu her şeyi yapabildiğini bir kez daha hatırladık. İster halkımız için refah arayışı ister tüm vatandaşlarımız için eşitlik mücadelesi olsun, yurtdışında değerlerimize sahip çıkma sözümüz ve dünyayı daha güvenilir bir hale getirmek için yaptığımız fedakarlıklar tarihimizin hikayesidir. Bunu sadece zenginlik veya güç nedeniyle değil, özgürlüğün ve adaletin herkes için olduğu, Tanrı’nın himayesinde bölünmez tek bir ulus kimliğimiz nedeniyle yapabiliriz...”

Obama’nın daha önceki söylemlerine bakıldığında teröre karşı verilen bu savaş küresel çapta bir savaştı. Ancak bu konuşmasında, BM ve NATO gibi uluslararası örgütlerin uyguladıkları kurallar ve müttefiklerin verdiği desteklerle hem yasal çerçeve kazanan hem de ABD’nin yanında yer alınan bu savaşın kazanımları ABD’ye mal edilmiştir. Başarıyı ‘ülkenin büyüklüğü ve halkın kararlı duruşuna’ bağlamıştır. Obama’nın ‘eşitlik mücadelesi’, ‘yurtdışında değerlere sahip çıkma’, ‘özgürlük’, ‘adalet’ ifadeleri kullanması ABD değerlerine atıfta bulunarak fedakarlıklardan bahsetmesi ‘inancın savunucusu’ rolüne örnek teşkil etmektedir.

2013 yılında yaptığı bir konuşmada savaşa karşı değişen tutumu daha net bir şekilde görülmektedir. Obama konuşmasında savaş ve barış meseleleri birbirinden farklı olmadığını, Amerikalıların savaş konusunda kararsız olmasına rağmen bağımsızlık için savaşıldığında özgürlük uğruna bir bedel ödenmesi gerektiğini belirtmiştir (Obama, 2013) Günümüzdeki tehditleri değerlendirerek dünyada gelişen teknolojiyle birlikte terörle mücadelede eski yöntemlerin yeterli olmayacağını altını çizen Obama, bir kez daha 11 Eylül vurgusu yaparak savaşın henüz bitmediğinden bahsetmiştir:

“Öldürücü ama daha az kapasitesi olan El Kaide bağlantılı örgütler, yurtdışındaki diplomatik tesislere ve işletmelere yönelik tehditler, yerli aşırılık yanlıları mevcut tehdidi oluşturmaktadır. Bu tehditleri ciddiye almalı ve onlarla

mücadele edebilmek için elimizden geleni yapmalıyız. Mücadele şeklimizi belirlerken bunun 11 Eylül öncesinde karşılaştığımız saldırı türlerine benzer çapta olduğunu bilmeliyiz. (...) ...fikirlerin ve görüntülerin tüm dünyayı hızlıca dolaştığı bir çağda terörizme karşı mücadelemiz yalnızca hukuki yaptırımlara ya da askeri güce bağlı kalamaz. Bir irade savaşını, bir fikir savaşını kazanabilmek için ulusal gücün tüm unsurlarına ihtiyacımız var. (...) Bu bağlamda ABD, insansız hava araçları olarak da adlandırılan dronelardan da yararlanarak El Kaide ve bağlantılarına karşı ölümcül hedefleri bulunan eylemlerde bulundu.”

Burada da görüldüğü gibi Obama, ‘fikir savaşını kazanabilme’ amacından bahsetmiş, bu da ‘inancın savunucusu’ rolüne uygun bir çerçeve çizmiştir. 11 Eylül öncesi de benzer eylemler gördüklerini belirterek adeta bir 11 Eylül’ün daha yaşanmaması için terörle mücadelede insansız hava araçlarının kullanımını meşru zemine dayandırmıştır. ‘Fikirlerin ve görüntülerin hızlıca dolaştığı bir çağ’ ifadesiyle küreselleşmeden ve dolayısıyla terörizmin de küreselleşerek farklı bir yapıya evrilmesinden bahsetmiştir. Bu yeni terörizmle mücadele için farklı yollara ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır. 11 Eylül saldırıları üzerinden yıllar geçmesine ve El Kaide liderinin öldürülmesine rağmen ‘savaş’ kelimesini kullanmış, kazanabilmek adına ‘gücün tüm unsurlarına ihtiyacımız var’ diyerek sert veya yumuşak farketmeksizin güç uygulanacağını dile getirmiştir. Başkan olarak seçilmeden önce savaşı bitirme arzusu gösteren ve her zaman hukukun üstünlüğünden yana olan Obama, başkanlık döneminde insansız hava aracı olarak bilinen ve hedefleri dışındaki sivillere de zarar verebilen drone kullanımını savunur bir konuma gelmiştir. Konuşmasının devamında 11 Eylül sonrası güç kullanımına izin veren düzenlemeler nedeniyle ABD eylemlerinin tamamen yasal olduğunu, savaşlarının haklı savaş ve bir nevi nefsi müdafaa olduğunun altını çizerek insansız hava aracı kullanımına dair eleştirilere de yanıt vermiştir (Obama, 2013).

Obama döneminde ortaya çıkan önemli tehditlerden biri de IŞİD terör örgütüdür. Tüm dünyada çeşitli saldırılara ve çok sayıda masum insanın ölümüne sebep olan IŞİD, zamanla tüm ülkelerin gündemine oturmuş ve terörle mücadele politikalarının temel konusu olmuştur. Bu çerçevede Obama’nın Aralık 2015’te yaptığı konuşma ile IŞİD’e karşı duruşu ve terörle mücadelede izleyeceği yöntemler analiz edilmiştir.

“Şunu bilmenizi isterim ki terör tehdidi gerçek, ancak bunun üstesinden geleceğiz. IŞİD’i ve bize zarar vermeye çalışan diğer tüm örgütleri yok edeceğiz. Başarımız sert konuşmaya, değerlerimizden vazgeçip korkutmaya dayanmayacak. IŞİD gibi örgütlerin istediği budur. Bunun yerine güçlü, zeki ve acımasız olduğumuzda galip geleceğiz, ve Amerikan gücünü her yere yaydığımızda.”

Obama, bu açıklaması ile birlikte terör tehdidinin gerçekliğine vurgu yaparak haffe alınmaması gerektiğini belirtmiştir. Yalnızca IŞİD’i değil, ABD’ye zarar verebilecek her türlü yapıyı hedef gösteren Obama, mücadelesinin sadece söylemlerde kalmayacağını ifade etmiştir. ‘Bize zarar vermeye çalışan diğer tüm örgütleri yok edeceğiz’ ifadesi ile hem ‘barış savunucu’ rolüne uygun olarak hem de ABD’ye zarar gelmesi durumunda harekete geçileceği için ‘bağımsız’ rolüne de atıfta bulunarak konuşmuştur. Konuşmasında ‘güçlü, zeki ve acımasız’ ifadelerine yer vermiş, böylece terörle mücadele politikalarının yumuşak güce dayalı olmayacağını, sert politikalar izleneceğinin sinyallerini vermiştir. Geçmişteki konuşmalarının aksine, ‘diplomasi’ ya da ‘çok taraflılık’, uluslararası örgütlerle ‘iş birliği’ gibi unsurlardan bahsetmemiş, yaptığı bu sert açıklama ile ABD’ye zarar verme amacı taşıyan örgütlere bir tür göz dağı vermiştir. Amerikan değerlerini paylaşmak yerine ‘Amerikan gücünü yayma’ ifadesini kullanmıştır. Tüm bunlar Obama’nın terörle mücadelede geldiği noktanın, izlediği rolün ne denli farklılaştığının da bir göstergesidir.

“Öncelikle ordumuz gerekli olan her ülkede terörist komplocuların peşine düşmeye devam edecektir. (...) İkincisi, IŞİD’e karşı savaşan Irak ve Suriye askerine eğitim ve teçhizat sağlayarak güvenli bölgelerini ellerinden alacağız.(...) Üçüncüsü, IŞİD operasyonlarını durdurmak,planlarını bozmak, finansmanlarını kesmek ve daha fazla üye toplamasını engellemek için müttefiklerimizle ve dostlarımızla birlikte çalışıyoruz. (...) Dördüncüsü, Amerika öncülüğünde uluslararası toplum, ateşkes ve Suriye savaşına siyasi bir çözüm bulmak adına bir süreç başlattı. (...) IŞİD’i yok etme stratejimiz budur.”

Yukarıda da görüldüğü üzere Obama yönetimindeki Amerika, IŞİD’i ne pahasına olursa olsun yok etme çabası içindedir. Bunun için Obama ‘terörizm’ adı altında her ülkeye girebileceklerini, Irak ve Suriye’ye askeri yardım yapılacağını ve yine ‘ABD’ liderliğinde küresel bir savaşın başladığını vurgulamıştır. Burada IŞİD’i dağıtma stratejilerinin ABD tarafından belirlenmesi, oluşan uluslararası yapının ABD

öncülüğünde gerçekleşmesi ABD'nin lider rolünü temsil etmektedir. Konuşmasının devamında bunun İslam'la savaş anlamına gelmediğini ve Müslümanları ötekileştirmek yerine, bir müttefik olarak gördüklerinde başarı elde edebileceklerini vurgulamıştır (Obama, 2015).

“Bu, bazı Müslüman topluluklarda aşırılık yanlısı ideolojinin yayıldığı gerçeğini inkar etme anlamına gelmez. Bu Müslümanların yüzleşmesi gereken bir gerçek bir sorundur. Burada ve dünyanın her yerindeki Müslüman liderler IŞİD ve El Kaide gibi grupların teşvik ettiği nefret dolu ideolojiyi kesin bir şekilde reddetmek için, yalnızca saldırılara değil, İslamın dini hoşgörü, karşılıklı saygı ve insan onuruna dair değerleriyle bağdaşmayan bu yorumlamalarına karşı çıkmak için bizimle birlikte hareket etmelidir. (...) Müslüman Amerikalılara karşı ayrımcılık içeren önerileri reddetmek de bizim sorumluluğumuzdur. (...) Müslüman Amerikalılar bizim kardeşlerimiz, komşularımız, iş arkadaşlarımız ve spor kahramanlarımızdır. Ülkemizi savunmak için ölmeye hazır üniformalı kadın ve erkeklerimizdir”

Konuşmasının bu bölümünde Obama her ne kadar Müslümanları kucaklayıcı bir şekilde konuşmaya çalışmış olsa da dünyada artan aşırıcılık gerçeğinin onların topraklarında kök saldıığını ifade etmiştir. Kararı o liderlere bırakmak yerine İslami değerlere atıfta bulunarak ABD ile ortak çalışmaları gerekliliğini vurgulamış, ABD lider rolünden vazgeçmemiştir. ABD topraklarında yaşayan Müslümanlara farklı muamele gösterilmemesini öneren Obama'nın Amerikalı Müslümanları nitelendirdiği son cümlesi oldukça dikkat çekicidir. “Gerektiğinde ölmeye hazır üniformalı kadın ve erkekler” ifadesi, Amerikalı Müslümanlara koşulsuz bir adalet ya da eşitlik sağlamak yerine bir tür ABD askeri olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Sözlerini sonlandırırken tarihin doğru tarafında yer aldıkları için başarılı olacaklarına emin olduğunu ve savaş, buhran, doğal afet veya terör saldırıları farketmeksizin tek bir millet, tek bir halk olarak ortak idealler etrafında birleşerek zorlukların üstesinden gelebileceklerini vurgulamıştır.

Obama dönemindeki önemli terörle mücadele politikalarını içeren söylemler rol teorisi perspektifinden analiz edildiğinde çeşitli roller ortaya çıkmaktadır. Başkanlığının ilk zamanlarında ülkesi için ‘arabulucu-bütünleştirici’ ve ‘köprü’ rollerini benimseyen Obama bu doğrultuda özellikle Müslümanlarla olan gerilimin daha da tırmanmasının önüne geçmiştir. Keskin bir biz ve ötekiler ayrımı yapıp nefreti körüklemek yerine İslami değerlere atıfta bulunarak, ortak bir paydada

buluşmayı hedeflemiştir. Başkanlığın devamındaki süreç içinde terörizme karşı daha sert ifadeler kullanmaya başlamıştır. Özellikle Bin Ladin'in öldürülmesi, IŞİD'in yükselişi ile birlikte Obama bazı söylemlerinde iş birliğini desteklediğine yer vermesine rağmen, gerek bu terör saldırılarına yol açanları tehdit eder nitelikte konuşması, kullandığı 'acımasız olma', 'yok etme' gibi ifadeleri ile politikasının sertleştiği gözlemlenmiştir. Konuşmalarında ABD üstünlüğünü açıkça ortaya koyan Obama, 'dünya lideri' rolünü, ve ABD değerlerine yapılan her türlü saldırıya, bölge farketmeksizin karşı koyması bakımından 'inancın savunucusu' rolünü üstlenmiştir. ABD'nin yaşam biçimine, özgürlüğüne ve demokrasisine her daim vurgu yapıp, bunlardan geri adım atılmayacağını, bunlara yönelik herhangi bir terör eyleminin önüne geçerek 'saldırıyı önleme' politikası çerçevesinde ilerleyeceğini vurgulamıştır. Bu bağlamda müttefiklerinin desteğini de arkasına alan Obama, ABD ile müttefiklerini eşit seviyede değerlendirmekten kaçınmıştır. ABD'nin geri kalmış ve bu nedenle terörizmin yuvası olan bölgelere askeri ve ekonomik yardım yaparak bu bölgeleri geliştirme misyonu olduğunu, demokrasilerini ve toplumsal refahını güçlendirerek dünyayı daha güvenilir bir hale getirebileceklerini belirtmiştir. Bu bağlamda özellikle başta 'geliştirici' rolü olmak üzere 'bölgesel koruyucu' rolünü temsil ettiği gözlemlenmiştir.

Obama dönemi genel hatlarıyla terörle mücadele politikaları çerçevesinde 'köprü', 'arabulucu-bütünleştirici' gibi ayrım yapmaksızın tüm toplumları (terörizm nedeniyle sorunlu ilişkileri olanlar da dahil) kucakladığını gösteren söylemleri ile başlamıştır. Sonrasında acımasız, teröre karşı en ufak bir taviz vermeyen, gerektiğinde insansız hava araçlarını da içeren sert müdahalelerle gözdağı vermekten fazlasını yapan, ABD liderliğini ve değerlerini tüm dünyaya göstererek 'lider', 'geliştirici' ve 'inancın savunucusu' rollerini yansıtan söylemlere evrilmiştir. Obama'nın başkan olduğu zaman ile dönemin devamındaki rollerin bu kadar farklı seyretmesinin bir nedeni Obama'nın aslında düşündüğü gibi ilerleyememesi olabilir. Değişimi gerçekten yapmak istese de karşısına politik anlamda çıkan engeller rol değişimini mecbur kılmış olabilir. Tek başına, bir ülke için rol biçmek ve bunu uygulayabilmek çok kolay değildir. Rol çatışması yaşanma olasılığı veya seçimler nedeniyle halkın desteğini alabilmek adına farklı rollere kayılma durumu oldukça yüksektir.

Öte yandan bu büyük rol değişiminin ardındaki sebeplerden biri de Obama'nın aslında içten içe bu politikaları desteklemesi olarak görülebilir. Obama her ne kadar söylemlerini törpüleyerek başkanlık koltuğuna erişmiş olsa da var olan bir ABD kültürü ve dünya üzerinde oynadığı bir rol vardır. Değiştirilmesi pek mümkün olmadığı gibi Obama'nın değişim sözüyle ifade etmek istediği sadece söylemlerle sınırlı kalmıştır. Bugüne kadar ABD, hem lider rolünü korumuş, hem de askeri güç kullanımından ödün vermemiştir. Güvenliğini veya çıkarlarını tehdit altında hissettiği an dünyanın neresinde olursa olsun müdahale etmekten çekinmemiş, teröristlere göz dağı vermiştir. Obama aynı politikaları farklı söylemlerle gerçekleştirme amacı gütmüşse de başkanlık döneminde yaşanan gelişmeler artık söylemlerine de yansımıştır. İlk dönemindeki kullandığı ifadeler yerini daha sert ifadelere bırakarak başkanlığı tamamlanmıştır.

Analizde ve aşağıdaki tabloda da ortaya koyulduğu gibi Obama döneminde hep aktif roller tercih edilmiştir. Ancak yine de rol değişimi yaşanmış, 'köprü', 'arabulucu', 'bütünleştirici' roller yerine 'lider', 'geliştirici' ve 'inancın savunucusu' rolleri benimsenmeye başlamıştır. Özellikle son söylemlerinde iş birliği ve barış vurgusu yapmasına rağmen izlediği politikalarla uyuşmadığından rol çatışması olduğu gözlemlenmiştir.

Roller	Aktif-Pasif Durumu
Köprü	Aktif
Arabulucu	Aktif
Bütünleştirici	Aktif
Lider	Aktif
Geliştirici	Aktif
İnancın savunucusu	Aktif

Tablo 3: Obama Dönemi ABD rolleri

4.2.TRUDEAU DÖNEMİ TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKALARI:

Justin Trudeau, başkanlık döneminde gerek karizmatik bir lider oluşu gerekse de iklim değişikliği, diplomatik ilişkiler gibi konulardaki görüşü ve ‘değişim’ umuduyla gelen liberal bir lider oluşu bakımından Obama ile karşılaştırılmıştır. Ancak terörle mücadele politikaları incelendiğinde ABD’nin aksine güç kullanımını minimum seviyeye düşürmeyi hedefleyen yumuşak politikaları tercih ettiği görülmüştür.

Trudeau döneminde dünyanın hemen hemen her yerinde artan aşırıcılık, terör eylemlerinin de artmasına neden olmuştur. Bunların neredeyse hiçbirine duyarsız kalmayan Trudeau, her dine, ırka, cinsiyete yönelik terör saldırılarını kınayarak evrensel bir görüntü çizmiştir. IŞİD’in ve aşırıcılığın zirvede olduğu dönemlerde dahi şiddet yanlısı bir duruş sergilememiş, Kanadalılara birlik çağrısında bulunmuştur. Obama ile benzer dünya görüşünü benimsemeleri ve neoliberal duruşlarına rağmen her iki liderin farklı terörle mücadele politikaları yansıtmasının temel nedeni ülkeleri için belirledikleri ulusal rol kavramıdır. Söylem analizi yoluyla ortaya koyulacak olan bu farklı rol biçimleri için öncelikle Trudeau dönemine ışık tutulacaktır. Ardından sırasıyla, başbakanlığının başlarında, Paris’te yaşanan terör saldırılarına karşı yaptığı 2015 tarihli açıklama, 2016 yılında gerçekleştirdiği ve IŞİD’le mücadelede izleyeceği politikaları ele alan konuşması, 1985’te yaşanan Kanada’nın en büyük terör olayının yıl dönümünde yaptığı 2016 tarihli açıklama ile 2017’de Quebec’te camiye yapılan saldırıyı kınadığı konuşması incelenip 2021 Londra saldırısına dair yaptığı açıklama ile söylem analizi tamamlanacaktır. Söylem analizi ile Trudeau’nun ifadelerine uygun rol karşılıkları da ortaya koyularak değerlendirilecektir.

4.2.1. Justin Trudeau Dönemi (2015 –):

Justin Trudeau 19 Ekim 2015 tarihinde, Liberal Parti’nin başkanı olarak seçimleri kazanmıştır. Kendisinden önceki dönemde ülkenin başında olan muhafazakar partiyi eleştiren Trudeau, liberal duruşuyla değişimin sinyallerini vermiştir. Seçim yarışında ‘gerçek bir değişim’ sloganı ile yola çıkmıştır. Bu bağlamda yıllardır merhametten yoksun Kanada değerlerini yansıtmayan bir şekilde

politika izlendiğini, Kanada'nın dünya üzerindeki imajını değiştirmek için çabalayacağını belirten Trudeau, zafer konuşmasında 'geri döndük' demiştir.

Seçim kampanyası sırasında Trudeau, Irak ve Suriye'de, IŞİD'e karşı koalisyon görevinde hizmet eden Kanada'nın bombardıman uçaklarını geri çekeceğini duyurmuştur (BBC, 2015). Bir önceki hükümetin Irak'taki savaşı genişletmek ve Suriye'ye doğru büyütmek düşüncesini desteklemeyen Liberal Parti lideri Trudeau, IŞİD ile mücadele etmenin insani yardımları artırmak, yerel güçleri desteklemek gibi başka yolları da olduğunu savunmuştur (BBC, 2015).

ABD ile gergin olan ilişkileri düzeltereği sözünü vermiş, Obama ile yapıcı ve verimli bir ilişki kurmanın öncelikli olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda 2012'de diplomatik ilişkilerin kesildiği İran'la ilişkilerin yeniden kurulması üzerine çalışacağını ifade etmiştir. (BBC, 2015).

Döneminin önemli olaylarından biri de Suriyeli mülteci krizidir. Trudeau, seçim yarışında diğer partilerden daha fazla, 2016'ya kadar 25.000 mülteciyi kabul etme ve bunun için daha fazla para ayırma sözü vermiştir (BBC, 2015). Bunun dışında uluslararası iklim anlaşmalarını reddeden Harper'ın aksine iklim değişikliği ile ilgili kararlı bir eylem planı sözü de vermiştir (BBC, 2015). Ayrıca öldürülen ya da kaybolan yerli kadınlar için kamu soruşturması başlatacağını bildirmiştir.

Başbakan olduktan sonra Suriyeli mültecilere karşı tutumu başta ABD olmak üzere dünyanın önde gelen devletlerinden çok daha farklı olduğundan dikkat çekmiştir. Daha başbakanlığının ilk aylarında yüzlerce Suriyeliyi ülkesine kabul eden Trudeau, mültecilerin ilk bölümünü bizzat kendisi karşılamıştır. O dönemlerde ABD başkan adayı Donald Trump'ın 'Müslümanların ABD'ye girmesinin yasaklanması' yönünde çağrıda bulunması (BBC, Aralık 2015), Trudeau'nun farkını gösterir niteliktedir.

Yaşanan olaylar ele alındığında Trudeau yönetimindeki Kanada, büyük bir uluslararası terör saldırısının kurbanı olmadığı görülmüştür. Yaşanan en önemli saldırılardan biri Quebec'te 2017 yılında gerçekleşmiş, bir camiye düzenlenen terör saldırısında 6 kişi hayatını kaybetmiştir. böylece İslamofobi, Trudeau'nun gündemine oturmuştur. IŞİD'in ve aşırıcılığın yükselmesi sonucu gerçekleşen her saldırıda Trudeau, Kanada'nın çok kültürlü yapısında bu tür olaylara asla yer verilemeyeceğinin altını çizmiştir.

Genel olarak artan aşırı yanlısı eylemlerin Kanada'ya da yansıdığı, toplum içinde nefret nedeniyle terör saldırılarının gerçekleştiği söylenebilir. Bu çerçevede Kanada başbakanı Trudeau, genellikle Kanada içinde yaşanan bu terör olaylarına ve dünya çapında yankı bulan terör saldırılarına (örneğin, Paris'te ve Londra'da yaşanan terör saldırıları) karşı açıklama yapmıştır. Her zaman din, dil, ırk, cinsiyet ayırım yapmaksızın insancıl, barış yanlısı duruş sergileyen Trudeau'nun konuşmaları da bu duruşu temsil eder nitelikte olmuştur. Bu bağlamda söylem analizi aracılığıyla Trudeau'nun açıklamaları mercek altına alınacaktır. Analiz edilen açıklamalarında kullandığı kelimeler, benzetmeler ve ifade ediş biçimi dikkate alınarak rol teorisi çerçevesinde Kanada için hangi rolü uygun gördüğü değerlendirilecektir.

4.2.2. Trudeau dönemi söylemlerin ve rollerin istikrarı:

Trudeau yönetimindeki terörle mücadele politikalarının söylemlere yansıma biçimi ve temsil ettiği rolü analiz edebilmek için ilk olarak başbakan olduktan bir ay sonra yaptığı, 18 Kasım 2015 tarihli konuşması ele alınacaktır. Bu konuşması Paris terör saldırıları sonrasında yaşanan ve Kanadalıları hedef alan terör eylemlerine karşı yaptığı açıklamalardan oluşmaktadır.

“Çeşitlilik, Kanada'nın gücüdür. Bu haince ve duygusuzca yapılan hoşgörüsüzlük eylemlerinin ülkemizde yeri yoktur ve Kanada'nın çoğulculuk ile kabul değerlerine kesinlikle aykırıdır. Kanada hükümeti bu tür eylemleri şiddetle kınıyor ve kolluk kuvvetleriyle birlikte bu suistimale maruz kalan Kanadalıların hakkını koruyacak. Kanadalılar, dünyanın her yerinde dini grupların şiddet yanlısı aşırılıkçılar tarafından zulme uğradığını biliyor. Odak noktamız, terörün sorumlularını durdurmak ve Kanada değerlerini benimseyerek nefretle savaşılmaya devam etmek olmalıdır” (Trudeau, 2015).

Trudeau, konuşmasında sert ve tehditkar ifadeler kullanmaktan kaçınmıştır. ‘Çeşitlilik’, ‘çoğulculuk’ ve ‘kabul’ kelimeleriyle Kanada değerlerine vurgu yapmış, bu değerlere ters düşen ‘hoşgörüsüzlük eylemleri’ olarak nitelendirdiği terör saldırılarını kınamıştır. Kanada'yı tasvir etme biçimi uluslararası anlamda ‘örnek’ bir ülke olduğunu gösterdiği söylenebilir. ‘Örnek’ rolü, iç politikalar aracılığıyla uluslararası sistemde itibar ve etki kazanmayı temsil eder ve pasif-aktif roller çerçevesinde düşük bir konumdadır (Holsti, 1970: 268). Teröristlerden bahsederken

ise ‘yeneceğiz’, ‘alt edeceğiz’ gibi ifadeler kullanmazken ‘durdurmak’ ifadesini kullanmıştır. Bu da Kanada’nın sert güç kullanımı yerine daha çok terör saldırılarını önlemeye yönelik hukuki yaptırımlar, kolluk kuvvetlerini geliştirme gibi yöntemlerden yararlandığını göstermektedir. Trudeau konuşmasında bir kez daha Kanada değerlerini ön plana çıkarmıştır. Burada Kanada değerlerini koruması, ‘Kanada değerlerini benimseyerek nefretle savaşma’ cümlesi devletlerin topraklardan ziyade değerlerini saldırıya karşı koruduğu ‘inancın savunucusu’ rolüne işaret etmektedir (Holsti, 1970: 264).

Trudeau yönetiminin önemli bir gündem konusu da IŞİD ve IŞİD’e karşı yapılan iş birliği olmuştur. Seçim kampanyalarında bu konunun önemli rol oynaması sonucu Şubat 2016’da Trudeau, Kanada’nın IŞİD ile ilgili politikalarını tekrar değerlendirmiştir.

“Bu hükümet, Kanada’nın Irak ve Suriye’deki yerel kuvvetlerin eğitimine bulunduğu askeri desteğe yeniden odaklanma, daha fazla insani yardım yaparak Suriye’den 25.000 mülteci kabul etme sözü ile seçilmiştir. Bu politika hava saldırılarını savunan bir önceki hükümetin politikalarından farklıydı. Aynı zamanda askeri müdahalenin tamamen kısıtlılığını savunan önceki hükümetin politikalarından da farklıydı.” (Trudeau, 2016a)

Trudeau’nun bu açıklamasında ‘Irak ve Suriye’de yerel kuvvetleri eğitime’ ve ‘insani yardım’ hedefleri Kanada’nın ‘geliştirici’ rolüne örnek teşkil etmektedir. 25.000 mülteci kabul etmesi de uluslararası arenada kendi çıkarlarını değil, yardımlaşmayı önemseyerek ‘örnek’ bir rol oynadığını göstermektedir. Konuşmasında Kanada’nın Ortadoğu politikalarına dair belirlediği dört temel ilkeyi şu şekilde sıralamıştır:

“Birincisi; Kanada’nın, dünyada yaşanan insani krizler karşısında oynayacağı bir rolü var. İkincisi; bir hükümet kadın ve erkeklerimizi üniformalı bir şekilde görevlendirmeyi düşündüğünde Kanada için net bir görev ve net bir rol olmalıdır. Üçüncüsü; kuvvetlerimizi görevlendirme işi açık ve şeffaf bir biçimde yapılmalı, tarafsızca sunulan net ve güvenilir gerçeklere dayandırılmalıdır. Dördüncüsü; Kanada’nın rolü, Kanadalıların yeteneklerinin ve en iyi nasıl yardım edebileceğimizin geniş kapsamını yansıtmalıdır.” (Trudeau, 2016a)

Kanada’nın politikalarıyla ilgili yukarıda sayılan ilkeler, Trudeau’nun Kanada’nın uluslararası sistemdeki rolüne ne kadar çok önem verdiğini

göstermektedir. Kanada'nın sadece kendi sınırlarında veya belirli bir bölgede değil, 'dünyada yaşanan insani krizlere' karşı önemli bir aktör olduğunu vurgulamıştır. Kanada'nın askeri gücü ile değil de 'yetenek' ve 'yardım' anlamında rolünü geliştirmesi gerektiğini dile getirmiştir. Böylelikle Kanada'nın dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan krize karşı duruşunda, işbirliği yanlısı bir şekilde faaliyetlerde bulunmasında 'bütünleştirici' rolünün etkisi vardır.

"İŞİD'e karşı mücadelede Kanada'nın oynayabileceği, oynamak zorunda olduğu önemli bir rolü olduğuna inanıyoruz. İŞİD, barışı ve demokrasiyi terör ve barbarlıkla tehdit ediyor. (...) İŞİD, Kanadalılar olarak değer verdiğimiz her şeyin karşısında duruyor ve halkımız ve dostlarımıza tehdit oluşturuyor. Hükümetimiz, yerel güçlerin bu teröristleri yenmesini sağlamak için uluslararası ortaklarımızla birlikte çalışarak sürekli çaba sarf edilmesi gerektiğini anlamaktadır. Geçen hafta bu hükümet Suriye, Irak, Lübnan, Ürdün de dahil daha geniş bir bölge için açık, şeffaf ve güçlü bir strateji ortaya koymuştur. Bu anlayış müttefiklerimiz ve sivil toplum paydaşlarımızla istişare sonucunda bilgilendirilen kapsamlı bir bütün devlet anlayışıdır. Anlayışımız güvenlik, insani yardım, kalkınma ve diplomasi olmak üzere birkaç kilit alanı içermektedir." (Trudeau, 2016a).

Trudeau, Kanada'nın İŞİD'e karşı oynadığı rolün önemine dikkat çekmiştir. 'Değer verdiğimiz her şeyin karşısında duruyor' ifadesiyle Kanada değerlerine tekrar vurgulayarak 'inancın savunucusu' rolüne atıfta bulunmuştur. 'Yerel güçlerin teröristleri yenmesini sağlamak' cümlesiyle bölgedeki ülkelerin yerel kuvvetlerine askeri yardım ve eğitim vererek teröristleri yenebileceklerini ifade etmiş, bu da 'geliştirici' rolünü yansıtmıştır. Aynı zamanda 'Suriye, Irak, Lübnan ve Ürdün'ü kapsayan bölge için strateji belirlenmesi ve 'güvenlik, insani yardım, kalkınma, diplomasi' temeline dayandırılması Kanada'nın 'bölgesel koruyucu' rolüne işaret etmektedir. Bu rol ile Kanada, Ortadoğu'da belirli bir bölgede güvenliği, refahı sağlama ve insanları korumayı kendisi için bir görev edinmiş, bölgedeki diplomasiyi geliştirmeyi hedeflemiştir.

"Altı CF-18 uçağımızı geri çekeceğiz ve terörle mücadele önlemlerine, bölgedeki kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer güvenliğin iyileştirilmesine daha çok dahil olacağız. İnsani yardım konusunda, çatışmalardan en çok etkilenen mültecilere yardım etmeye devam edeceğiz. En çok etkilenen bölgelerde içme suyu, sağlık, yiyecek ve barınmayı içeren temel ihtiyaçları karşılamak adına önümüzdeki üç

yıl içinde 840 milyon dolarlık insani yardım yapacağız. Aynı zamanda kalkınma söz konusu olduğunda, çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan topluluklarda ve devletlerde yerel kapasiteyi kurmak için 270 milyon dolar sağlayacağız. Ortaklarımızın eğitim, sağlık, temizlik hizmetleri, altyapı onarımı, ekonomik büyümeyi teşvik kapsamında temel ihtiyaçlarını karşılamalarında yardımcı olacağız. Son olarak Kanada, Irak, Ürdün ve Lübnan'da bölgedeki istikrarı yeniden sağlamak için yerel ve uluslararası ortaklarıyla iş birliğini artırarak bölgedeki diplomatik varlığını artıracaktır.” (Trudeau, 2016a)

Trudeau, bu konuşmasında IŞİD’le olan mücadelede uçaklarını geri çekerek ve güvenliği sağlayarak askeri güç kullanımını en aza indirgeyeceğini belirtmiştir. Çatışmaların askeri boyutundan, mücadelenin kazanılması ya da kaybedilmesinden çok insani boyutuyla ilgilenmiştir. Bu bağlamda çatışmaların sonuçlarını fazlasıyla hisseden mültecilere yardım eli uzatacağını açıklamıştır. ‘840 milyon dolar’ gibi önemli bir bütçeyi çatışma bölgelerindeki temel ihtiyaçları karşılamak için ayırması Kanada’nın ‘yardımsever’ rolünü gösterdiği söylenebilir. ‘Yardımsever’ rolü ile devletlerin çıkar gözetmeksizin insani yardımda bulunduğu görülmektedir. Kalkınma ile ilgiliyse ‘mültecilere ev sahipliği yapan devletlerde yerel kapasitesini kurmak’, ‘ortaklarımızın eğitim, sağlık, temizlik hizmetleri, altyapı onarımı, ekonomik büyümeyi teşvik’ için yardım edileceği ifadeleri ‘geliştirici’ rolüne işaret etmektedir. Bu rol ile Kanada, diğer devletleri geliştirmek, yaşam standartlarının yükselmesini sağlama amacı taşımaktadır. Aynı zamanda Kanada’nın Irak, Ürdün ve Lübnan’ı kapsayan ‘bölgedeki istikrarı sağlama’, ‘bölgedeki diplomatik varlığı artırma’ politikaları hem ‘geliştirici’ hem de ‘bölgesel koruyucu’ rolüne girmektedir. Kanada, bölgenin gelişmesine yardımcı olurken aynı zamanda işbirliği aracılığıyla güvenliği sağlama yoluna gitmiştir.

“Kanada’daki topluluklar, göreve geldiğimizden beri, kaostan kaçan 20.000’i aşkın Suriyeli mülteciyi karşılamıştır. (...) Bu karşılama, sözde İslam Devleti’ne karşı mücadelenin temel yönüdür: Evlerinden sürülen kadın, erkek ve çocukları yardımsever ve merhametli bir şekilde bir araya getirerek topluma yeniden kazandırmak. Bu yaklaşım Kanadalıların en iyi yanını temsil ediyor.” (Trudeau, 2016a).

Trudeau, Suriyeli mülteciler için belirledikleri yaklaşımı ifade ederken ‘sözde İslam Devleti’ ifadesini kullanmıştır. Bu ifadeyle IŞİD terör örgütünün eylemlerini

Müslümanlara mal etmediğini göstermiştir. ‘Yardımsever’, ‘merhametli’ kelimeleriyle Kanadalıları özdeşleştirerek, mültecilere kapılarını açmanın ve topluma kazandırmanın Kanada duruşunu gösterdiğini vurgulamıştır. Bu şekilde Kanada’nın ‘iyi bir uluslararası vatandaş’(the good international citizen) rolünü benimsediği söylenebilir. Bu rol insan hakları, çok taraflılık ve uluslararası hukuka bağlılığı olan, evrensel değerleri savunma ve uluslararası insan haklarını teşvik etme pahasına çıkarlarından ödün verme eğiliminde olan ülkeleri temsil etmektedir (Pelletier & Massie, 2017: 303). ‘İyi bir uluslararası vatandaş’ rolünü benimseyen devletler güç kullanımından mümkün olduğunca kaçınırlar (a.g.e.). Bu bağlamda Kanada’nın Ortadoğu politikalarında askeri güç kullanımını sınırlaması, çeşitli yardımlarla birlikte çıkar gözetmeden Suriyeli mültecilere kucak açması, topluma kazandırma amacı göstermesi bu rol kapsamında değerlendirilebilir.

Bir başka konuşmasında Trudeau, 1985 yılında gerçekleşen 329 kişinin hayatını kaybettiği terör saldırısını anma gününde terörizme dair açıklamada bulunmuştur.

“Kanada, yurt içinde ve yurt dışında aşırıcılık ve terörle mücadelede destek olabilmek için müttefiklerimizle ve uluslararası toplumla çalışmaya devam edecek. Koalisyonun IŞİD’e karşı savaşında kararlı ve tetikteyiz. (...) Hoşgörüsüzlük, nefret ve korkuya karşı mücadelede hayati önem taşıyan insan hakları, adalet ve eşitliği teşvik etmeye, savunmaya devam edeceğiz. Hiçbir zarar ya da yıkım eylemi bizim azim ve kararlılığımızdan daha büyük olamaz.” (Trudeau, 2016b).

Kanada lideri Trudeau’nun, ‘terörle mücadelede müttefiklerimizle ve uluslararası toplumla’ birlikte hareket etmeyi taahhüt ederken Kanada’nın ‘sadık müttefik’ rolüne atıfta bulunduğu söylenebilir. ‘Sadık müttefik’ rolü, Holsti’nin çalışmasında (1970: 267) karşılıklı yardımlaşmadan ziyade bir hükümetin diğer hükümeti desteklemesi ve açıklamalarda bulunması olarak kullanılmışsa da, Kanada’nın, karşılıklı anlaşmaya ya da çıkara dayanmadan müttefikleriyle ve uluslararası toplumla çalışma açısından bu rolü yansıttığı söylenebilir. Burada ön plana çıkan bir diğer rol ise ‘iyi bir uluslararası vatandaş’ rolüdür. Bu perspektiften bakıldığında ‘insan hakları’, ‘adalet’ ve ‘eşitlik’ kelimelerine yapılan vurgu, Kanada’nın iyi bir uluslararası vatandaş rolüne işaret etmektedir.

Trudeau döneminde yaşanan en önemli terör saldırılarından biri de Quebec'te gerçekleşmiştir. 2017 yılında Quebec'teki bir camiye yapılan saldırı için Trudeau şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Bu saldırı, inançları doğrultusunda ibadet yapan masum insanları hedefleyen bir saldırıydı. Şüphesiz, bu bir terörist saldırısıdır. Bizim, Kanadalıların en temel ve en yüce değerlerine, yani açıklık, şeffaflık, çeşitlilik ve dini inanç özgürlüğüne bir saldırıdır. (...) Yaralılar, masum kurbanların aileleri, Quebec halkı ve tüm Kanadalılar...Bilin ki bu işin temeline ineceğiz. Bu anlamsız şiddetin Kanada toplumunda yeri yoktur.” (Trudeau, 2017).

Trudeau, inançları gereği ibadet eden masum insanların hayatını kaybetmesine yol açan bu saldırıyı doğrudan ‘terörist saldırısı’ olarak adlandırmış ve ‘anlamsız şiddet’ olarak değerlendirmiştir. ‘Biz’ ifadesi ile Kanadalıları tasvir etmesine rağmen, ‘yaralılar, kurbanların aileleri, Quebec halkı ve tüm Kanada’ şeklinde seslenerek daha bütüncül bir yaklaşımı tercih etmiştir. Ayrıca Trudeau, ‘açıklık’, ‘şeffaflık’, ‘çeşitlilik’ ve ‘dini inanç özgürlüğü’ kelimeleriyle Kanada’nın değerlerine vurgu yapmıştır. Kanada’nın farklı kültürlerin, farklı inançların özgür bir biçimde bir arada yaşayabildiği bir ülke olduğunu belirtmiştir. Yapılan saldırıyı ‘Kanada’nın en yüce değerlerine’ yönelik bir saldırı olarak görmesi ‘inancın savunucusu’ rolüne uygun görülebilir.

“Kanada, uzun süredir çeşitliliğe sahip, kabul edici bir toplum olmuştur. Biz iyiyiz. Biz cömertiz. Biz birbirimizi farklılıklarımıza rağmen değil, onlar sayesinde kucaklarız. İleriye gidebilmek için bu trajik zamanlarda bir araya gelmeliyiz. Kanadalılar bu şiddet ile yıkılmayacak. Aksine güç duygumuz, birlik duygumuz daha çok güçlenecektir. Bu saldırıyı yapanlar kararlılığımızı test etmek, değerlerimizi zayıflatmak için yapıyorlar. Bizi bölmeyi amaçlıyorlar. Anlaşmazlık ve nefret tohumları ekmeyi amaçlıyorlar”(Trudeau, 2017).

Yaşanan bu saldırıya karşı askeri güç kullanımına veya teröristleri öldürmeye yönelik bir açıklama yapmayı tercih etmeyen Trudeau, sert gücün karşısında durmuştur. Saldırının sonuçlarının Kanada’yı bölerek daha çok olaya vesile olmasının önüne geçmek istediği görülmektedir. Bu konuşma ile birlikte ‘biz’ ve ‘öteki’ ayrımı Kanadalılar ve teröristler olarak net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Kanada’nın her türden inanç ve kültürü kucaklayan yapısına dikkat çeken Trudeau, bir arada olmanın önemine değinerek ‘bütünleştirici’ bir rol ortaya koymuştur.

“Zihnimizi kapatmayacağız. Kalplerimizi açacağız. (...) Müslüman inanca sahip bir milyondan fazla Kanadalı’ya şunu söylemek istiyorum: Sizinleyiz. 36 milyon Kanadalı’nın kalbi sizinkiyle birlikte kırıldı. Size değer veriyoruz. Ülkemizi ölçülemez bir biçimde yüceltiyorsunuz. Burası sizin eviniz. Dün gece Müslümanlara karşı gerçekleşen korkunç saldırı, tüm Kanadalılara ve Kanada’ya karşı yapılmıştır. (...) Bu yıkıcı saldırının yasını birlikte tutacağız ve birlikte iyileşeceğiz. Tek bir toplum, tek bir ülke ve tek bir aile olarak. Kanadalılar korkamayacak, şiddeti şiddetle karşılamayacağız. Korku ve nefreti, sevgi ve şefkatle karşılayacağız. ” (Trudeau, 2017).

Açıklamasının bu bölümünde Müslüman toplumu dışlamak veya yaşanan olayın sorumlusu olarak tutmak yerine, birliktelik çağrısında bulunmuştur. ‘Burası sizin eviniz’ cümlesiyle Müslümanlara yönelik ayrımcılığın ve nefretin yerine bütünlük sağlamayı amaçlamıştır. Bu anlamda ‘bütünleştirici’ rolünün bir kez daha altı çizilmiştir. ‘Tek bir toplum, tek bir ülke, tek bir aile’ betimlemesini kullanması da bu role örnek teşkil etmektedir. Yapılan terör eyleminin ‘tüm Kanadalılara’ karşı bir eylem olarak kabul eden Trudeau, yası ve iyileşme sürecini birlikte atlatılacağını belirtmiştir. ‘Şiddeti şiddetle karşılamayacağız’ ve ‘korku ve nefreti sevgi ve şefkatle karşılayacağız’ cümleleri ile terör saldırılarına sert güç kullanımı, askeri müdahale veya çeşitli saldırılar yerine insani değerleri ön plana çıkaran bir tutum sergilemiştir. Bu kapsamda hem tüm dünyaya Kanada değerlerini ve insani duyguları hatırlatması, hem de söylemleri ile örnek bir imaj çizmesi bakımından ‘iyi bir uluslararası vatandaş’ rolünün ve ‘örnek’ rolünün bir sentezi olduğu söylenebilir.

Son olarak Trudeau’nun söylemlere verdiği önemin ve terörle mücadelede benimsediği duruşun göstergesi olarak 2021 yılında Londra’da yapılan saldırıya dair yaptığı açıklama ele alınmıştır.

“Bu cinayet bir kaza değildi. Bu bir terör saldırısıydı. (...) Bu şiddete alışmamalıyız. Duyarsızlaşmamalıyız. Ne zaman böyle bir nefrete tanık olsak kınamalıyız. Bunlar küçük eylemlerle başlar. Kelimeler büyük önem taşır ve çirkin, yaygın bir eğilime dönüşen bir tohum olabilirler. Ve bazen gerçek şiddete yol açarlar. (...) Harekete geçmeliyiz. Hiçbir nefret biçiminin kök salmasına izin vermemeliyiz. Çünkü sonuçları oldukça ciddi olabilir. (...) Risk altındaki toplulukları, okulları, ibadethaneleri korumak için Güvenlik Altyapısı Programı gibi girişimleri desteklemeliyiz. (...) ...aşırı sağcı nefret gruplarını dağıtmak için daha fazla önlem

almayı içeren çevrimiçi ve çevrimdışı nefretle savaşmaya devam edeceğiz. (...) Çünkü biliyoruz ki nefret ve şiddetten ziyade barışla güçlüyüz. (...) Tüm Kanadalılar bilmeli ki, herhangi birimiz hedef alındığında hepimiz küçülüyoruz. Irkçılığı ve terörü reddetmek için ayağa kalkmalı ve ülkemizi güçlü kılan şeyi, çeşitliliğimizi kucaklamak için birlikte çalışmalıyız.” (Trudeau, 2021).

Yukarıdaki açıklamada görüldüğü üzere Trudeau, şiddete karşı duyarsız kalınmaması gerektiğini vurgulamıştır. Gerektiğinde terörle mücadele için harekete geçeceklerini belirtirken ‘Güvenlik Altyapısı Programının desteklenmesi’, ‘çevrimiçi ve çevrimdışı nefretle savaşma’ gibi daha uygulamaya yönelik, insanların güvende ve özgür hissetmesine yönelik politikalar izlediği görülmektedir. Nefretle mücadele kapsamında seçilen kelimelerin, yapılan söylemlerin önemine dikkat çekmiş ve bunları gelecekte ‘çirkin ve yaygın bir eğilime dönüşebilen tohumlar’ olarak nitelendirmiştir. Bu da Kanada başbakanı Trudeau’nun açıklamalarında her cümleyi özenle seçtiği, örnek olduğunun farkında olarak hareket ettiğini göstermektedir. Sözlerini bitirirken bir kez daha ‘çeşitlilik’, ‘barış’ gibi Kanada değerlerine vurgu yapan Trudeau, ‘herhangi birimiz hedef alındığında hepimiz küçülüyoruz’ cümlesi ile birlik mesajı vererek ‘bütünleştirici’ rolüne işaret etmiştir.

Trudeau dönemi terörle mücadele üzerine yaptığı söylemler üzerinden analiz edildiğinde bir istikrar olduğu görülmektedir. Söylemleri ile argümanları, uyguladığı politikalar birbirine paralel gitmiştir. Başbakanlık koltuğuna ‘değişim, şimdi!’ sloganı ile oturan Justin Trudeau, bir önceki muhafazakar Harper yönetiminden farklı bir yönde ilerleyeceğini göstermiştir. Liberal Parti lideri olarak bireysel hak ve özgürlüklere, hukukun üstünlüğüne her daim önem vermiş bunu söylemleriyle de desteklemiştir. Rol teorisi perspektifinden bakıldığında Kanada’nın birden fazla rolü oynadığı ve bunların Trudeau yönetimi içinde tutarlı olduğu gözlemlenmiştir. Aşağıdaki tabloda da görülebileceği gibi daha çok aktif rolleri tercih etmiştir. Trudeau, Kanada’yı çok kültürlü, insanların özgürce ve korkmadan yaşayabileceği bir ülke olarak tanımlamıştır. Şiddete şiddet ile karşılık vermekten uzak, dünyada yaşanan her terör saldırısına aynı derecede tepki gösteren, gerektiğinde insani yardımlarıyla destek veren bir ülke olarak ‘örnek’ rolünü sergilemiştir. Yapılan saldırıları Kanada değerlerine yapılmış bir saldırı olarak değerlendirmesi ve bu saldırıların karşısında yine de bu değerleri koruyarak yanıt vermesi ‘inancın

savunucusu’ rolüne işaret etmektedir. Irak ve Suriye’de yaşam koşullarını iyileştirmek ve askeri kuvvetlerine gerekli yardımı yaparak ilerlemelerini sağlaması ise ‘geliştirici’ rolünün varlığını göstermektedir. Bu rol ve ‘yardımsever’ rolü kapsamında Kanada, bütçesinin ciddi bir parçasını bu ülkelere yardım için ayırmıştır. Aynı zamanda bölgedeki işbirliği ve güvenlik çalışmaları ile bölgeyi desteklemesi ‘bölgesel koruyucu’ rolüne girmektedir. Bunun dışında Trudeau, artan aşırılık yanlısı hareketlerin sonucu olarak yaşanan terör saldırılarında hiçbir grubu ötekileştirmemiş, topraklarında yaşayan herkesi Kanada çatısı altında bir aile olarak değerlendirmiştir. Dünyanın neresinde olursa olsun yaşanan terör saldırılarında kurbanların aileleriyle empati kurarak acılarını paylaşmıştır. Farklı kültürlerin, dinlerin, ırkların arasında Kanada’nın bir ‘bütünleştirici’ rolü ile ortaya çıktığı görülmüştür. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere hem aktif hem de pasif rolleri benimseyen Kanada, toplamda yedi rol kavramını ön plana çıkarmıştır. Genel hatlarıyla olumsuz ve sert ifadelerden kaçınan, insani yardıma, geliştirmeye, değerleri korumaya önem veren Trudeau yönetimindeki Kanada, ‘iyi bir uluslararası vatandaş’ rolü ile dünya sahnesinde yer almıştır.

Roller	Aktif-Pasif Durumu
Örnek	Pasif
İnancın Savunucusu	Aktif
Geliştirici	Aktif
Yardımsever	Pasif
Bölgesel Koruyucu	Aktif
Bütünleştirici	Aktif
İyi bir uluslararası vatandaş	Aktif

Tablo 4: Trudeau Dönemi Kanada’nın Roller

4.3. OBAMA VE TRUDEAU KARŞILAŞTIRMASI:

Obama ve Trudeau karşılaştırıldığında aslında iki liderin de değişim vaadiyle yönetime geçtiği görülmektedir. Her iki lider de uzun yıllar varlığını sürdüren

muhafazakar parti sonrasında seçimi kazanmış, neoliberal görüşe sahiptir. Buna uygun olarak hukukun üstünlüğü, özgür yaşam biçimi, diplomatik araçların önemi, işbirliği, müttefiklerle ve uluslararası örgütlerle birlikte hareket etme gibi liberal unsurların arkasında durmuşlardır. Terörle mücadelede güvenli bir yaşam için sorunlu bölgelere destek vermenin gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle Müslümanlara birlik mesajı verilmiştir. Her ikisi de önceki yönetimin politikaları nedeniyle gerilen ilişkileri düzeltme yoluna girmiştir.

Bu şekilde bakıldığında Obama'nın da Trudeau'nun da terörle mücadelede benzer politikalar uygulayarak karşılık vermesi beklenebilir. Ancak yapılan çalışmada da görüldüğü gibi gerek terörle mücadele politikaları gerekse de söylemleri oldukça farklıdır. Burada iki liderin de farklı roller benimsediği ve Obama'nın başkanlığının ilk döneminde belirlediği rollerin farklı bir yöne doğru seyrettiği ortaya çıkmaktadır.

Obama, ülkesi için hep aktif rolleri benimsemişken Trudeau'nun benimsediği roller arasında pasif roller de bulunmaktadır. Obama'nın ilk yıllarında belirlediği rollerin ve yaptığı açıklamaların yumuşak ve bütüncül ifadeler taşıdığı görülmektedirken başkanlığının sonlarına doğru daha sert, tehditkar ifadelerle agresif rolleri tercih ettiği görülmüştür. Trudeau'nun Kanada için biçtiği roller daha çok olumlu bir imaj çizen türdedir. 2015'ten günümüze Trudeau'nun açıklamaları ve politikaları istikrarlı bir şekilde devam ettiği, insani yardımlar gibi politikalarla daha sakin yapıdaki rolleri oynadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, liderlerin görüşü, partileri, sloganları, vaatleri bir noktada buluşsa da söylemler, benimsenen roller farklılaşabilir. Söylemler politikalara ve ulusal rollere tutulan bir ışık görevi görmektedir ve birinin farklılaşması diğerine yansıtılarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan analizde benzer kültür ve yapıdaki ülkelerin, benzer görüşe sahip liderleri Obama ve Trudeau'nun farklı rolleri temsil etmesi terörle mücadele politikalarının ayrışmasına yol açmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma iki müttefik devletin geçmişe dayanan ortaklıkları, benzer yaşam biçimleri, değerleri, siyasi ve kültürel yapısı olmasına rağmen neden farklı politikalar uyguladıklarını ortaya koymuştur. Bu politikalar çerçevesinde terör ve güvenlik kavramlarını algılama biçimleri ile verdikleri tepki karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada literatürde fikir birliğine varılamamış terör kavramlarından ve terörle mücadele politikalarının başarı ölçütlerinden Obama ve Trudeau dönemi özeline inilmiştir. Özellikle terörle mücadele politikaları kapsamında ABD – Kanada karşılaştırmalı analizi çok az sayıda iken, Obama – Trudeau dönemi özelinde literatürde boşluk görülmektedir. Bu bağlamda doğrudan Obama ile Trudeau yönetimlerinin terörle mücadele politikalarını karşılaştıran bir çalışma olması literatür için büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmayı literatürde diğer çalışmalardan farklı kılan unsurlar arasında metodolojik ve teorik boyutları yer almaktadır. Metodolojik açıdan arşiv taraması yapılarak söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Böylece literatürde çok sık görülmeyen bir şekilde terörle mücadele politikalarına söylemler üzerinden yaklaşılmıştır. İçerik analizinin aksine kullanılan her kelime, benzetme, tanımlama biçimi terörle mücadele politikalarına yansması bakımından oldukça değerlidir. Öte yandan teorik kısım için rol teorisi tercih edilmiştir. Devletlerin dış politika analizinde kullanılan rol teorisi, bu çalışmada ABD ve Kanada'nın Obama ile Trudeau yönetimleri altında oynadığı roller ve bu rollere uygun olarak izledikleri politikalara ışık tutmak amacıyla seçilmiştir. Aynı zamanda literatürde iki liderin söylem analizini yaparak hangi role atıfta bulunduğunu, terörle mücadelede nasıl bir politika izlediğini belirten, bunları birlikte analiz eden çalışmanın bulunmaması bakımından bu tez literatürdeki önemli bir boşluğu gidermiştir.

Tezde ilk olarak terör kavramı incelenmiş, kesin ve belirli bir tanımı olmadığı görülmüştür. Literatürde yıllardır bir fikir birliği oluşmadığı, her araştırmacının farklı unsurları ön plana çıkararak yeni bir tanım oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan

eylemlerin temel aktörü, niteliği, amacı, nedeni, hedefi ve kurbanları bakımından farklı tanımlamalar getirilmiştir. Özellikle 11 Eylül'de İkiz Kuleler'e yapılan saldırılar terör kavramını da dönüştürmüştür. Günümüzde hala terörün evrensel olarak kabul gören bir tanımı bulunmamakta, literatürdeki tartışmalar devam etmektedir.

11 Eylül saldırıları yalnızca terör tanımını değil terörle mücadeleyi de dönüştürmüştür. Tüm dünyada büyük yankı uyandıran bu saldırılardan literatürdeki çalışmalar dahi etkilenmiş, terörle mücadeleyi konu alan çalışma sayısında büyük oranda artış görülmüştür. 11 Eylül'ün getirdiği endişe ve üzerine Bush Doktrini, dünya çapında çoğu ülkenin harekete geçmesine neden olmuştur. Bu kapsamda ülkeler terörle mücadele politikalarını tekrar gözden geçirmiş, yeni uygulamalara yönelmiştir. Literatürdeki ABD terörle mücadele politikalarını inceleyen çalışmalara bakıldığında askeri güç kullanımının arttığı gözlemlenirken Kanada'nın askeri güç ve müdahale anlamında daha geride kaldığı görülmektedir. Kanada, yasal düzenleme, istihbaratı geliştirme ve toplumun radikalleşmesinin önüne geçecek programlar oluşturma yoluna gitmiş, terörle mücadelede ABD'den daha yumuşak politikalar benimsemiştir. Bu da benzer yapıya sahip ülkelerin benzer politika sergilemeyebileceği argümanını destekler niteliktedir.

11 Eylül saldırısı sonrası yaşanan en büyük olaylar arasında Suriye savaşı, aşırılık yanlısı hareketlerin artması ve IŞİD'in yükselmesi sayılmaktadır. Tüm dünyayı etkileyen bu gelişmelerde ABD güç kullanımını savunmuş, Kanada ise kısıtlanması gerektiğini vurgulamıştır. Aynı dönemlerde de liderlik koltuğunda oturan Obama ve Trudeau, liberal parti çıkışlı olmaları, 'değişim' vurgusu ile iktidara gelmeleri ve iklim değişikliği gibi konulara hassasiyetle yaklaşmaları bakımından aynı olmasa da benzer politikalar sergileyebileceği düşünülmektedir. Özellikle Obama'nın başkanlık döneminin ilk yıllarında tüm toplumu ayırmaksızın kucaklayıcı konuşması, terörle mücadele adı altında yapılan işkencelerin, uygunsuz gözaltıların sonlandırılmasını savunması da bunu destekler niteliktedir. Ancak Obama dönemi, çizdiği bu imajdan çok daha farklı bir yöne evrilmiştir. Bu açıdan benzer devletlerin ve liderlerin benzer politikaları uygulayacağı görüşünün aksine bir sonuç doğmuştur. Genel olarak Obama'nın seçim vaatleri dikkate alındığında böyle bir sonucun neden kaynaklandığı öngörülemezdir. Bu nedenle çalışmanın bu noktasında rol teorisinden

yararlanılmıştır. Rol teorisi perspektifinden bakıldığında Obama'nın politikalarının farklılaşma sebebi ABD için belirlediği rolün değişmesidir. Rol değişimi ise Obama'nın söylemlerinde açıkça görülmektedir. Bu açıdan söylem analizi metodu ile incelenen konuşmalar, politikaların bir tür aynası olmuş, belirlenen rollerin ve izlenen politikaların dönüştüğünü yansıtmıştır. Trudeau'nun dönemi incelendiğinde ise politikalarında büyük bir değişim görülmemiştir. Bu argüman söylem analiziyle de desteklenmiştir. Trudeau'nun konuşmaları analiz edildiğinde, döneminin başlangıcından günümüze aynı rollere işaret ettiği, politikalarını da bu çerçevede geliştirdiği görülmektedir. Hem dış politika kararları hem de söylemlerinde de görülen roller bu argümanı destekler niteliktedir.

Obama ve Trudeau döneminin karşılaştırmalı analizi yapıldığında Obama'nın ilk dönemlerde, 'köprü', 'arabulucu' ve 'bütünleştirici' gibi daha toplumun her kesimine hitap eden, kültürler arası bağ kuran rolleri benimsediği gözlemlenmiştir. Yapılan söylem analizlerinde bu üç rol ön plana çıkarken askeri müdahaleleri azaltma ve iş birliği ile güvenliği sağlama düşüncesi görülmektedir. Ancak başkanlığının sonraki dönemlerinde Obama, 'lider', 'geliştirici' ve 'inancın savunucusu' rolleriyle birlikte politikalarını şekillendirmiştir. Söylem analizlerinde giderek sertleşen ifadeler, ABD değerlerine yönelik saldırılara mutlaka karşılık verileceği sinyallerini vermiştir. Bunun yanı sıra sorunlu bölgelere müdahale ederek geliştirmeyi amaçlamıştır. 'Yakala veya öldür' politikaları ile sert güç kullandığı bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Trudeau döneminin analizinde ise 'örnek', 'inancın savunucusu', 'geliştirici', 'yardımsever', 'bölgesel koruyucu', 'bütünleştirici' ve 'iyi bir uluslararası vatandaş' rollerinin benimsendiği görülmektedir. Söylemleri ve uyguladığı politikalarla da desteklenen bu roller kapsamında Trudeau yönetimindeki Kanada, askeri güç kullanımını en aza indirgeyen ve insani yardımlara önem veren bir politika izlemiştir. IŞİD ile mücadelede savaş uçaklarını geri çekmesi ve çok sayıda mülteciye ülkesini açması bunu destekler niteliktedir. Askeri müdahale yerine askeri eğitim ve temel ihtiyaçların karşılanması gerektiğini savunması da bu duruşa örnektir. Obama'nın belirlediği tüm roller aktif rollere girerken Trudeau'nun belirlediği roller arasında pasif roller de mevcuttur. Bu bağlamda rol teorisi ve söylem analizi yapılmaksızın iki müttefikin ve iki neoliberal liderin farklılaşmasını açıklamak oldukça güçtür.

Söylem analizi ve oradan alınan verilerin temsil ettiği roller araştırma sorumuzun cevabını iki şekilde verebilmektedir. Birincisi, Obama ve Trudeau yönetimlerinin farklılaşmasının önemli bir nedeni Obama'nın değişimidir. Obama yapmayı düşündüğü değişimleri önüne çıkan engeller nedeniyle ya da Suriye krizi, IŞİD yükselişi gibi büyük gelişmeler nedeniyle gerçekleştirememiş ve yeni uluslararası düzene ayak uydurabilmek, ABD'nin hegemonyasını korumak adına rol değiştirme yoluna gitmiştir. İkinci nedeni ise aslında tüm değişimlerin yalnızca söylem üzerinde gerçekleşmiş olmasıdır. 'Lider' rolü, kendi değerleri ve çıkarlarını ön planda tutması tam olarak ABD'yi yansıtmaktadır. ABD'nin yıllardır sürdürdüğü lider rolü ile dünyada özellikle Bush döneminde imajının zedelenmesi sonucu Obama söylemleri ile bu durumu düzeltmeyi hedeflemiş, ama içten ABD'nin var olan rollerine uygun politikalarına destek vermiştir. Zamanla değişimin yalnızca söylemlerde kaldığı, hayata geçirilmediği görülmüştür.

Bu bağlamda rol teorisi perspektifinden ve söylem analizinden yararlanılarak yapılan Obama ve Trudeau dönemi terörle mücadele politikalarının karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırma sorusuna farklı rollerin benimsenmesi, seçilen rollerin zamanla dönüşmesi sonucu farklı politikalar sergiledikleri yönünde cevap verilmiştir.

Çalışmanın çeşitli sınırlılıklar içerdiğini de belirtmek gerekmektedir. Öncelikle hem coğrafi kısıtlamalar hem de COVID-19 pandemisi kapsamında getirilen yasaklar ile başlanan tezde fiziki ortamlarda yer alan kaynaklardan yararlanılamamıştır. Ayrıca dil kısıtlılığı nedeniyle Kanada ile ilgili literatür tam anlamıyla incelenememiştir. Kanada hakkında yapılan çalışmaların bir kısmı Fransızca olarak yayımlanmış, bu da literatürdeki bazı önemli kaynakların okunamamasına neden olmuştur. Böylece önemli kaynakların dil nedeniyle gözden kaçabileceği unutulmamalıdır. Bir diğer kısıtlılık söylem analizi kapsamındadır. ABD ve Kanada gibi büyük ve uluslararası sistemde söz hakkına sahip ülkelerin liderlerinin sayısız açıklaması, röportajı, ulusa sesleniş konuşması bulunmaktadır. Söylem analizi için en büyük yankı uyandıran ve iktidarlarının farklı dönemlerine yayılmış olan konuşmalar seçilmiştir. Ancak dünya gündemine düşmeyen ve çalışmaya daha büyük katkı sağlayacak olan konuşmalar bu çerçevede incelenmemiş olabilir. Buna ek olarak teorik çerçeve olarak değerlendirilen rol teorisinin kısıtlılığından da bahsetmek gerekmektedir. Rol teorisi, devletlerin sahip olduğu ekonomik, sosyal, siyasi

kapasitelerini ve uluslararası sistemdeki yerlerini gözetmeksizin liderlerin devletlere atadığı roller üzerinden inceleme yapmaktadır. Lider düzeyinde yapılan bu analizde devletlerin stratejik kültürlerinden bağımsız olarak liderlerin devletler için belirlediği roller ve bu rollerin dış politikaya yansımaları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda devletlerin bu stratejik kültürleri, güç kapasitelerinin incelemeye dahil olmadığını belirtmekte yarar vardır.

Tüm bunlara rağmen yapılan çalışma literatürdeki karşılaştırmalı analizlere yeni bir perspektif kazandırmıştır. Gelecekte yapılan çalışmalarda Fransızca kaynakları da incelenmesi, söylem analizi için tüm kaynakların incelenmesi mümkün olmasa da başka bir kavram ile anahtar sözcük oluşturarak analiz için kullanılabilecek konuşmaların belirlenmesi daha güzel çalışmaların yapılmasını sağlayacaktır. Bu da literatürü daha çok zenginleştirecek adımlardan biridir.

KAYNAKÇA

Abrahms, M. (2008). What terrorists really want: Terrorist motives and counterterrorism strategy. *International Security*, 32(4), 78-105.

Aggestam, L. (2006). Role theory and European foreign policy. *The European Union's Roles in International Politics: Concepts and Analysis*. Londres y Nueva York: Routledge, 11-29.

Akbaba, Y., & Özdamar, Ö. (2019). *Role Theory in the Middle East and North Africa: Politics, Economics and Identity*. Routledge.

Al Jazeera, "Obama'nın 8 yıllık karnesi" Erişim Tarihi: 12.06.2022 <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/obamanin-8-yillik-karnesi>

Allen, C. H. (2016). An Obama-Trudeau Agreement Conceding Canada's Claim to the Waters of the Northwest Passage? Not Likely. Not Likely (March 18, 2016). University of Washington School of Law Research Paper.

Allen, V. L., & Van de Vliert, E. (1984). A role theoretical perspective on transitional processes. In *Role transitions* (pp. 3-18). Springer, Boston, MA.

Assembly, U. G. (1999). International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism. Resolution, 54(109), 9.

Badey, T. J. (1998). Defining international terrorism: A pragmatic approach. *Terrorism and Political Violence*, 10(1), (pp. 90–107).

Badey, T. J. (1998). Defining international terrorism: A pragmatic approach. *Terrorism and Political Violence*, 10(1), (pp. 90–107).

Bahdi, R. (2003). No exit: Racial profiling and Canada's war against terrorism. *Osgoode Hall LJ*, 41, 293.

“Barack Obama”, Britannica, Erişim: 10.06.2022
<https://www.britannica.com/biography/Barack-Obama/Politics-and-ascent-to-the-presidency#ref288147>

Bartolucci, V. (2017). The Perils and Prospects of the French Approach to Counterterrorism. In *The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy*. Palgrave Macmillan, London, 437- 458.

Bartolucci, V., & Skoczylis, J. (2017). The practice of counterterrorism in the United Kingdom and its sociopolitical effects. In *The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy*. Palgrave Macmillan, London, 337- 354.

Bassil, Y. (2012). The 2003 Iraq war: operations, causes, and consequences. *Journal of Humanities and Social Science*, 4(5), 29-47.

BBC News, “Canada election: Seven things Justin Trudeau believes in” Erişim Tarihi: 20.06.2022 <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-34580420>

BBC News, “Full text: Obama on Osama Bin Laden's death” Erişim Tarihi: 15.06.2022 <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-13257110>

BBC Turkish, “Obama’nın Kahire Konuşması” Erişim Tarihi: 13.06.2022 https://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2009/06/090604_obama_speech.shtml

BBC, “Donald Trump: Müslümanların ABD'ye girişi durdurulsun”, Erişim tarihi: 21.06.2022
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151207_trump_abd_muslumanlar

Beasley, R. K., & Kaarbo, J. (2017). Casting for a sovereign role: Socialising an aspirant state in the Scottish independence referendum. *European Journal of International Relations*, 24(1), 1-25.

Beasley, R. K., Kaarbo, J., & Oppermann, K. (2021). Role Theory, Foreign Policy, and the Social Construction of Sovereignty: Brexit Stage Right. *Global Studies Quarterly*, 1(1), ksab001.

Bell, C. (2006). Subject to Exception: Security Certificates, National Security and Canada's Role in the "War on Terror". *Canadian Journal of Law and Society/La Revue Canadienne Droit et Société*, 21(1), 63-83.

Bellasio, J., Hofman, J., Ward, A., Nederveen, F., Knack, A., Meranto, A. S., & Hoorens, S. (2018). Counterterrorism evaluation: Taking stock and looking ahead.

Biddle, B. J. (1986). Recent developments in role theory. *Annual review of sociology*, 12(1), 67-92.

Biegon, R., & Watts, T. F. (2020). When ends Trump means: continuity versus change in US counterterrorism policy. *Global Affairs*, 6(1), 37-53.

Billet, B. An Empirical Analysis of Terrorism In the Middle East and Africa
Isaiah Corbin Wartburg College.

Bolz Jr, F., Dudonis, K. J., & Schulz, D. P. (2016). The counterterrorism handbook: Tactics, procedures, and techniques. CRC Press.

Boucher, J. C. (2012). The cost of bandwagoning: Canada-US defence and security relations after 9/11. *International Journal*, 67(4), 895-914.

Bouzis, K. (2015). Countering the Islamic State: US counterterrorism measures. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(10), 885-897.

Boyle, M. J. (2011). Between freedom and fear: Explaining the consensus on terrorism and democracy in US foreign policy. *International Politics*, 48(2-3), 412-433.

Brands, H. (2017). The unexceptional superpower: American grand strategy in the age of Trump. *Survival*, 59(6), 7-40.

Brands, H., & Feaver, P. (2017). Trump and terrorism: US strategy after ISIS. *Foreign Aff.*, 96, 28.

Breuning, M. (2011). Role theory research in international relations. *Role Theory Research in International Relations: Conceptual Challenges and Political Promise*, 16-35.

Bright, J. (2012). Securitisation, terror, and control: towards a theory of the breaking point. *Review of International Studies*, 38(04), 861–879.

Butko, T. (2006). Terrorism redefined. *Peace Review: A Journal of Social Justice*, 18(1), 145-151.

Cantir, C., & Kaarbo, J. (2012). Contested roles and domestic politics: reflections on role theory in foreign policy analysis and IR theory. *Foreign policy analysis*, 8(1), 5-24.

Cantir, C., & Kaarbo, J. (2016). Unpacking ego in role theory: Vertical and horizontal role contestation and foreign policy. *Domestic Role Contestation, Foreign Policy, and International Relations*, New York-London.

Carlier, M. (2016). Explaining differences in the Canadian and American response to the Syrian refugee crisis. *Virginia Policy Review*, 9(2), 56-74.

Carter, T. S., & Claridge, N. E. (2012). Canada's counter-terrorism strategy targets environmentalism. *Anti-Terrorism and Charity Law Alert*, (31), 30.

Chalk, P.,(2009). Canada. Peter Chalk, Richard Warnes, Lindsay Clutterbuck and Aidan Kirby Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States: Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom, edited by Brian A. Jackson (pp. 43–64). RAND Corporation.

Charters, D. A. (2008). The (un) peaceable kingdom?: Terrorism and Canada before 9/11. *IRPP*.

Chenoweth, E., & Dugan, L. (2016). The Canadian way of counterterrorism: introducing the GATE-Canada data set. *Canadian Foreign Policy Journal*, 22(3), 316-330.

Clarke, M., & Ricketts, A. (2017). Donald Trump and American foreign policy: The return of the Jacksonian tradition. *Comparative Strategy*, 36(4), 366-379.

Clarkson, S., & Fitzgerald, E. K. (2009). A special military relationship? Canada's role in constructing US military power. *Journal of Military and Strategic Studies*, 12(1).

Conte, A. (2010). Human rights in the prevention and punishment of terrorism: Commonwealth approaches: The United Kingdom, Canada, Australia and New Zealand. Springer Science & Business Media.

Cooper, H. A. (2001). Terrorism: The problem of definition revisited. *American Behavioral Scientist*, 44(6), 881-893.

Crenshaw, M. (2001). Counterterrorism policy and the political process. *Studies in conflict and terrorism*, 24(5), 329-337.

Cronin, A. K. (2012). US grand strategy and counterterrorism. *Orbis*, 56(2), 192-214

De Goede, M. (2008). The politics of preemption and the war on terror in Europe. *European journal of international relations*, 14(1), 161-185.

De Graaf, B. (2011). *Evaluating Counterterrorism Performance*. London: Routledge, <https://doi.org/10.4324/9780203828175>

Donohue, L. (2001). In the name of national security: US counterterrorist measures, 1960-2000. *Terrorism and Political Violence*, 13(3), 15-60.

Drezner, D. W. (2008). The Future of US Foreign Policy. *Internationale Politik und Gesellschaft*, 1, 11-35.

Drezner, D. W. (2019). Present at the destruction: The Trump administration and the foreign policy bureaucracy. *The Journal of Politics*, 81(2), 723-730.

Eagles, M., & Nanos, N. (2017). Stronger together? Support for political cooperation in Canada and the United States, 2005–2016. *PS: Political Science & Politics*, 50(3), 735-740.

Fergusson, J., & Ahmed, K. (2017). Canada's National Counterterrorism Strategy and Challenges of Community Based Intervention in Countering

Radicalization. In *The palgrave handbook of global counterterrorism policy* (pp. 195-222). Palgrave Macmillan, London.

Fitzsimmons, S. (2019). The role of personality in Canada's burden sharing decisions during coalition operations against the Islamic State of Iraq and Syria. *Canadian Foreign Policy Journal*, 25(3), 288-304.

Fletcher, G. P. (2006). The indefinable concept of terrorism. *Journal of international criminal justice*, 4(5), 894-911.

Frank, M. C. (2015). Conjuring up the next attack: the future-orientedness of terror and the counterterrorist imagination. *Critical Studies on Terrorism*, 8(1), 90-109.

Gecelovsky, P., & Murray, R. W. (2019). Toward an Understanding of Canada's International Identity. *American Review of Canadian Studies*, 49(4), 530-546.

Gibbs, J. P. (1989). Conceptualization of terrorism. *American Sociological Review*, 329-340.

Gillies, J., & Narine, S. (2019). The Trudeau government and the case for multilateralism in an uncertain world. *Canadian Foreign Policy Journal*, 26(3), 257-275.

Goepner, E. W. (2016). Measuring the effectiveness of America's war on terror. *Parameters*, 46(1), 107-120.

Gray, J. M., & Wilson, M. A. (2006). Understanding the 'War on Terrorism': responses to 11 September 2001. *Journal of Peace Research*, 43(1), 23-36.

Grossman, M. (2005). Role theory and foreign policy change: The transformation of Russian foreign policy in the 1990s. *International Politics*, 42(3), 334-351.

Guittet, E. P. (2010). Miscarriages of justice and exceptional procedures in the "war against terrorism" (pp. 42-54). Routledge.

Harnisch, S., Frank, C., & Maull, H. W. (2011). Role theory, role change, and the international social order. *Role Theory in International Relations*, 90, 252.

Harnisch, Sebastian. 2011. "Role Theory: Operationalization of Key Concepts." In *Role Theory in International Relations: Approaches and Analyses*, edited by Sebastian Harnisch, Cornelia Frank and Hanns W. Maull, 7–15. Abingdon, UK, and New York, NY: Routledge.

Hermann, M. G. (1980). Explaining foreign policy behavior using the personal characteristics of political leaders. *International Studies Quarterly*, 24(1), 7-46.

Heymann, P. B. (2002). Dealing with terrorism: An overview. *International Security*, 26(3), 24-38.

Hinnebusch, R. (2007). The US invasion of Iraq: Explanations and implications. *Critique: Critical Middle Eastern Studies*, 16(3), 209-228.

Hoffman, B. (2009). A counterterrorism strategy for the Obama administration. *Terrorism and Political Violence*, 21(3), 359-377.

Hoffman, B., & Forest, J. (2017). *Inside Terrorism (Revised Edition)*. Columbia university press.

Holsti, K. J. (1970). National role conceptions in the study of foreign policy. *International studies quarterly*, 14(3), 233-309.

Ilbiz, E., & Curtis, B. L. (2015). Trendsetters, trend followers, and individual players: Obtaining global counterterror actor types from proscribed terror lists. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(1), 39-61.

Jackson, E. (1972). *Role: Volume 4, Sociological Studies (Vol. 4)*. Cambridge University Press.

Jackson, J. (1998). Contemporary criticisms of role theory. *Journal of Occupational Science*, 5(2), 49-55.

Jackson, R. (2007). Language, Policy and the Construction of a Torture Culture in the War on Terrorism. *Review of International Studies*, 353-371.

Jackson, R. (2011). Culture, identity and hegemony: Continuity and (the lack of) change in US counterterrorism policy from Bush to Obama. *International Politics*, 48(2-3), 390-411.

Jacoby, T. A. (2016). How the War Was 'One': Countering violent extremism and the social dimensions of counter-terrorism in Canada. *Journal for Deradicalization*, (6), 272-304.

Jenkins, B. M., (1980), "The Study of Terrorism: Definitional Problems", <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2006/P6563.pdf>

Jordan, R. (2015). Trudeau promises Obama an enhanced Canada-US partnership. *World Socialist Web Site*.

Kaczmarek, M., Lazarou, E., Guevara, M., & Fogel, B. (2018). US Counter-Terrorism Since 9/11: Trends Under the Trump Administration. Briefing. Washington, DC: European Parliament Liaison Office, Washington DC.

Katzenstein, P. J. (2008). 9 Same war—different views: Germany, Japan, and counterterrorism. *Rethinking Japanese Security: Internal and External Dimensions*, 217- 246.

Kirby, A. (2009). Domestic Intelligence Agencies After September 11, 2001: How Five Nations Have Grippled with the Evolving Threat. Peter Chalk, Richard Warnes, Lindsay Clutterbuck and Aidan Kirby Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States: Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom, edited by Brian A. Jackson.

Kitchen, V., & Sasikumar, K. (2009). Canada (en) counters terrorism: US-Canada relations and counter-terrorism policy. *Terrorism and Political Violence*, 21(1), 155-173.

Klassen, J., & Engler, Y. (2018). What's Not to Like? Justin Trudeau, the Global Disorder, and Liberal Illusions. In Justin Trudeau and Canadian Foreign Policy (pp. 55-82). Palgrave Macmillan, Cham.

Kraft, M. B. (2008). Evolution of U.S. counterterrorism laws, policies, and programs. In Y. Alexander, & M. B. Kraft (Eds.), Evolution of U.S. counterterrorism policy (Vol. 1, pp. 1–44) Westport, CT: Praeger Security International.

Krieger, T., & Meierrieks, D. (2011). What causes terrorism?. Public Choice, 147(1-2), (pp. 3-27).

Kupchan, C. A., & Trubowitz, P. L. (2007). Dead center: The demise of liberal internationalism in the United States. International Security, 32(2), 7-44.

Le Prestre, Philippe G. 1997. Author! Author! Defining Foreign Policy Roles after the Cold War. In Role Quests in the Post-Cold War Era, edited by P. G. Le Prestre, pp. 3-14. Montreal and Kingston: McGill-Queen's University Press.

Leffler, M. P. (2003). 9/11 and the past and future of American foreign policy. International Affairs, 79(5), 1045-1063.

Leman-Langlois, S., & Brodeur, J. P. (2008). Terrorism old and new: Counterterrorism in Canada. In Contemporary issues in law enforcement and policing (pp. 109-132). CRC Press.

Leuprecht, C., & Speer, S. (2016). Defending Freedoms by Effectively Countering Terrorism.

Lewis, O. (2017). Conceptualizing State Counterterrorism. In The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy. Palgrave Macmillan, London, 3-37.

Liu, T. T. T., & Chang, K. M. (2017). In the Name of Integrity and Security: China's Counterterrorist Policies. In The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy Palgrave Macmillan, London, 667-689.

Lizardo, O. A., & Bergesen, A. J. (2003). Types of terrorism by world system location. Humboldt Journal of Social Relations, (pp. 162-192).

Löfflmann, G. (2019). From the Obama Doctrine to America First: The erosion of the Washington consensus on grand strategy. *International Politics*, 1-18.

Marone, F. (2017). The Italian Way of Counterterrorism: From a Consolidated Experience to an Integrated Approach. In *The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy*. Palgrave Macmillan, London, 479- 494.

Marsden, S. V., & Schmid, A. P. (2011). Typologies of terrorism and political violence. In *The Routledge handbook of terrorism research* (pp. 158- 200). Routledge.

Martin, G. (2014). Types of Terrorism. In *Exchanging Terrorism Oxygen for Media Airwaves: The Age of Terroredia* (pp. 81-95). IGI Global.

Massie, J. (2008). Regional strategic subcultures: Canadians and the use of force in Afghanistan and Iraq. *Canadian Foreign Policy Journal*, 14(2), 19-48.

Massie, J., & Zyla, B. (2018). Alliance Value and Status Enhancement: Canada's Disproportionate Military Burden Sharing in Afghanistan. *Politics & policy*, 46(2), 320-344.

McCaffery, P., Richardson, L., & Bélanger, J. J. (2016). Classification and Collection of Terrorism Incident Data in Canada. *Perspectives on Terrorism*, 10(5), 42-50.

McCracken, T. (2011). Ten years on: Obama's war on terrorism in rhetoric and practice. *International Affairs*, 87(4), 781-801.

Mead, W. R. (1999). The Jacksonian tradition: and American foreign policy. *The National Interest*, (58), 5-29.

Mead, W. R. (2002). *Special providence: American foreign policy and how it changed the world*. Routledge.

Mead, W. R. (2010). Liberal internationalism: the twilight of a dream. *The American Interest*, 1.

Mead, W. R. (2011). The Tea Party and American foreign policy: What populism means for globalism. *Foreign Affairs*, 28-44.

Mead, W. R. (2016). Assessing Obama's foreign policy. Italian Institute for International Political Studies.

Mead, W. R. (2017). The Jacksonian revolt: American populism and the liberal order. *Foreign Aff.*, 96, 2.

Meisels, T. (2009). Defining terrorism—a typology. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 12(3), (pp. 331-351).

Miller, J. N., & O'Hanlon, M. (2019). Quality over quantity: US military strategy and spending in the Trump years. Brookings Institution.

Nabers, D. (2011). Identity and role change in international politics. *Role theory in international relations: Approaches and analyses*, 74-92.

Nalbandov, R. (2017). Evaluating the 'Success' and 'Failure' of Counterterrorism Policy and Practice. In *The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy*. Palgrave Macmillan, London, 91- 115.

Network, I. E. (2016). Indigenous Environmental Network and Redoil Respond to Obama-Trudeau Joint Statement on Climate Change. *Indigenous Policy Journal*, 27(1).

Noricks, D. M. (2009). The root causes of terrorism. *Social Science for Counterterrorism*, 74(06-C), (pp. 11-68).

Novotny, D.D., 'What Is Terrorism?' *International Journal of Terrorism and Political Hotspots*, 1(1), 2004, (pp. 1–9).

Nye Jr, J. S. (2008). Security and smart power. *American Behavioral Scientist*, 51(9), 1351-1356.

Nye Jr, J. S. (2009a). Get smart: Combining hard and soft power. *Foreign affairs*, 160-163.

Nye Jr, J. S. (2009b). Smart power. *New Perspectives Quarterly*, 26(2), 7-9.

Nye Jr, J. S. (2014). Transformational and transactional presidents. *Leadership*, 10(1), 118-124.

Nye Jr, J. S. (2019). The rise and fall of American hegemony from Wilson to Trump. *International Affairs*, 95(1), 63-80.

Obama, B. (2009a), "President Barack Obama's Inaugural Address.", White House, Office of the Press Secretary. Erişim Tarihi: 10.06.2022 <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2009/01/21/president-Barack-obamas-inaugural-address>

Obama, B. (2009b). The way forward in Afghanistan and Pakistan. White House, Office of the Press Secretary. Erişim Tarihi: 11.06.2022 <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-address-nation-way-forward-afghanistan-and-pakistan>

Obama, B. (2009c). Yeni Başlangıç Üzerine Başkanın Konuşması. Kahire, Mısır. Erişim Tarihi: 14.06.2022 https://obamawhitehouse.archives.gov/files/documents/anewbeginning/SPEECH_as_delivered-Turkish.pdf

O'Connell, M. E. (2005). When is a War Not a War-the Myth of the Global War on Terror. *ILSA J. Int'l & Comp. L.*, 12, 535.

Omand, D. (2005). Countering international terrorism: the use of strategy. *Survival*, 47(4), 107-116.

Omelicheva, M. Y. (2009). Russia's counterterrorism policy: Variations on an Imperial theme. *Perspectives on Terrorism*, 3(1), 3-10.

Oriola, T. (2009). Counter-terrorism and alien justice: the case of security certificates in Canada. *Critical Studies on Terrorism*, 2(2), 257-274.

Ovalı, Ş., & Bozdağlıoğlu, Y. (2012). Role Theory and Securitization: An Agency Based Framework for Decoding Turkey's Diplomatic Offensive against Israel. *The Turkish Yearbook of International Relations*, (43), 1-28.

Pedahzur, A., & Ranstorp, M. (2001). A tertiary model for countering terrorism in liberal democracies: the case of Israel. *Terrorism and Political Violence*, 13(2), 1-26.

Pelletier, L., & Massie, J. (2017). Role conflict: Canada's withdrawal from combat operations against ISIL. *International Journal*, 72(3), 298-317.

Pilecki, A., Muro, J. M., Hammack, P. L., & Clemons, C. M. (2014). Moral exclusion and the justification of US counterterrorism strategy: Bush, Obama, and the terrorist enemy figure. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 20(3), 285.

Ramsay, G. (2015). Why terrorism can, but should not be defined. *Critical Studies on Terrorism*, 8(2), (pp. 211-228).

Rees, W. Y., & Aldrich, R. J. (2005). Contending cultures of counterterrorism: transatlantic divergence or convergence?. *International affairs*, 81(5), 905-923.

Richardson, L. (2007). *What terrorists want: Understanding the enemy, containing the threat*. Random House Incorporated.

Rineheart, J. (2010). Counterterrorism and counterinsurgency. *Perspectives on Terrorism*, 4(5), 31-47.

Roach, K. (2011). Counter-Terrorism in and outside Canada and in and outside the Anti-Terrorism Act. *Rev. Const. Stud.*, 16, 243.

Royster, M. D. (2017). Ambivalence in Counterterrorism Efforts: The Case of South Africa. In *The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy* (pp. 1055-1068). Palgrave Macmillan, London.

Salter, M (2011) When securitization fails: The hard case of counter-terrorism programs. In: Balzacq, T (ed.) *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Abingdon: Routledge, 116–132.

Sandler, T. (2015). Terrorism and counterterrorism: an overview. *Oxford Economic Papers*, 67(1), 1-20.

Schmid, A. P. (2004). Frameworks for conceptualising terrorism. *Terrorism and political violence*, 16(2), 197-221.

Schmid, A. P. (2011). Glossary and abbreviations of terms and concepts relating to terrorism and counter-terrorism. . In *The Routledge handbook of terrorism research* (pp.598- 703). Routledge.

Schmid, A. P. (2011). The definition of terrorism. In *The Routledge handbook of terrorism research* (pp. 39- 98). Routledge.

Schmid, A. P., & Singh, R. (2009). Measuring success and failure in terrorism and counter-terrorism: US Government metrics of the Global War on Terror. *After the war on terror: Regional and multilateral perspectives on counter-terrorism strategy*, 33-61.

Schnader, J. (2019). The Implementation of Artificial Intelligence in Hard and Soft Counterterrorism Efforts on Social Media. *Santa Clara High Tech. LJ*, 36, 42.

Smith, G. D. (1993). Canada's counter-terrorism experience. *Terrorism and Political Violence*, 5(1), 83-105.

Smith, P. J. 2007. Chapter 10. Anti-terrorism in North America: Is There Convergence or Divergence in Canadian and US Legislative Responses to 9/11 and the US-Canada Border? In Brunet-Jailly, E. (Ed.), *Borderlands : Comparing Border Security in North America and Europe*. Les Presses de l'Université d'Ottawa | University of Ottawa Press. Tiré de <http://books.openedition.org/uop/1617>

Spalek, B., & Weeks, D. (2017). Counterterrorism Measures. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social Theory*, 1-11.

Stritzel, H., & Chang, S. C. (2015). Securitization and counter-securitization in Afghanistan. *Security Dialogue*, 46(6), 548–567. doi:10.1177/0967010615588725

Tankel, S. (2020). The Two Faces of US Counterterrorism Under Trump. In *Alliances and Power Politics in the Trump Era* (pp. 99-120). Palgrave Macmillan, Cham.

The Guardian, “Obama counter-terrorism speech to emphasise alliances”
Erişim Tarihi: 12.06.2022 <https://www.theguardian.com/us-news/2016/dec/06/obama-counterterrorism-speech-at-macdill-alliances>

Thies, C. (2009). Role theory and foreign policy. In *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*.

Thies, C. G., & Breuning, M. (2012). Integrating foreign policy analysis and international relations through role theory. *Foreign Policy Analysis*, 8(1), 1-4.

Tilly, C. (2004). Terror, Terrorism, Terrorists. *Sociological Theory*, 22(1), (pp. 5-13). Retrieved March 30, 2020, from www.jstor.org/stable/3648955

Time, “Read the Full Text of President Obama's Address to the Nation on Terrorism” Erişim Tarihi: 12.06.2022 <https://time.com/4137986/obama-address-transcript-terrorism-isis-isil-oval-office/>

Trudeau, J. (2015). “Prime Minister advocates against hatred and racism in aftermath of the terrorist attacks on Paris” Erişim Tarihi: 23.06.2022 <https://pm.gc.ca/en/news/statements/2015/11/18/prime-minister-advocates-against-hatred-and-racism-aftermath-terrorist>

Trudeau, J. (2016a). “PM Trudeau’s speech on Canada’s contribution to the effort to combat ISIL” Erişim Tarihi: 23.06.2022 <https://pm.gc.ca/en/videos/2016/02/17/pm-trudeaus-speech-canadas-contribution-effort-combat-isil>

Trudeau, J. (2016b). “Statement by the Prime Minister of Canada to mark the National Day of Remembrance for Victims of Terrorism” Erişim Tarihi: 23.06.2022

<https://pm.gc.ca/en/news/statements/2016/06/23/statement-prime-minister-canada-mark-national-day-remembrance-victims>

Trudeau, J. (2017). "The Prime Minister's House statement on the terrorist attack in Quebec" Erişim Tarihi: 23.06.2022
<https://pm.gc.ca/en/news/speeches/2017/01/30/prime-ministers-house-statement-terrorist-attack-quebec>

Trudeau, J. (2021). "Remarks in the House of Commons on the recent tragedy in London, Ontario" Erişim Tarihi: 23.06.2022
<https://pm.gc.ca/en/videos/2021/06/08/remarks-house-commons-recent-tragedy-london-ontario>

United Nations (UN) General Assembly. (2006, September 20). The United Nations global counter-terrorism strategy, Resolution Adopted by the General Assembly, A/RES/60/288. <https://undocs.org/A/RES/60/288>

"United States", Britannica, Erişim: 12.06.2022
<https://www.britannica.com/place/United-States/The-Barack-Obama-administration#ref1043959>

Von Hlatky, S. (2013). American allies in times of war: The great asymmetry. OUP Oxford.

Walker, S. G. (1981). The correspondence between foreign policy rhetoric and behavior: Insights from role theory and exchange theory. *Behavioral Science*, 26(3), 272-280.

Walker, S. G. (2011). The Integration of Foreign Policy Analysis and International Relations. Pp. 267- 283 in Stephen G. Walker, Akan Malici, and Mark Schafer, eds., *Rethinking Foreign Policy Analysis*. New York: Routledge.

Walker, S. G. (2013). Binary Role Theory and Uncertainty Problem in International Relations Theory. In Melalui <http://myweb.uiowa.edu/bhlai/workshop/walker.pdf> yang diakses pada (Vol. 14, No. 11, p. 2013).

Wilkinson, P. (2011). *Terrorism versus democracy: The liberal state response*. Taylor & Francis.

Wilner, A. (2010). Terrorism in Canada: Victims and perpetrators. *Journal of Military and Strategic Studies*, 12(3).

Wolfendale, J. (2007). Terrorism, security, and the threat of counterterrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30(1), 75-92.

Young, J. K., & Findley, M. G. (2011). Promise and pitfalls of terrorism research. *International Studies Review*, 13(3), (pp. 411-431).

Zeidan, S. (2003). Desperately seeking definition: the international community's quest for identifying the specter of terrorism. *Cornell Int'l LJ*, 36, (pp. 491-496).

